

karkerên hemû welatan û gelên bindest yekbin !

PALE

Organa Rêxistina Şoreşvan û Welatparêzên Kurdistan
KÛRDÎSTAN DEVRÎMCÎ - YURTSEVERLERÎ ÖRGÜTÜ ORGANI

T Ê D A Y Î - İÇİNDEKİLER

Rûpel - Sayfa

Xwendevanên Delal	1
Belavoka K.U.K-ê	2
Li Ser Cunta Faşîst	4
Li Ser Çend Bûyeran	8
Bêjeya Kurdan	17
Îngiltere Türkiyeli İlericiler	28
Orta-Doğu'da Son Gelişmeler	37
Eğitim Köşesi	58
Mevsimin Olayları	65
Pirsnasiya Kovara PALE	80

XWENDEVANÊN DELAL

Ev hejmarê ha ya kovara PALE, bê guman di demeke pir zîz de diweşe. Li Tirkîyê cuntekê leşkerî û faşîst mirî xîstê bin destên xwe. Zorkerîya hezên bûrjûvaziya monopolîst, tevkar û koledar, ya Tirkî li welatê me mezintir û girantir bû. Bi hezaran kes û hêmanên demokrat, pêşverû, şoreşger û welatparêz hem li Kurdistanê bindest ya Bakur û hem jî li Tirkîyê hatin girtin. Niha ew hemû di girtîgeh û zindanan reş û tarî de û di bin ledanên bebaviyê de dinalin. Gundî, karker û hemû refên kedkar yên gelên Kurdistanê û Tirkîyê di bin sitem û zordariya cunta leşkerî ya faşîst de tên eşandin û perçiqandin. Cunta leşkerî ya faşîst bi van kirin û perabûnên xwe ve dixwaze, ku têkoşîna gelên Kurdistanê ya demokratîk, netewî û şoreşger, jî nav rake. Xebatê hezên rizgarîxwazên netewî yên Kurdistanê bişkêne. Herweha têkoşîna proleterîya Tirkîyê ya jî bo wergirtina mirîyê û avakirina sosyalîzmê rabîwestîne. Vê keftelefte tarûmar bike.

Li alîkî din jî, dewletên koledar û xwînrej yên Îraq û Îranê wek dû guren har û dir rabûne hev. Li gor daxwaza dilê emperyalîzma cihanî ya Amerîkayê, destebirakên me yên gelên Îraq û Îranê bi hevdu didin kuştin. Axê van gelan di xwînê de dimewicinin. Perçên Kurdistanê me yên Rojhelat û Başûrê jî wêran û kaviil kirin. Xwîna gelên Kurdistanê jî tevî xwîna gelên Îraq-Îranê yên hejar û tengezar direjin. Ji bo ku çend rojên din karbidestiyên xwe yên kedxwar û xwînmej direj bikin, dijmîntî û neyartîyê dixin nav rêzên gelên destebirak. Nav di wan didin, wan li hember hev sor dikin û xwîna wan bi hevdu didin rîtin. Bi a wan, qê holê bigihêjin armanca xwe ya kirêt û xîz. Lê belê ev xeyaleke puç e. Wek pêşiyên me gotine: "Reva pisikê heta dawîya kadîne ye".

Di rewşa îro de, jî hemû caran bêtir girîngtir e, ku hêzên rizgarîxwaz, demokrat, pêşverû, welatparêz û şoreşger li hember her texlît plan, vilîk û nexşeyên hezên emperyalîst, koledar, faşîst û kevneperestên herêma rabîwestin. Destên xwe texînan nav destên hev, milên xwe bidin milên hev, hezên xwe bikin yek û bi bir û bawerîke yekgirtî li dijî van hezên gelkuş û planên wan têbîkoşin.

Bi a me; roj, roja xebatê ye. Qad, qada şerî ye.

Dem, dema piştê hev girtin, tevkarî û hevalbendiyê ye.

Êdî ber bi pêş !..

- ✱ PALE kovara te ye. Wê bixwîne û bide xwendin!
- ✱ Jê re kiryar, alîkarvan, hevalbend û hogiran bibîne!
- ✱ Jê re xwestekên xwe binivîsin û nûçeyan bigihîninê!
- ✱ Wê, dengê azadî û rizgarîxwaziya gelên Kurdistanê yê li hember zorkerî û koledariyê nas bikin!
- ✱ Wê, li-dijî bindestiyê, emperyalîzmê, bêdadî, xwînmeji û faşîzmê bizanin!
- ✱ Xebat û têkoşîna wê, ya xwe bipejirînin!

TU DIKARÎ KOVARÊ JI NAVNÎŞANA JÊRÎN BIXWAZÎ

BOX 273
S-751 05 Uppsala 1
SWEDEN

Tevger û siyaseta me, Rizgarîxwazên Netewî yên Kurdistanê (K.U.K), belavokek li ser hatina cunta faşîst ya ser bi emperyalîzma Amerîkayê derxist. Ev belavok li welêt bi zimanên tirkî û erebî hat belav kirin. Ji ber girîngiya naveroka wê, em belavokê werdigerînin zimanê kurdî û wê di nav rûpelên kovarê de diweşînin.

CUNTA FAŞÎST Ê NIKARIBE TÊKOŞÎNA GELE ME YA KU PEŞDÊ DIÇE, RAWESTÎNE

Emperyalîzm ji pêşveçûna têkoşîna hêzên pêşverû yên li Rojhelata Navîn pir ditirse. Ji lewre jî, kar û barên xwe yên xîz li vê herêmê xurtir dike, da ku war, wargeh û serdestiya xwe biparêze. Daxwaza emperyalîzmê ya helî girîng bi van karan ve ew e, ku bi destên hêzên nokerên xwe yên paşverû û faşîst ve, tevgerên gelan yên ku pêşve diçin, bişkêne. Herweha, peymanên ku di navbera hêzên paşverû de hene xurtir bike û bi alîkariya hêzên paşverû yên noker û xulamên xwe ve mîriyên pêşverû hilweşîne. Emperyalîzma Amerîkayê ku dijminê sereke yê gelên cîhanê ye, di dawîya hilweşîna dîktatoriya faşîst ya Şahê Îranê de, yek ji kelehên xwe yên herî girîng li Rojhelata Navîn winda kir. Piştî ku li Afganîstanê jî keftelefta dijberên paşverû yên ku di bin fermana wê de bûn, bi ser neketin, ku mîriyê têxin destên xwe, serdestiya emperyalîzmê ya li herêmê ji bin ve hejiya. Niha, ji bo ku emperyalîzm bikaribe vê serdestiya xwe li herêma Rojhelata Navîn careke din sazkar bike û hêzên pêşverû ji nav hilîne, kar û barên xwe têkûztir dike. Di vê dawiyê de jî, mîrîwergerandina faşîstî ya ku wê li Tirkîyê bi destên nokerên xwe yên generalên faşîst ve li dar xist, da ku dijberiya gelî ya pêşverû ya gelên Tirkîyê û Kurdistanê biperçiqîne, yek ji pêrabûnên van kar û barên xîzîyê ye.

Buheranên aborî, civakî û siyasî yên mîriya kêmatî ya Demîrelê ser bi Amerîkayê, roj bi roj xurtir dibûn. Ew ji çareserkirina van buheranan re xemnexwar bû û herweha wê di xwe re jî nedidît. Ji ber vê yekê jî, bi rêdan û destûra Amerîkayê, generalên faşîst mîrîwergerandin û gerandina dewletê xistin bin destên xwe. Ev mîrîwergerandina ha jî, perçek ji plan, nexşe û vîlikên emperyalîzma Amerîkayê yên li Rojhelata Navîn e.

Cunta faşîst ya ku mîrî derbazî destên xwe kir, parlamento belav kir. Xebata hemû partiyên destûrî cemidand. Bi hezaran weşan, çapemenî,

civat, komele û sendîkayên pêşverû dan girtin. Herweha, dest bi kuştin, qirkirin û vebirîna bi hezaran kesên pêşverû û welatparêz kir. Cuntê, piştî ku derbazî ser mîriyê bû, hevalbendî û dilsoziya xwe bi emperyalîzmê re û bi hemû lihevhatinên paşverû re, ku mîriyên kevneperest yên berê binî nivîsandibûn, nîşan da. Herweha, bi awira gelemperî da xuya kirin, ku Tirkiye ji her alî de ketiye buhraneke mezin û gihaye pêpelinga şerekî navxweyî. Partî û mîriyên heyî, nikarin Tirkiyê ji vê buhrana giran derbixin. Ji ber vê jî, wan gerandina dewletê xistin bin destên xwe. Gava ku rewş ser rast û normal be, dê careke din vegerin ser gerandineke demokratîk. Ev gotin û behaneyê cunta faşîst xweş didin xuya kirin, ku ev cunte dijmin û neyarê gel, noker û xulamê emperyalîzmê ye. Daxwaz û kama dilê cunta faşîst ew e, ku Tirkiyê ji axe û begên xwe re bike gul û gulistaneke bêî kelem û stirî.

Lê belê, rû û rûçikên rastîn yên cunta faşîst her roj baştir xuya û êşkere dibin. Di awira gelemperî ya cîhanê de jî, roj bi roj dengên xurtir li dijî wê dertîn. Divê gelê me û hêzên aştîxwaz, demokratîk, rizgarîxwaz û sosyalîst vî tiştî qenc bizanibin, ku dê bi têkoşîna gelên me ve dawîya cunta faşîst bê û dê gelên me jî bigihêjin azadî û serbixwebûna xwe. Ne cunta faşîst û ne jî axe û begên wê yên emperyalîst dikarin vê rabiwestînin.

Tevgera me banî gelê me û tevgerên pêşverû û welatparêzên Tirkiyê û Kurdistanê dike, da ku li hember cunta faşîst ya ser bi Amerîkayê têbikoşîne. Tevgera me di wê bîr û baweriyê de ye, ku divê yekîti û hevalbendiyek di navbera hêzên pêşverû de bête li dar xistin, da ku têkoşîna me bi ser bikeve. Tevgera me banî hêzên pêşverû yên li dijî emperyalîzmê, siyonîzmê û kevneperestiyê yên li Rojhelata Navîn dike, ku piştî hêzên pêşverû yên li Tirkiyê û Kurdistanê bigrin.

Tevgera me banî hêzên mirovperwer, alîgirên tevgerên rizgarîxwaz yên gelên bindest, hêzên demokrat û sosyalîst dike, ku piştî hêzên pêşverû û welatparêzên li Tirkiyê û Kurdistanê bigrin.

20 îlon 1980

PARTÎ DEMOKRATÎ KURDISTAN-TIRKIYE (K.U.K)

**KURDÎ BIXWÎNE Û
BIDE XWENDIN !**

LI SER CUNTA FAŞÎST YA LI TIRKIYÊ

Di 12-ê meha Îlonê de, li Tirkîyê cunteke leşkerî û faşîst mîrî xiste bin destên xwe. Bê guman, hatina vê cuntê ne tiştêkî serbûyerî bû. Bi mîrîwergirtina cuntê ve emperyalîzma cîhanî ya bi serektiya Amerîkayê jî gihîşt armanca xwe.

Lenînê nemir hîn di sala 1916 an de digot, ku: "Emperyalîzm sermayedariya ku dirize ye." Yan jî, "Emperyalîzm sermayedariya ku mirar dibe ye." Em, di nîr û mercên îro de, rastbûna van gotinên Lenîn careke din dibînin û wan xweş têdighên. Belê, rast e, ku emperyalîzm dirize, mirar dibe. Ew li her cîh û deverên cîhanê lêdan li ser lêdanan dixwe. Hem jî lêdanên bê derman. Ji xwe ne rast e, ku tiştêkî din bête hêvî kirin yan jî mêjî li ser bervaşiyê ve bête westandin. Hemû civatên ku jîna xwe li ser rista xwînmêjî û kedxwariyê didomandin, ji hev de ketin. Çawan ku ew ji hev de ketin û neman, bê guman, dê sermayedarî jî nemîne. Bê guman, dê emperyalîzma ku gehîneka dawîn ya sermayedariyê ye jî, ji hev de bikeve û nemîne. Dê wê demê jîna bextewarî û serbilindiyê, jîna bêî zordestî û kedxwariyê biafire û gul vede. Lê bi qasî hindê jî, nabe ku mirov bêje: Madem ku dê sermayedarî û emperyalîzm ji hev de bikevin, ne hewce ye ku em xwe biêşînin. Ne hewce ye, ku em serê xwe têxin nav teqereqan. Em li kêf û rihetiya xwe binhêrin. Çawan hebe, dê ew wêranmal bin û nemînin... Na, heçî ev texlît bawer e, bêî bingeh e. Ev celeb dîtî ji awayê dîtîna diyalektîkî jî der e. Kes û hêmenên pê bawer in, ku dê jêkdûrî û berberî bêî kefteleft û têkoşîn ji nav rabin, bê guman piştî jêrdestiyê digrin. Xwe didin aliyê bûrjûvazî, refa xwînmêj û kedxwaran. Bervedêriya bûrjûvazî dikin. Dixwazin ku jêrdestî û kedxwarî her domdar be. Mirov çawan dikare li pêşberî mêtîna xwîna mirovên hejar, perçiqandîna mirovên tengezar bîdeng bîmîne? Ev yeka ha, wek çîrokên mele û ayetulahên kevnepêrêst û mêjîge-nî, pûç e. Lê belê, heçî marksîst in, bi awakî din dihizirin. Anî, ew bi awakî miceret li bûyer, tevger, bizav û qewmandinan mêze dikin. Di derheqa wan dabaşan de hûr û kûr hizra xwe dikin. Li her tiştî çaralî dinhêrin û bi dû re ramanên xwe berpêş dikin. Ji lewre jî divê em çaralî li cunta leşkerî ya faşîst hûr binhêrin û wê ji hev derxin.

Gelo çima cunteke leşkerî û faşîst li Tirkîyê mîrî xiste bin destên xwe? Armançên wê çi ne û dixwaze çi bike? Em ê di vê nivîsara kurt de bi kurtebirî li ser van pirs û pirsgerêkan rabiwestin. Hewil bidin ku van pirsan zelal bikin û li ser wan mijûl bibin. Lê belê berî her tiştî divê em bêjin û bidin xuya kirin, ku di hemû bûyer û qewmandinan de sebeb û bingehên aborî hene. Ji lewre, di hatina cunta leşkerî de jî sebeb û bingehine aborî hene. Bi tenê bi gotinekê, sebe-

bên aborî bingeha sereke ye. Madem ku cunta leşkerî bûyer û qewmandi-
neke siyasî ye, divê ew xwedî rêzan, hîm û bingehêke aborî be da ku
bikaribe li ser rabiweste. Pal û piştî xwe bidê û xwe pê qewîn bike.
Em ê bi vî awayî li vê cuntê mêze bikin. Li vê dabaşê binhêrin û dî-
tinên xwe eşkere bikin.

Hêzên koledar û emperyalîst, nemaze di van sîh salên dawîn de, li
hember têkoşîna xurt ya gelên Hindûçînê ya ji bo serbixwebûna netewî
û sosyalîzmê, pir bi xurtî şikestin. Wan, piştî ku war û wargehên xwe
yên li Hindûçînê winda kirin, giraniya xwe dan ser herêma Rojhelata
Navîn ya ku îro ji her alî de dikele. Bi ser de jî, emperyalîzma Ame-
rîkayê ji Îranê hat qewirandin. Li Afganîstanê jî dijberên kevnepe-
rest yên noker û xulamên emperyalîzmê di xebata xwe ya xinizî de bi
ser neketin. Li wê mîriyeke xwedî naverokeke demokratîk li dijî plan
û nexşeyên emperyalîzmê pêk hat. Ji ber vê jî, ji emperyalîzmê û plan
û vilikên wê re girîngiya herêma Rojhelata Navîn bêtir bû. Ji xwe hê-
zên emperyalîst yên bi serektiya Amerîkayê, ji xwe re ji mêj ve li
Rojhelata Navîn li binî û qereqolên nû digerin. Di vê hewildana lê-
gerînê de xweş xuya bû, ku Tirkiye ji hemû deveran zêdetir dest dide.
Emperyalîzmê jî Tirkiyê bêtir bi kêrhatî didît. Di gel hindê jî, divê
em mîriyên kevneperest yên li welatên erebî û Îsraila siyonîst jî ji
bîr ve nekin. Bi qasî vê jî, wek me berê got, dîsan di nav hinde wela-
tan de Tirkiye ji emperyalîzmê re ji hemûyan çêtir û girîngtir bû. Ji
ber ku Tirkiye ji aliyê rewşa jêr-polîtîk (siyasî û erdnîgarî) de
xwedî stratejîke pir bi girîng û berbiçav e. Herweha divê neyê ji bîr
kirin, ku bakura welatê me Kurdistan jî, ku behra petrolê û kaniya
gewherên ser û binerdîn e, di nav tixûbên Tirkiyê de ye. Hebûna behra
petrolê û kaniyên dewlemend yên gewherên ser û binerdîn jî sebebên
pûtepêdana herî mezin ya emperyalîzmê ye, ku dide Tirkiyê.

Ji ber vê yekê, cara pêşîn emperyalîstan di bin navê alîkariya (!)
aborî de, dest pê kirin da ku xwe li Tirkiyê qewîn cîwar bikin. Emper-
yalîzm, gava ku ev texlît alîkariyên (!) aborî jî dikirin, pir bi bal-
dar û ji xwe agehdar bûn. Gelo çima? Ji ber ku li alîkî li Kurdistanê
bindestê Tirkiyê tevgerêke xurt li dijî koledarî û emperyalîzmê bi
hêz dibû û pêşde diqû. Li alîkî din jî, têkoşîna proleterya Tirkiyê ya
ji bo wergirtina dem û dezgeha mîriyê, bi her awayî reh û pejen xwe
di nav civatê de belav dikirin. Vêca, di rewşeke holê de, ji nişkê ve
cîbicînkirina vilîk û nexşeyên xinizî ji emperyalîstan re dest nedi-
da û piçekî jî dijwar bû. Ji ber ku ew li Tirkiyê ji şoreşa proleter-
yayê û li Kurdistanê jî ji têkoşîna rizgarîxwaziya netewî ditirsîn.
Eger wan ji nişkê ve dest bi cîbicînkirina vilîk û nexşeyên xwe bi-
kirana, dê bi hesanî negihîştana armanca xwe û dê tiştêkî hêja jî bi

dest nexistana. Ji lewre ew rûniştin, li ser pirs û pirsgirêkên vê babetê hûrgilî mijûl bûn û hizra xwe kirin. Di dawiyê de tevniqa nexşe û planeke nû li dar xistin. Li gor vê, divyabû pêşiya tevgera şoreşin ya ku hem li Kurdistanê û hem jî li Tirkîyê roj bi roj pêşde diçûn û xurtir dibûn, bihatana girtin. Li hember wan bihata rawestîn, da ku bi kêmanî alîkariyên ku dihatin kirin û yan jî dê bihatana kirin, li ber bayê neçûna. Herweha, da ku Tirkîye ji bo demeke dûr û dirêj ji emperyalîzmê re wek baregeh û binikekê bihata bi kar anîn û baska başûr ya NATO'yê di destên ewle de bima. Heçî ev e, bi tenê rûyekî madalyonê bû. Lê belê, rûyê din jî qewîntir kirina kama dilê bûrjûvaziya Tirk ya monopolîst, tevkar û koledar e. Wêk têtê zanîn, buhrana siyasî ya li Tirkîyê, ku bingeha wê bi rewşa aborî ve girêdayî ye, bêtir kêfa bûrjûvaziya monopolîst direvand. Herweha, di van demên dawîn de, dem û dezgehên dewleta Tirkîyê ya koledar jî ji hev de ketibûn. Dem û dezgehên dewletê nema dikaribûn bi kar û barên xwe ve rabîn. Bi ser de jî, êdî hew baweriya gel bi partiyên bûrjûvazî yên ku hebûn, dihat. Ev jî sebebê bingehîn yê kêfrevîna bûrjûvazî bû. Di vê rewşê de, bûrjûvaziya Tirk ya monopolîst, tevkar û koledar ketibû tengasiyeke pir mezin. Ji lewre jî, divyabû ev astenga ha ya li ser rê bihata rakirin. Divyabû dawîya hemû buhranan bihatana. Divyabû hêz û xurtiya gel ya şoreşger bihatana şikandin. Lê ev hemû wisan bi hêsanî nedibûn. Çi divyabû bihata kirin? Ji bo wan bi tenê reyek hebû. Ew jî, wêk di dîroka bûrjûvaziya monopolîst de hemû caran hatiye dîtin, ku gava ew ketiye tengasiyê dest bi lidarxistina faşîzma servekirî kiriye, divê vê carê jî wê cîbicîh bike. Hem li gor bûrjûvaziya monopolîst jî, çi li Tirkîyê be û çi jî li Kurdistanê be, dem dema sazîrîna saw û teroreke faşîzan bû. Ji bo vê jî, ji zû ve tevdareka her tiştî hatibûn kirin. Li gor vê tevdarekê, divyabû leşker mîriyê her yekser têxin bin destên xwe. Ji ber ku bi a wan, leşker xwedî toreke "şoreşger" bûn. Ma leşkerên mîlîtarîst heta niha yekîtiya erdê "welêt" neparastine?! Ma "leşkerên qehreman" yên komara Tirkîyê heta bi niha bervedêriya "demokrasiyê" nekirine?!

Belê axe û begno! Ev vir û derewên han yên bê perwa, êdî hew pere dîkin û derbaz dibin. Hun nikarin çerxa dîrokê ber bi paş ve bizvirînin. Ordiya mîlîtarîst ya komara Tirkîyê ne bervedêrê demokrasiyê ye û ne jî xwedî toreke şoreşger e. Ordiya mîlîtarîst bi tenê bervedêrê bûrjûvaziya monopolîst, tevkar û koledar e. Ordiya mîlîtarîst bi tenê bervedêrê NATO-yê ye û doxîna wê jî bi tenê di destên emperyalîzma cîhanî ya Amerîkayê de ye. Ev ordiya we ya ha, bi tenê bervedêrê faşîzmê ye.

Gelên Kurdistanê yên welatparêz !

Cunta leşkerî ya ku bûrjûvaziya monopolîst,tevkar û koledar di 12-ê îlonê de li Tirkîyê li dar xist,ji faşîzma servekirî pê ve ne tu tişt e.Faşîzmê zordestiya koledarî ya ku li Kurdistanê heye,xurtir û girantir bike.Dê pir bi xurtî xwe dirêjî ser têkoşîna gelên me ya netewî,demokratîk û şoreşger bike.Dê hewil bide da ku têkoşîna ji bo serbixwebûnê,demokrasi,sosyalîzm û yekîtiyê ya hemû hêzên rizgarîxwazên netewî yên Kurdistanê ji hev tar û mar bike.Di gel vê jî,dê hewil bide da ku têkoşîna proleterya Tirkîyê ya ku her roj pêş de diçe,rawestîne.Herweha,dê hewil bide da ku enî û peymana xwînxwarên kevneperest,emperyalîst û koledaran ya li dijî hemû tevgerên rizgarîxwaziya netewî,ref û sinifî yên Rojhelata Navîn xurtir û qayîmtir bike.Divê em dengê xwe li hember van vilik,nexşe û planên têvel yên xinizîyê derbixin û bilind bikin.Divê em hevalbendî û hogirtiya xwe ya netewî bi gelên Tirkîyê û yên hemû welatan re bi hêztir û têkûztir bikin.Divê em proleterya Tirkîyê ya ji aliyê ref û sinifî de hişyar,di têkoşîna li hember emperyalîzmê û faşîzmê de bi tenê nehêlin.Herweha,divê em têkoşîna xwe ya li dijî koledariyê bi têkoşîna wan ve hevpeyman bikin.Bi xurtî bervedêriya vê hevpeymanê bikin û ji bo vê yekê bixebitin.Li hember neteweperestên bûrjûva yên Kurdistanê,ku dibêjin:"cunta faşîst ya leşkerî hatibe jî nehatibe jî,ji me re çî..." şerekî xurt li dar bixin.Wan,ji ber gotin û bîr û baweriyên holê çepel riswa bikin.Xêliya li ser çav û rûyên wan hilînin û rastiya rû û rûçikên wan berpêşî gelên xwe bikin.Em bi tenê bi vî awayî dikarin rêzên xwe qayîmtir û têkûztir bikin.Bi proleterya Tirkîyê û cîhanê re yekîtiya xwe ya navnetewî pêk bînin.Herweha,em bi tenê bi vî awayî dikarin rehên jînê yên cunta leşkerî ya faşîst ji binî ve jêbikin.

Proleterya Tirkîyê ya ji aliyê ref û sinifî de hişyar !

Divê hun li hember cunta leşkerî ya faşîst ku bûrjûvaziya monopolîst,tevkar û koledar li dar xistiye,rêzên xwe yên yekîtiyê li ser prensîpên ramani têkûz bikin.Li hember hêz û hêmenên revîzyonîst(çepelkar) û kêsperestên ku bi lênêrîneke sosyal-şovenîst li têkoşîna mafdar(bi heq) ya gelên Kurdistanê ya netewî,demokratîk û şoreşger mêze dikin,bi xurtî şer bikin.Divê hun bizanibin,ku gelên Kurdistanê amade ne,ku bi we re hevalbendî û hogirtiya xwe ya navnetewî pêk bînin.Herweha divê hun bizanibin,ku têkoşîna gelên Kurdistanê ja ji bo serbixwebûnê,demokrasi,sosyalîzm û yekîtiyê ne li dijî keftelefa we ya ji bo wergirtina mîriyê ye.Lê bervajiyê vê,ew dost û desteka tevger û têkoşîna we ya herî mezin e.Cunta leşkerî ya faşîst ya îro ne wek yên salên 1960 û 1971 an e.Ev,wek cuntên li Şîlî û Latîn Amerî-

kayê ye.Divê di bîra me de be,ku serketina têkoşînê bi tenê di dema-
ke dûr û dirêj de misoger e.Ji ber vê yekê jî,werin em hemû di vê
xebata dûr û dirêj de bi hev re ban bikin û bêjin:

- Bila bimre cunta leşkerî ya faşîst !
- Cunta leşkerî ya faşîst nikare têkoşîna gelên Kurdistanê ya ne-
tewî,demokratîk û şoreşger rabiwestîne !
- Bila bijî bi hev re têkoşîna gelên Tirkîyê,Kurdistanê û hemû
cîhanê ya li dijî cunta leşkerî ya faşîst !

LI SER ÇEND BÛYER Û DENGVEDANÊN WAN

ŞEVA ÇANDÎ YA KURDISTANÊ

Di 6-ê meha Îlonê de,li bajarê Kölnê yê Elmanya Rojava,şeveke
çandî hat li dar xistin.Pir kesên Elman,Kurd,Tirk û ji gelên din ha-
tin vê aheng û şahiyê.Rêk û pêkbûn,programa dewlemend,agehiyên bê-
dar yên li ser rewşa Kurdistanê bindest bala hemû mêvanan kişand.Şe-
vê cîhekî berbiçav di dilê wan de girt.

Bi axaftinên kurdî,tirkî û elmanî yên curecure ve mêvan ji rewşa
Kurdistanê û siyaseta tevgera rizgarîxwaziya wê hatin agehdar kirin.
Mêvanan hevalbendî û bendewariya xwe ya dilgerm ji tevger û siyaseta
Rizgarîxwazên Netewî yên Kurdistanê(K.U.K) re nîşan dan.Di gel çep-
karên Elman,çepkarên Tirk û Kurdan jî di vê şevê de hazir bûn û ho-
girtiya xwe ji tevger û siyaseta me(K.U.K) re berpêş kirin.Ji çepka-
rên Tirkan IŞÇININ SESÎ (Dengê Karkeran) û ji çepkarên Kurd û Elma-
nan nameyên pîrozbayiyê ji şevê re hatin.

Koma govend û dîlanê,hozan DILGEŞ û BIRÎNDAR û xwîşka ZOZAN,koma
sazbendan û rîvda şanûgeriyê(tiyatro) huner,hunermendî,deng,awaz,
tenbûr,stran,xweşxwan û afirandinên xwe pêşkêşî mêvanan kirin.

Dîwarên pêşgeha şevê bi van durîşmên bi elmanî,kurdî û tirkî ve
hatibûn xemilandin;

- BIJÎ TÊKOŞÎNA JI BO AFIRANDINA KURDISTANEKE SERBIXWE,DEMOKRA-
TÎK,YEKBÛYÎ Û SOSYALÎST !
- BIJÎ PIŞTGIRTIN Û HOGIRTIIYA NAVNETEWÎ !
- BIJÎ PÊŞMERGE !
- BILA BIMRE KOLEDARÎ,EMPERYALÎZM,FEODALÎZM Û FAŞÎZM ! û hwd.

Em li vê jêre çend nameyên pîrozbayî yên ku ji şevê re hatibûn şandin diweşînin.

"Ji Komîta Pêkanîna Şeva Çandî ya Kurdistan ra - Kôln

Hevalên hêja, mewanên ezîz,

Welatê me Kurdistanê da hêzên kolonyalîst zilm û tedayiyên giran dajon. Her roj bi dehan mirovên me yên pêşverû bi gulên faşîstan tene kuştin. Hêzên dewletê û generalên urfî îdarê (sazûmana leşkerî) bi girtin û tedayiyên giştî, dixwazin pêşveçûna tevgera hêzên netewî û demokratî yên Kurdistanê bidin seknandin. Di Kurdistanê da tedayiyên ku senîkavanê sosyalîst Nazîf Kalelî, serokê belediya Agriyê (Qereko-sê) sosyalîst Urfan Alpaslan û bi hezaran mirovên pêşverû hate kirin-a vê yekê dide ber çavan.

Ala têkoşînê ya gelê me li dijî hêzên kolonyalîst û destbirkên wan hêzên feodal, axa û şêxan, yên ku welatê me kirine gola xwînê bilind dibe. Kurdistanê da pêkanîna Hevkariya Netewî Demokratî di vê warîda avîtina gaveke girînge. Hevkariya Netewî Demokratî li dijî kolonyalîstan û feodalan destxistinekê girînge. Ev destxistin (mevzî) bo ku di nav gel de belav bibe û cîkî giring bigre, pêwîste her pêşverû arîkarî bike. Kî dest ji vê mevziyê berda, ewê gavekê paşda bave-je. Lazîme menîyên li ser rîya hevkarîyê bi hevra rîkin û xweyî li destxistinan derkevin.

KOMKAR li derê welat bo pêtabirina çanda gelê Kurd xebatekê kêrhatî dike. Dîsa bo çand û bo denê gelê Kurd di nav warê navnetewî da bide naskirin xebatê giranbiha dike. Bo vê yekê ye, ku karkerên Kurdistanê di bin banê KOMKARê da digihîjine hev û bawerîya xwe pê tînin.

Em bawerin ku ev şeva çandî ya ku welatparêzên Kurdistan pêkanî-ne di tekoşîn û çanda gelê meda cîke giring bigre. Em serfiraziye şe-va we dixwazin.

K O M K A R "

"Gece Tertip Komitesine,

Kardeşler, Yoldaşlar,

Ülkemiz kan içinde, ulusumuz zincire vurulmuştur. Emperyalizme ba-ğimli sömürgeciler vahşice saldırmaktalar. Mazlum emekçi halkımız dişle tırnakla direniyor. Kürdistan'da çağdaş ulusal kurtuluş savaşı-larının bir destanı daha yazılmaktadır.

Önümüzdeki mücadele çetin ve acımasızdır. Görevlerimiz ağırdır. Ulusun özgürlüğü, ülkenin bağımsızlığı için saflarda yer almanın zamanıdır.

Dünya proleterya ordusunun militan bir mevzisi olan Kürdistan proleteryasının öncülüğünde ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi için, sosyalistlerin birliği için, Sosyalistlerin yurtsever-demokratlarla ittifakı için saflarımızı militanca sıkılaştıralım. Düzenlemiş bulunduğunuz "Kürdistan Kültür Gecesi" kutlar, dayanışma içinde olduğumuzu, devrimci selamlarımızla iletiriz.

RIZGARİ "

"Gece Tertip komitesine ve HALKIMIZA

Bugün Kürdistan'daki ulusal devrimci mücadele çok zor günler yaşamaktadır. Ulusal mücadelenin gelişmesinde beraberinde kendi karşıtı olan sömürgeci baskıyı da arttırmıştır. Genelde Kürdistanın tüm parçalarında olduğu gibi ülkemiz kuzey Kürdistan'da da bu baskılar genelde Kürt halkına karşına bir katliamı andırmaktadır. Kürdistan yeniden işgal edilircesine tüm Kürt şehir, kasaba ve köyler aranmakta. Yer yer sorgusuz sualsiz suçsuz insanlar kurşuna dizilmektedir.

Sömürgeci kukla devletlerin tüm bu militarist baskıları emperyalizmden soyutlanamaz. Genelde Dünyada özele ise Ortadoğuda gelişen ulusal kurtuluş ve sosyal kurtuluş hareketleri ve (Cento'nun yıkılması) Emperyalizme büyük darbeler vurmaktadır.

Uluslararası bir sömürge olan Kürdistan'daki yer altı ve yer üstü zenginlikleriyle sömürgeci güçleri çok yakından ilgilendirmektedir.

Bunun için Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesini bastırmak için bir taraftan militarist güçleriyle saldırıya geçerken diğer taraftan da Kürdistan'da gelişen ulusal kurtuluş mücadelesini bölmek için ajan ve provakatör hareketler yaratmaktadır.

Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesi bu ağır şartlar altında olmasına rağmen tüm provakatör hareketleri boşa çıkararak daha örgütlü bir şekilde gelişmektedir.

Düzenlemiş olduğunuz Kürdistan kültür gecesinde sizinle beraber olduğumuzu bildirir mücadelenizde başarılar dileriz.

KAHROLSUN SÖMÜRGEÇİLİK !

YAŞASIN BAĞIMSIZ DEMOKRATİK BİRLEŞİK KÜRDİSTAN !

TÊKOŞÎN SEMPATİZANLARI"

1.Emperyalist paylaşım savaşı sonucu emperyalist dünya sistemini parçalayan 17 sosyalist ekim devrimi,emperyalizme darbe üzerine darbe indirerek,güçlü bir sosyalist sistem yaratmış,sömürge ve yarı sömürge halkların bağımsızlık ve özgürlük mücadelelerine ışık tutmuştur.

Emperyalizm,yapısı gereği dünya halklarını baskı altına almadan,işçi sınıfını sömürmeden ve kendisine bağlı gerici rejimler oluşturmada ayakta kalması mümkün değildir.Bu nedenle,emperyalizm,kendi sömürsünü devam ettirmek ve bir müddet daha ayakta kalabilmek için yapmayacağı vahşet dolu hiç bir çılgınlık yoktur.Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaları,Şili ve İspanya'da iktidara getirdiği ırz düşmanları,Orta-Doğu'daki sömürgeciler ile birlikte sömürge halklarına karşı giriştikleri toplu katliamlar ve daha niceleri.Emperyalistler ve sömürgeciler ezilen dünya halklarına ve işçi sınıfına karşı giriştikleri bu vahşet dolu eylemleri ile onları bağımsızlık ve özgürlükten vaz geçireceklerini sanıyorlar! Ezilen dünya halklarının ve işçi sınıfının bağımsızlığa ve de özgürlüğe olan inançları daha da körükleniyor.Saflarını daha da sıklaştırıyorlar.

Asya,Afrika ve Latin Amerika'daki sömürge ve yarı sömürge halklarının oluşturdıkları bağımsızlık ve özgürlük ateşlerinin kıvılcımları Orta-Doğu'ya da sıçrayarak emperyalistlerin kartondan inşa edilmiş şatolarını birer birer yıkmaktadır.

Kahraman Vietnam halkının mücadelesi sonucu iki sömürgeci emperyalist devletin ve daha sonraları da onların jandarması olan ABD emperyalizminin Asya'daki kaalesinin yıkılması sonucu klasik sömürgecilik parçalandı.Bu olgu, emperyalizmi ekonomik ve isyasi bir çıkmaza sokmuş,Latin Amerika'da ve Afrika'da bir dizi sömürge halklarının bağımsızlıklarına kavuşmasına ön ayak olmuş,işçi sınıfının ve sosyalist sistemin daha da güçlenmesini sağlamıştır.

Orta-Doğu'da Filistin,Eritre,Dofar,Beluçi ve Kürdistan halklarının sömürgeciliğe,emperyalizme ve siyonizme karşı yürüttükleri bağımsızlık ve özgürlük mücadeleleri yeni bir döneme girerek geniş boyutlara ulaşmıştır.

Orta-Doğu'nun bir petrol bölgesi ve çok önemli bir stratejik konuma sahip olması,sömürgecileri ve de emperyalistleri iştahlandırmıştır.Bu durum,onların dikkatlerini Orta-Doğu'ya çevirmelerine nedendir.Ayrıca,Orta-Doğu'daki ulusal kurtuluş hareketlerinin yeni bir aşamaya geçmesi,sömürgecileri ve emperyalistleri daha da telaşlandı-

rarak,onların tüm güçleriyle Orta-Doğu'ya yüklenmelerine neden olmuştur.

Orta-Doğu,emperyalistlerin ve sömürgecilerin belkemiği haline getirilmek isteniliyor.Yeni sömürgeci paktların kurulması için adımlar atılıyor.Orta-Doğ'da Şah'ın yerini dolduracak bağınaz rejimler isteniliyor.Faşist Şah rejiminin yıkılmasıyla başta Türk sömürgecileri olmak üzere bölgedeki tüm gerici Arap rejimleri Şah'ın görevlerini devr almışlardır.

Türk sömürgecileri paylarına düşen görevleri yürürlüğe koymuşlardır bile.Maraş'ta Kürdistan halkı toplu kıyımdan geçirilmiştir.Kürdistan'ın 14 ilinde sıkıyönetim ilan edilmiş ve yeni bir Dersim katliamı provaları yapılmıştır.Ayrıca,Anadolu kesiminin 4 ilinde de sıkıyönetim ilan ederek,Türkiye proleteryasının sesini boğmak istemiştir.Diğer bir yandan da sömürgeci Türk burjuvazisi halklarımızı kırımdan geçirecek bir iç savaş hazırlığı içindedir.

Sömürgeci burjuvazinin 600 bin civarında olan Türk ordusunun 400 binini Kürdistan'a yığması boşuna değildir.Bu,Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçlerinin sömürgecileri ne denli telaşa düşürdüklerinin bir göstergesidir.Fakat telaşın acele faydası yoktur.Korktuğunuz şeyin darbesi kafanıza ergeç bir balyoz gibi inecektir.

Kürdistan'ı yerle bir etmek ve Türkiye proleteryasının sesini boğmak için milli şefin diplomalı öğrencileri ve şöven basının hep bir ağızdan vatan sakarya elden gidiyor demelerinin amacı,Türkiye emekçi halkını Kürdistan halklarının haklı mücadelesine karşı kıskırtmaktır.Ama bunda da başarılı olamıyorlar.Çünkü kimin dost,kimin düşman olduğu çok iyi biliniyor.Emekçi halk Çorum'da,Fatsa'da ve Tarsus'te,kimin ordusu ve polisi ile kendisine hücum edildiğini henüz unutmadı.

Yurtsever Kürdistan halkları !

Asırlardan beri seni sömürgeci zincirlere vuran,senin ulusal,ekonomik ve demokratik haklarını gasp eden,yeraltı ve yerüstü zenginliklerini talan eden,mücadelen uğruna militan evlatlarını canice öldüren ve çağdışı işkencelere tabi tutan,kadınlarımızın namusuna el atan sömürgecilere ve onların uzantıları olan feodal ve de yerli işbirlikçilere karşı Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçlerinin kaldırdıkları mücadele bayrağını yükseltelim.

Yükseltelim ki,Orta-Doğu'nun belkemiği olan Kürdistan'da Vietnam örneği bir mücadeleye hazırlanan Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçleriyle birlikte sömürgecilerin ve onların babaları olan emperyalistlerin belkemiklerini kırabilelim.

Kürdistan halklarının biricik kurtarıcısı olduğunu iddia eden,

Kürdistan gerçeğinden uzak, sosyal şövenist parazitleri Kürdistan'a taşımaktan öteye bir şey yapmayan, halkı kandırmayı sanat bilen, Celal Talabani'nin kuyruğuna dört elle sarılan, reformist revizyonist siyasetleri, Kürdistan'daki devrimci potansiyeli sömürgecilere yedirten, Kürdistan halkını haraca bağlamak isteyen, kendisinin dışında tüm Kürdistan'daki siyasi hareketlerin hain olduğunu iddia edip aşiretsel bağları daha da körükliyen tüm siyasi sapmalara karşı Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçlerinin saflarında yerlerimizi alarak onları teşhir edelim.

Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçlerini hedef almış sömürgecilerin, bölge gericilerinin ve emperyalistlerin silahları, Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçlerinin kararlı mücadeleleri sonucu geri tepecektir.

Sınıf bilinçli Türkiye proleteryası !

Sömürgecilerin Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçlerine karşı çevirdiği silahı, bugün sana karşı kullandığı gibi yarın da kullanacaktır. Daha dün İzmir Tarih'te faşist birlikleri, tankları, helikopterleri ve eli kanlı azıllı faşistleri üzerine saldırtan, Antalya Çoko-Birlik te, İstanbul Cibali Tekel Fabrikasında acımadan üzerine yürüyen, Çorum'da, Fatsa'da maskeli faşistlerle seni avlamaya çıkan işbirlikçi-tekelci sömürgeci Türk burjuvazisi idi.

Senin ekonomik ve demokratik haklarını gasp eden, en doğal hakkın olan grev, toplu sözleşme ve sendikal hakkını vermiyen, sana ve Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçlerine karşı işkence cenderesini döndüren, demokratları ve sosyalistleri eli kanlı faşistlere öldürten, ilerici basının sesini boğmak isteyen, cellat Franko'nun rejimine özlem duyan, ideolojine yaşam hakkı tanımayan, alın terini sömüren, modern köle ticaretiyle sırtından milyonları vuran, Türkiye'yi Orta-Doğu'da Nato'nun karakolu haline getirmek isteyen, Nato'nun askeri harcamalarının ağır yükü altında seni ezen sömürgeci Türk burjuvazisidir.

Tüm bunların hakkından gelecek ve onları yerle bir edecek güçlü silahın, Leninist Enternasyonalist bayrağına sarılıp şövenizmi ve sosyal şövenizmi al aşağı edip Türkiye proleteryasının mücadelesine sahip çıkarak, Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçlerinin mücadelesini teo-ride ve eylemde aktif olarak destekliyerek ve de yeni güçlü Tarih'leri yaratmakla mümkündür.

Yurtsever Kürdistan halkları, sınıf bilinçli Türkiye proleteryası Orta'doğu'daki ulusal kurtuluş hareketlerine, Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçlerine ve Türkiye proleteryasına karşı bölge gericilerinin, Türk sömürgecilerinin ve onların babaları olan emperyalistlerin oynadıkları oyunların bilincinde olalım. Oynanan bu oyunların, başta Kürdistan ve Türkiye proleteryasına karşı olduğunu bilelim.

Sömürgeciler ve emperyalistler şunu iyi bilsinler ki,Kürdistan ve Türkiye halklarının enternasyonalist ortak çabaları bu oyunları boşa çıkaracak,onların bu heveslerini kursaklarında bırakacaktır. Buna inancımız tamdır.

Zafer ergeç Kürdistan halklarının ve Türkiye proleteryasının olacaktır.

Yaşasın Filistin,Eritre,Dofar,Beluci Halklarının haklı mücadelesi.

KAHROLSUN SÖMÜRGEÇLİK !

BIJÎ SERXWEBÛN !

Hamburg ve Yöresi
K.U.K Sempatizanları "

XWEPÊNÎŞANDANA LI DIJÎ CÛNTA FAŞÎST

Di 27-ê meha Îlonê de,li bajarê Kölnê yê Elmanya Rojava,teví çepkarên Kurd û Tirkên xwepênîşandanek li dijî cûnta faşîst hat saz-
kirin.Tevgera me,Rizgarîxwazên Netewî yên Kurdistanê(K.U.K) jî tê de
beşdar bû.Bi qasî du hezar û pîncsed kesên di vê xwepênîşandanê de
hazir bûn.Ji çepkarên Tirkên İŞÇİNİN SESİ,Demokrasi İçin Birlik Fe-
deral Almanya Komitesi,GERÇEK Gazetesi ile Dayanışma Komitesi,Birlik
Yolu,KİTLE Avrupa Temsilciliği û jî yên Kurdan jî KOMKAR,KKDK û
AKSA tê de hevpar bûn.

Di dawîya xwepênîşandanê de,bi zimanên elmanî,kurdî û tirkî a-
xaftinên siyasî hatin kirin.Di wan axaftinan de rû û rûçikên rastîn
yên cûnta faşîst ya generalên emperyalîzma Amerîkayê hatin eşkere
kirin.Herweha,bi awira gelemperî ya cîhanê hat nîşandan,ku gelên
Tirkîyê,çi Kurd bin û çi jî Tirk û yên din,"bixêrhatinê" li cûnta
faşîst nakin.Lê belê leantetê lê dibarînin.Soz û peymanê didin hev,
ku ji her çarî xurtir û germtir şerê vê cûnta faşîst,emperyalîzma
cîhanî ya bi serektiya Amerîkayê û koledariyê bikin.

Divê bête gotin,ku di civîna amadekirina vê xwepênîşandanê de,
FİDEF(TKP) ya sosyal-şovenîst careke din rûyê xwe yê kirêt da xuya
kirin.Pilî û pirtiyên xwe kom kirin,dan bin çengên xwe û jî qada şe-
rî baz da.Zimanê "TKP"(Partiya Kominîst ya Tirkîyê) ya çepelkar,sos-
yal-şovenîst û menşevîk di dêv de venedigeriya ku jî vê cûntê re bê-
je faşîst e.Bi a wê,ev "wergerandina leşkerî" ye û "ne" faşîzm e.
Çima bêje ku ? Ji ber ku ev general Evrenê ha yê serekê cûnta faşîst,
heta duhî jî "generalê welatparêz" yê "TKP" yê bû.Rast gotine:"Mar
e, ne cîh e ne war e..."

KAR Û BARÊN HEVALÊN KOÇ - KAR

KOVARA KULÎLK

Kovareke kurdî ji bo zarok û kesên ku nû hînî xwendin û nivîsandina zimanê xwe yê zikmakî dibin, bi navê KULÎLK hat weşandin. Ji bo agehiyên hewce, ji keremên xwe re, li rûpela dawîn ya vê hejmarê PALE binhêrin.

XEBATA LI DIJÎ CUNTA LEŞKERÎ YA FAŞÎST

Piştî hatina cunta faşîst ya generalên noker yê emperyalîzma Amerîkayê, hevalên KOÇ-KAR (Komela Çanda Karkerên Kurdistanê li Swêd), belavokek bi zimanê swêdî çap kirin. Di dawiya çend heftan de li nîvekên çend bajarên Swêd bi durîşma "Na ji bo cunta faşîst ya li Tirkiyê" ve rawestî û ew belavok belav kirin.

Di vê belavokê de sebebên hatina cuntê, herweha kar û kirinên cunta faşîst ji awira gelemperî ya swêdî re hat eşkere kirin. Belavok weha dawî tê:

"Du armancên bingehîn ya cunta faşîst hene:

- 1-Tarûmar kirina têkoşîna mafdar (bi heq) ya gelê Kurd ya ji bo wergirtina mafê çarenûsî.
- 2-Şikandina tevgera şoreşger ya karkeran ya li hemû Tirkiyê. Ji lewre em banî gelên Swêd û hêzên wan yê demokrat, pêşverû û sosyalîst dikin, da ku
 - Laenetê li cunta generalên faşîst li Tirkiyê bibarînin
 - Piştî têkoşîna mafdar ya gelê Kurd ya ji bo wergirtina mafê çarenûsî bigrin
 - Piştî tevgera şoreşger ya karkeran li hemû Tirkiyê bigrin
 - Hemû girtiyên siyasî bîr berdan, îşkence û lêdan dawî bîr.

CIVÎNA DI GEL WEZÎRÊ DERVEYÎ YÊ SWÊD

Di 29-ê meha îlonê de, hevalên me yê KOÇ-KAR di gel pênc komelên din yê Kurdan li bajarê Stockholmê, bi Ulla Olsten wezîrê derveyî yê Swêd re rûniştin. Di vê civînê de pirs û dabaşa Kurdan ji wezîrê derveyî re hate berpêş kirin. Di dawiyê de namek bi navê komelên Kurdan li Stockholmê dan wezîr. Di vê namê de bi kurtebirî ev tiştên jêrîn ji hikûmeta Swêd hat daxwaz kirin.

- 1- Divê hikûmeta Swêd pîrsa mafê çarenûsa Kurdan bibe civata Netewên yekbûyî.
- 2- Divê bi pêşengiya hikûmeta Swêd komîsyoneke navnetewî di bin çavdêriya Civata Netewên Yekbûyî de pêk bêt da ku li rewşa Kurdan li hemû perçên Kurdistanê hûr binhêrin.

- 3- Divê hikûmeta Swêd laenetê li cunta li Tirkîyê bibarîne û alîkariya ku dide, rabiwestîne.
- 4- Divê hikûmeta Swêd bi reya Xaçê Sor alîkariya kinc, derman û xwarinê ji Kurdistanê Îran û Îraqê re bişîne.
- 5- Divê Komîsyona Bakurî(NR) fonekê ji 45 hezar zarokên Kurdan yeñ ku li Ewropayê ne, veqetîne.
- 6- Divê kêş bête dan, ku xwendekarên Kurdan bikaribin bi reya NR li Swêd bixwînin.
- 7- Divê hikûmeta Swêd alîkariyê bide derketiyên siyasî yên Kurdan ku li Swêd bimînin.
- 8- Divê SIDA(Serkariya Navnetewî ya Swêdî ya ji bo Pêşketinê) li Kurdistanê Îran û Îraqê nexweşxane û dibistanan ava bike.

**PALE kovara te ye,
wê bixwîne û bide xwendin !**

DAXUYANÎ:

Çapa dudwan ya alfabeya mamoste M.EMÎN BOZARSLAN ya ku cara pêşîn di sala 1968 an de li Tirkîyê hatibû çapkirin, bi alîkariya dem û dezgehên dewleta swêdî hat weşandin. Kesên ku bixwazin dikanarin wê ji navnîşana jêrîn bikirin.

Bihayê wê 30 Kronên swêdî ye.

Invandrarförlaget
Kvarngatan 16
502 44 Borås
SWEDEN

7. Gulan 1965

BEJÊYA KURDAN

ZIMANÊ BELENGAZ û TENGEZARÊN KURDISTANÊ, HOZAN QANI' YÊ NEMIR(1)

QANI' (قانی) yek ji helbestvanên gelê Kurd yê hemçax e. Afirandinên wî yên giranbiha xemla bêjeya xwedî naverokeke şoreşger ya gelê me ye. Her rêzîkek ji rêzîkên afirandinên wî li ba her kurdekî pêşverû, demokrat, şoreşger û welatparêz kakilek zêrîn e. Ji hêjayî û giranbiha bûna wî kakilê zêrîn re tu pîvanek tune. Ji lewre jî, ji me re cîhê rûmet û şanaziye ye, ku em bikaribin di vê nivîsara kurt de çend meşqên bêhempa ji yên afirandinên hozanê nemir berpêşî xwendevanên xwe bikin.

Navê QANI', MIHEMED e û ji binemala Kabilî Merîwan e. Kurê Şêx Ebdilqadîrî Şêx Seîdî kurê Şêx Mihemedî Dolaş e. Yek ji nevên Sadatî Kabilî Merîwan e. Binemala wî malbateke nîvçe giregir bû. Lê belê malbata wî ji ber qayîş û berberiyên ku di nav derebegên herêma Merîwanê de hebûn, ji Merîwan baz dabûn û derbeder bûbûn. QANI', di rewşeke holê de, di sala 1898 an de li gundê Rêşîn yê Şarezûrê, ku li Kurdistanê Rojhelat e, ji dayik dibe.

QANI' her ji dayikbûnê heta bi mirina xwe di perîşaniyê de jiya ye. Hîn çelrojî bû, bavê wî dimre. Hîn du salên xwe tijî nekiribûn, diya wî jî dimre. Ji ber ku Mamê wî Seyîd Ehmed QANI' xwedî nake, ew bi sêwîtî li ba Axa Seyîd Huseynî Çûrî mezin dibe. Seyîd Huseynî wî dişîne hucrê û alîkariya xwendina wî ya medresa dînî dike. QANI' bi xwe hîn di piçûktiya xwe de hem zarokekî pir bêdeng û hem jî jîr bû. Çaxa ku bû feqî, çû Merîwanê û li gundên wê geriya. Bi dû re, dest bi gerîna bajarên Kurdistanê Îran û Îraqê kir da ku ji xwe re feqîti bike. Di vê navbeynê de jî, ku hîn xort bû, heza wî ji helbest nivîsandinê re peyda bû. Wê çaxê helbestvan gulên diwan û dergêhên kesên giregir bûn.

QANI', cara pêşîn bi zimanê farisî dest bi nivîsandina helbestan kir. Ji ber ku di wê heyamê de zimanê farisî di gel zimanê erebî de ji zimanên "maqûl" dihatin hejmartin. Lê gava ku hest û ruhê kurdîniyê li ba QANI' peyda bûye, dest pê kiriye bi zimanê xwe yê zikmakî nivîsandîye. Herçendî xelkê pir ji helbestên evîndarî û dildariyê hez dikir jî, dişan wî naveroka netewî û siyasî dida helbestên xwe. Li nik dilê wî, ev texlît helbest bêtir kêrhatî bûn. Ji lewre piraniya helbestên xwe li ser pîrs û pîrsgirêkên siyasî, netewî û civakî hûnandine.

QANI' he di destpêka hişyarbûna xwe de pir bi xurtî li dijî axa, beg, mîr û xanên zordest rawestiye. Di nameke xwe de, ku ji heva-

lekî xwe î li Merîwanê re dişîne, weha dibêje:

Hejarî pişem e ta mawe jînîm

Le destî cerdekanî Kanî Sanan

Bi kurmancî

Hejarî karê min e heta ku mabe jîna min

Ji destên talanker û cerdeyên Kanî Sanan

Kanî Sanan gundek e û li bajarê Merîwanê yê Kurdistanê Îranê ye. Di dema xwe de ev gund yê bapîrê QANI' bûye. Lê rivdek ji derebegên ku sîxurî ji dewleta Îranê re dikirin, bi zorê gund ji bapîrê wî distînin. Bêbaviyên mezin li gundiyan û bapîrê QANI' dikin.

Her dîsan di wê namê de dibêje, ku:

Ewane becke gurd û dîl be qîn in

Nekey, ser danewênî bo qisey xan

Bi kurmancî

Ew çêlikên gur in û dilên wan tijî bi kîn in

Nebê-nebê ser ji gotinên xan re biçewînî

Wek me li jorê got, QANI' li pir bajarên Kurdistanê Îran û Îraqê geriyaye. Wek: Merîwan, Sine, Seqiz, Bane, Sablax (Mehabad), Bikan, Şino, Koy, Hewlêr, Kerkûk, Silêmanî, Helebçe, Pênciwin, Biyare û hwd. Di van hemû bajaran de rastî pir kesan bûye. Jîna gelê xwe, pêkhatina civakî ya civata Kurdistanê, kedxwarî û zordestiya derebeg, gîregir û maldaran bi çavên xwe dîtine û ew xwe nasîne. Lê her çi be, her kesê ku QANI' nas kiriye, jê hez kiriye û rêzdariya wî girtiye. Yek ji van kesan, Şêx Mehmûdî Berzencî yê nemir e.

QANI' piştî ku xwendîna hucrê diqedîne, dest bi melatiyê nake. Ji ber ku ji melatiyê hez nake. Sebeba ji melatiyê hez nekirina wî, tiştên ku em ji afirandinên wî derdixin, ew e ku naxwaze dîn îstîsmar bike.

QANI' mējiyê xwe pir li ser nakokî û berberiyên ku di civata Kurdistanê hebûn, westandîye. Hiç bi carekê ji mirovên teral hez nekirîye. Rik û hêrsa wî pir li kesên dijminên aştiyê rabûye. Bi xwe helbestvanekî rencber bûye. Bal û dēna xwe pir daye rewş û jîna ne xweş ya gundî û cotkaran. Dilê wî her dem bi wan re bûye. Wî tu caran serê xwe ji malmezinan re neçemandîye. Ji derbederî û hejariya xwe jî qet şerm û fedî nekirîye. Ev yeka ha, di van rêzên jêrîn de xweş xuya dibê.

Eger çi Qani' zor zor hejar e

Be hemd-elah be kesî natê belê gîyan

Bi kurmanci

Herçendî Qani' pir û gelekî hejar e

Hemd ji Xwedê re, nabê bela can ji kesî re

Bê guman QANI' helbestvanekî şoreşger e. Tu caran dev ji bîr û baweriyên xwe bernedaye. Ji kesî re peyatî nekiriye. Ji tu hikûmetan re jî peyatî û sîxurî û nokerî nekiriye. Pir bi xurtî lihember tevkar û nokeran şer kiriye.

.....
Ewey namûsî bê, nabê noker
Ewey însafî bê, naçête dîwan
Ewey ucdanî bê, naçête lay mîr
Ewey rehmi bibê, naçête lay xan
Çi xoş e, zik bîrsî be, bê kewşî
Be mercî rû nekate şex û qurbanî
Geda bê yaxo paşa bê, her emrê
Îtir kilkeleqî bo çî le dîwan
Eger piyaw î, were ereqî birêje
Binirkîne wekû şer bîre meydan

Bi kurmanci

Yê ku xwedî namûs be, nabe noker
Yê ku xwedî însaf be, naçe dîwan
Yê ku xwedî wîcdan be, naçe ba mîr
Yê ku rehm lê bibe, naçe ba xan
Çendî xweş e, zikbirçî be, bêl tîrsîn
Bi mercê, berê xwe nede şex, qurbanî
Kole be, yan jî paşa be her dê bimre
Êdî boçik û terî bo çî li dîwan
Heke mêr î were xwêdanê birêje
Bike mirîn û wek şêran here meydan

Çend afirandinên QANI' yên berbiçav hene. Afirandinên wî yên neçapkirî ji yên çapkirî pirtir in. Nemaze pir helbestên wî bi zimanê erebî û farisî nehatine çap kirin. Heçî helbestên bi farisî ne, du caran ji yên bi kurdî bêtir in. Têkiliya wî pir bi helbestên Xoce Hafizî Şîrazî heye. Wî dîwana Seîdê Şîrazî, ya bi navê Gulistan, ji farisiya klasîk wergerandiye farisiya nûjen. Ji bilî vê, pirtûkek li ser bûyer û qewmandinên girîng, yên ku herêmenê Kurdistanê rû dane, nivîsandiye. QANI' yê nemir, di vê pirtûkê de ji rewşa siyasî, aborî û civakî yên wan bûyer û qewmandinan kad dike. Herweha bêjeya Kurdan

bi yê welatên cînar re dide ber hev. Her dîsan di vê pirtûkê de li ser şoreşên gelê Kurd, nemaze ya sala 1961-ê, radiweste. Ev pirtûk bi qasî 380 rûpelan e.

Afirandineke din jî li ser êl û eşîra Erdelan e. Ew, di vê pirtûkê de, bi dût û dirêjahî ji rabûn û liberxwedanên Erdelaniyan kad dike. Agehiyên pir helez li ser cîh û war, mîr û giregirên wan, bîrhatin û serpêhatiyên dîrokî yê Erdelaniyan berpêş dike. Wî ev pirtûk ji destnivîseke bi zimanê farisî wergerandiye kurdî. Dema ku QANI' li SINE bûye, yek ji binemalên Erdelaniyan vê destnivîsê dide wî. Ev pirtûk jî bi qasî 220 rûpelan e.

Yek ji afirandinên wî yê din jî, "Dîroka Kurdan" e. Wî ew pirtûk, ku ya Reşîd Yasemî ye, bi alîkariya Kerîmzend ji farisî wergerandiye zimanê kurdî.

Heçî dîwana QANI' ya ku heta niha hatiye çapkirin e, pênc berg in. Navê wan ev in:

- 1- Gulaley Merîwan
- 2- Baxçey Kurdistan
- 3- Çiwar Baxî Pênciwîn
- 4- Şaxî Hewraman
- 5- Deştî Germîyan

QANI', di dirêjahiya jîna xwe de, ji xwe re bi tenê tiştek hêvî kiriye. Hêviya wî jî ew bûye, ku van afirandinên xwe bide çap kirinê. Lê belê, sed heyf û mixabin ku ev daxwaza dilê wî jê re neqû serî. Ne rewşa siyasî ya Îran û Îraqê, ne jî rewşa wî ya diravî dest dida, ku bigihêje kama dilê xwe.

QANI' yê nemir nêzîkî pêncî salan xizmeta bêjeya Kurdan kir. Hem jî bêjeya xwedî têrnaverokeke şoreşger. Lê temenê wî bes nekir, ku zêdetir ji bêjeya vî gelî re xizmet bike. Wî, di heftê meha Gulanê ya sala 1965 an de, li gundê Lenge-de yê nahiya Şilêr ya Pênciwînê, serê xwe danî. Dema ku mir, bi tenê 300 Fîlsên îraqî yê wî hebûn.

Belê, QANI' yê gorbehişt malê dinê bi şûna xwe de nehîşt. Lê wî tiştine ji zêr û elmas pir giranbihatir di şûna xwe de hişt. Wî navekî bi rûmet ji Kurdan re hişt, ku dê heta bi hetayê di mêjiyên keç û lawên vî gelî de bimîne. Wî bîr û bawerîke pola xist mêjiyên keç û lawên Kurdan, ku dê heta bi avakirina kurdistaneke serbixwe, demokratîk, yekbûyî û sosyalîst bijî. Dê ew nûjentir jî bibe, pêşdetir jî he-re û gulên nû jê vede.

.

Hemû jîna QANI' yê nemir bi êş û janên giran ve tijî ye. Wî xwarina keda destê xelkê hîç bi carekê nedaye bîra xwê. Herçendî melatî xwendibû jî, dîsan tu caran xwe nedaye ber karê melatîyê. Bîr û bawerîya wî ya pêşverû rê nedaye hisên olperestî û dînî yên gel, ku bi awakî dilpak pê ve hatine girêdan, ji bo kar û berjewendiya xwe bi kar bîne. Ji ber vê jî, dev ji vî kar û barî berdaye û bi keda destên xwe ve dest bi peyda kirina debara xwe kiriye.

Nivîsandina helbesta "Nexweş im çî bikim?" Ji vê kirina wî re meşqeke berbiçav e. Di sala 1939 an de, hozan li ser reya Silêmanî û Pencîwînê ji "Daîra Çêkirina Rê û Ban" re paletî û emeletiyê dike. Karê wî gelekî giran e. Hozan bixwe jî pir jar û lawaz e. Ev karê ha yê giran wî nexweş dike. Bi nexweşî vedigere mala xwe. Ji ber nexweşiya xwe ya giran demeke dûr û dirêj di nav nivînan de dinale. Rojekê vê nalîna xwe dike helbest û wê derbazî ser kaxezan dike. Va ye ew nalîna bi bîr û bawer:

NEXWOŞ IM ÇÎ BIKEM?

Werin yaran le seyrî çerxî dewran
Bizanin çon ejî destey feqîran
Çem û qopî û der û deşt mulkî xan e
Xuda da wî bi hacî, mal û dukan
Kej û kêw daxilî ewraqî mulk e
Le ser mal e ber û berderk û kulan
Şeqamîş rêge ye nabê tibabê
Emeş me'lûm e nabê çîte serban
Le bo tekiye birom, dêwane xêra
Be şîr û zergewe lêm dête meydan

.

Xuwa! wa min nexoş im, êsta çî bikem?
Ke bê cêgem le rûy erz û le asman
Le kuy da rakişem, her ta ku enrim?
Be bê şorba w be bê aw û be bê nan

.

Belam! şukrî xuwa ew roja royî
Feqîr beşbeş kirabûn çêsnî heywan
Le sayey (.....), her wekû şêr
Erêjim xiwênî dujmin!! sehl û asan
Çi kotî bû! le pêy bapîrî min da
Her ew kute enême laqî mîran

Be ew petkey ke xinkanî birakem
Exinkênim hezar axa w xanan
Be hêz û koşîşî karîgeranim
Qelay pola ebîte gerdî banan
Tewawî rêk ewestê berz û nizmî
Ewey koneperist bê, dête aman
Çi xoş e ! destî rencber rayekêşê
Le qesra,qaseyî axa be talan

.

Werin ! karîgeranim her wekû şêr
Derî bînî xezîney lortî şaran
Be mîzanî e'dalet beşbeşî ken
Çi ferqêkî nebê salar û gawan

.

Be ser çû dewrî î'stî'marî bogen
Wekû seg helwerî, rû bikate asman
Bijî ew bîre tîje emye dana !. .
Ke rûxanî qelay Fîre'wn û Haman
Bijî kakî (. . . .) bo nîhadî
Le gel destey feqîran, hejaran
Eger bo xot nebû, Qanî' metirse
Newet serbest ejî bê zecr û lêdan

Bi kurmancî:

NEXWEŞ IM ÇI BIKIM ?

Werin dostino binhêrin li çerxa dewran
Bizanin çawan dijîn refên belengazan
Çem û gir, der û deşt tevde samanên xan e
Xwedê da wî hec, mal,firoşgeh û dikane
Çelexte û çiya nêv ewraqên samane
Li ser mal e ber û berderik û kolane
Şeqam jî rê ye çênabe ew jî tê de be
Ev jî êşkere ye nabe here ser bane
Herim tekiyê bi lez û bez wek dînane
Bi şûr û sîxan bi ser min de tîn meydane

.

Xwedo ! va ye ez nexweş im,nîha çî bikim ?
Cîhê min çî li ser erdê be çî li asman
Bi kû de rabikêşim her ta ku dimrim ?
Bi bêî şorbe,bi bêî av,bi bêî nan

Lê şikir ji Xwedê re ew roja derbaz bû
 Hejar hatibûn bir û beş kirin,wek heywan
 Bi saya (.), her mîna şêr
 Dirêjim xwîna dijmin bi asan û hêsan
 Çi kelepçe bû di lingê bapîrê min de
 Her wê qeyd û zincîrê dixim lingê mîran
 Her bi wî bendî ku xeniqandî birê min
 Dixeniqînîm hezar axa,mîr û xanan
 Bi hêz, têkoşîna û keftelefa karkeran
 Kela pola dibe gil-gemara ser banan
 Hemû li rê radiwestin,bilind û nizim
 Yê ku kevneperest be, têtê îflah kirin
 Çendî xweş e, destên rêncberan bi der tînin
 Ji koşk û qesran kaseyên axan bi talan

.

De hun werin, karkerên min he mîna şêran
 Derbixînin xezîneya lordên bajaran
 Bi mêzîna dadmend ve li hev parve bikin
 Tu ferqek nebe di nêv serdar û gavanan

.

Derbaz bû çaxa emperyalîzma bêhngênî
 Wek kuçik rewî, rû bide ber bi asmanî
 Bila bijî ew ramana tûj ku ev danî
 Ku hilweşand keleha Haman û Fire'wnî
 Bila bijî kek (. . . .) bo Nîhad
 Di gel tof û rivda belengaz û hejaran
 Eger ji te re nebû Qani' qet metirse
 Nevê te dê azad bijî bê zor û lêdan

Çem: Rûbar.Ji billî vê li ba hin Kurdan bi maeneya erdê avî jî têtê
 bi kar anîn.Dibêjin:"Em diçin nav çem".Ano,em diçin erdê avî
 yê li ber çem. Saman: Milk

Firoşgeh: Dikanên mezin yên ku her texlît tişt tê de tînin firotin.

Çelexte: Çiyayên piçûk û nizim yên ku ji gir piçêkî mezintir in.

Berderik: Erdê li ber derî,berderk,baxçe.Şeqam:Soqaq,texlîtek kuçe.

Şeqam: Cade. Ban: Serbanî,banî. Tekiye: Ocax û dîwana şax.

Dîn: Cunî,şet. Sîx: Texlîtek nêze(rim) e,şîş. Meydan: Panav.

Asman: Hin Kurd esman yan jî ezman dibêjin.Lê a rastî -Asman- e.Heçî
 peyva -ezman- e,divê bi tenê ji jora şikefta dev re bête go-
 tin.Ji ber ku peywendiya wê bi ziman re heye. Heywan: Dehbe.

Asan: Hêsan, ne zor. Kelepçe: Destbendî, destebend.
Keftelêft: Têkoşîn, xebat, livîn. Gil: Toz, gemar, kerş, pîsî.
Îflah kirin: Ceza kirin, anîn rê, tînin amanê.
Lord: Dewlemendên mezin, maldarên pîr dewlemend.
Dadmend: Dadperwer, bi dad, adil. Rewîn: Rewîna seg û kuçikan.
Raman: Bîr û bawerî, îdeolojî.
FIRE'WN: Firavûn. Nav û Navnîşana karbidestên Misrî yên çaxên kevnare.
HAMAN: Heman. Wezîrê Fire'wnê Misrê yê dema Mûsa pêxember.
Tof: Cemaet, rîvd, komik. Neve: Nevî, torin, zarê zarokên mirov.

Wek me li jor jî gotibû, hozan QANI' zimanê cotkar û gundiyên Kurdan û hemû refên kedkar yên Kurdistanê ye. Wî kul û kovanên kedkaran xweş nas kiriye. Herweha derman û çareser kirina kul û kovan, pîrs û pîrsgirêkên wan jî qenc nasîne. Helbestvanê giranbiha pîr baş dizane, ku li cîhanê bi tenê ristek heye, ku pêşiya xwînmêjî û kedxwariyên têvel digre. Ev jî sosyalîzm e. Anî, pêkanî û saz kirina dem û dezgeha refa karker û gundî û hemû refên kedkar. Ji ber vê yekê, QANI' yê hêja jîn, hêz, karî û şiyana xwe bi her awayî ji bo Kurdistanêke sosyalîst pêşkêş dike... Hozan vê helbesta ha ya li jêrê di sala 1947 an de dinivîse. Ew, wê salê li gundê Kewlûs yê bajarê Şarezûrê bi çandin û aşvanî ve mijûl e. Bi devê hejara kul û kovanên wan weha dinivîtiye.

QELAÇÛY DUJMIN

Ba hemû cotyar û pale w rencberan
 Yek girin, ta debne hêz û piştîwan
 Helgirin yekser durîşmî hawbeşî
 Bê ciyawazî le ser remz û nîşan
 Helgirin paç û çek û bêt û qelem
 Her le roşenbîr, heta şîwan û sepan
 Heltekênin em nîzame bogene
 Dabirêjin koşkî yeksanî jîyan
 Têkî bişkênin wîze w amancî beg
 Tefr û tûn ken, rîşekêş ken mîr û xan
 Kakî kulak dest le gerdin helbesê
 Ta bilên ha!... Yekyêti destî şikan
 Erz û aw bo çînî cutyarî hejar
 Berhemî noşka wekû: noşî giyan

.....

Êwe şoreşgêr bin ! pêşrewtan heye
Yekyêti çen koşkî şahaney rimand
Komelî sosyalîzm bunyat binên
Ta wekû bibne nimûne bo cîhan
Komelê bin pir le birwa w yekyêti
Agirêk bin bo giyanî zaliman
Noker û sermayedarî çawçînok
Şar bederken derbederken bê wiçan
Ew kesey xiwênî enoşîn wek şerab
Sernîgun ken ! bîkene pendî zeman
Qat le barût û gule w şestîr û xiwên
Sil neken ta eçne hewargey gelan
Êwe binçîne binaxey komel in
Nezrî şanî êwe ye erkî jîyan
Têxiroşên, têbikoşên kol neden
Ta be zor bîhênîne des mafî rewan
Nokî paç û birî wird û hêzî leş
Bibne borkanêk le giyanî duşminan
Rêkixen yasa w nîzami hawbeşî
Ba birûxê şah û textî xainan
Begler û sermayedar û xan û mîr
Pet biken, rayan bikêşin, bo neman
Ew heley katî wulat rizgarî bû
Piyaw û jin, pîr û ciwantan, şan be şan
Hewil biden bo awadanî w me'rîfet
Ta kû, bêne rêzî pêşkewtûy cîhan
Ew demaş roley prolêtari Kurd
Debne raber bo wulatî Kurdistan
Koşkî yasayêkî tazem edî
Pir le sûd bê, bo gel û bo niştîman
Çarenûsit xut ebê diyari bikey
Nek temayer bî ke bot ken henderan
Qani'a sa, tuş le gel lawanî Kurd
Rû hene meydan, wekû şerî jîyan

Bi kurmancî:

QIRKIRINA DIJMIN

Ca bila hemû cotkar û pale û rêncber
Hevdu bigrin ta ku bibin hêz û piştevan
Bilind bikin yekser durîşma sosyalîzmê

Bêî ferq û cihêti li ser remz û nîşan
Bilind kin bivir û çek, mer û bêr û qelem
Her ji ronakbîr heta bi şivan û xulam
Hilweşînin vê rist û nîzama bêhngenî
Ava bikin koşk û sera jîna sosyalîst
Hûr-xaş bikin, bişkênin hêz û armanca beg
Bidin alî, bikşînin rihên mîr û xanan
Kekê mirêba dest ji gerdênê berbide
Da ku bêjin ha!.. yekîti dest lê şikande
Erd û av ji bo refa cotkarên hejaran
Dahat û berhemê bixwe, wek noşî can

...

Hun bibin şoreşger, pêşajoyê we heye
Yekîtiyê rimand çend koşkên şahane
Himên civata sosyalîst bidin avêtin
Da ku bibin meşq û nimûne ji bo cîhan
Bibin civatek tijî bi yekîti, raman
Bibin ar û agirek bo canên zordaran
Nokerî, sermayedarî û pexîliyê
Ji bajêr derxin, derbeder kin bi bêî westîn
Ew kesên ku xwîne vedixwin wek şerabê
Serobino bikin, bikin şîreta zemên
Qet ji barût û gule û şêstir û xwîne
Nexeyîdînin ta diçin hawara gelan
Hun bingeh, binaxe û hîma civatê ne
Gorîbûn rûmeta we ye, pêrabûna jîne
Bilivin, têbikoşin, bi şûn de venegerin
Heta ku bi zorê dest bixin mafê rewan
Bi bivir, bawera hûr û kûr û hêza laş
Bibin volkanek agirîn li canê dijminan
Bi rêk bixin destûr, rist û nîzama hevparî
Bila hilweşe şah û hem textên xinizan
Beg û axe û sermayedar û mîr û xan
Girê bidin, rabikişînin ber bi neman
Di wê rewşê de dema ku welat rizgar bû
Mêr û jin, kal û pîr û ciwan, her mil bi mil
Hewil bidin bo avadanî û zanyarî
Da ku bighêjin rêza pêşketiyên cîhan
Wê demê keç û kurên proleterên Kurdan
Dibine rêber ji bo welatê Kurdistan

Xwezîka min destûreke nû bidîtiya
Xêr û bêr tijî bûya bo gel û niştîman
Çarenûsa xwe divê her tu diyar biki
Nek hêvidar bî hinên din ji te re bikin
Qani' wê demê dê tu jî di gel lawên Kurdan
Berê xwe bidî ber bi meydên,wek şêrê jînê.

Qirkirin: Vebirîn,reh lê qelandin. Durîşm: Slogan,al,nîşan,remz.
Pîştevan: Destek,pîştgirtî,yê ku piştta yekî yan jî tişteki digre.
Ronakbîr: Bîrewer,zane,têgihîştî. Rist: Sîstem,nîzam.
Mirêba: Gundîyê ku di erdê yekî de ji bo yekî din dexe bite.
Ref: Sinif,tebeqe. Berhem: Hatina ku dikeve dest,dahat.
Pêşajo: Pêşeng,rêber. Meşq: Nimûne,emsal. Nokerî: Xulamî.
Rimandin: Rim(nêze) lê barandin.Bi rim hilweşandin. Ar: Agir.
Şahane: Mîna yê Şahan,pîr bedew û çeleng. Şîret: Amojgarî,pend.
Pexilî: Peyveke bi erebî ye.Ano,destgirtî bûn. Binaxe: Hîm,bingeh.
Şêstir: Texlîtek çek e û şêst guleyan dixwe.Heye ku hozan jî çekên
otomatîk re şêstir(şêstderb) gotibe.Pêrabûn: Wacib,wazîfe.
Mafê rewa(n): Mafê ku bi heq e.Daxwaza bi heq e. Xiniz: Xayîn.
Avadanî: Kar û barên avakirinê,îmar. Zanyarî: I'lm,i'lm û i'rfan.
Xwezîka: Xwezî,xwezil. Niştîman: Welatê bav û kalan.
Çarenûs: Enînivîs,qeder.
Diyar kirin: Tespît kirin,nîşandan,dan xuya kirin,tayîn kirin,eşke-
re kirin.

Têbînî: Bêî destûr,rêdan û ageha kovara PALE,weşandin,wengerandin
û çapkirina vê nivîsarê qedexa ye.

Dûmahîk heye

İNGİLTERE TÜRKİYE'Lİ İLERİCİLER BİRLİĞİ GENEL KURULU'NA

Kürdistan halklarının haklı ulusal demokratik halk devrimi mücadelesinde savaşıarak çelikleşen siyasi hareketimiz K.U.K,19.10.1980 tarihinde Londra'da yapılan İngiltere Türkiye'li İlericiler Birliği'nin Genel Kuruluna bir mesaj sundu.İçerisinin taşıdığı önemden ötürü aynen yayınlamakta yarar görüyoruz.

Yoldaşlar,

Kürdistan ulusal kurtuluş güçleri Marksizm-Leninizm'in tüm belirlemeleriyle mücadelelerine devam ederken,Türkiye ilerici ve demokrasi güçleri ile enternasyonalist dayanışmayı bu mücadelenin kopmaz bir parçası sayarlar.Kardeş Parti,Örgüt ve demokratik kuruluşlarla olan bu dayanışmamız İngiltere Türkiye'li İlericiler Birliği'nin genel kurul toplantısında somutlaşmaktadır.Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (K.U.K)'un davet edildiği genel kurulunuzun başarılı ve sosyal-şövenizme darbe vurur nitelikte geçmesini dileyerek,bu toplantının bizim için önemini de vurgulamak isteriz.

Yoldaşlar,

Büyük Ekim devrimi'nin 63. yıldönümünden iki gün sonra topladığınız Genel Kurulda Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları'nın bir takım sorunlara değinmesini hoşgörüyü karşılayacağınızı umut ederiz.

Yaşadığımız gün,mazlum dünya halklarının ve proleteryanın emperyalizm ve sömürgecilğe karşı verdikleri ulusal kurtuluş ve sosyal devrimler çağıdır.Çağın ilk belirleyici simgesi olan 1917 Ekim devrimi ile başlayan proleter devrimler çağı,emperyalizme büyük darbeler indirmiştir.Uluslararası alanda işçi,köylü temel ittifakı ile ilk sosyalist ülke olan SSCB'ni yaratmıştır.Sosyalizmin maddi bir güç olarak pratikleşmesiyle Sosyalist Sistem yaratılmış oldu.

1917 Ekim devrimi bir yandan ezilen sömürge,yarı sömürge mazlum halkların sömürgecilikten kurtuluşlarının ilk müjdeleyicisi olurken, diğer yandan ulusal soruna yeni bir yön kazandırmıştır.1917 Ekim devrimi öncesi ulusal sorun burjuva demokratik devrimlerin bir parçası idi.Ekim devrimi sonrası ulusal sorun ülkelerin iç sorunu olmaktan çıkmış,uluslararası bir sorun ve dünya devrimci hareketlerinin bir parçası olmuştur.Ekim devrimi dünyada sosyalist devrimler çağını açmış,uluslararası proleterya kendisini tutsaklık zincirlerine bağlayan emperyalist sömürgecilere karşı zaferini perçinlemiştir.Ezilen mazlum halkların sömürgeci boyunduruğa karşı mücadelelerini sürekli kaldırmıştır.Ulusal ve sosyal kurtuluş savaşları ancak

dünya genelinde sosyalizmin tam zaferi ile son bulabilir.Ekim sosyalist devrimi dünyada gelişmekte olan ulusal kurtuluş hareketlerine büyük oranda destek sağlamıştır.Devrimin kıvılcımları batıdan doğuya kaymıştır.İkinci emperyalist paylaşım savaşı ile doğu-batı halkları sosyalist devrimin enternasyonalist desteği ile sosyalizm ve halk demokrasileri yolunda emperyalizme ve sömürgecilğe büyük darbeler indirerek özgürlüklerine kavuşmuşlardır.Vietnam,kuzey Kore,Çin,Bulgaristan,Yugoslavya ve Arnavutluk vb. İkinci emperyalist savaşıdan sonra sosyalist sistem güçlenmiş,dünya işçi sınıfına güç katarak ulusal kurtuluş mücadelelerini hızlandırmıştır.Bu aşamada emperyalist sistem gerilemiş,sömürgecilik(klasik) büyük darbeler yiyerek parçalanmıştır. Ancak emperyalist güçlerin bu gelişmelere karşı güçlerini korumak için yeni yöntemlere ihtiyaçları vardı,Bu yöntem yeni sömürgeciliği gündeme getirmiştir.Fakat emperyalistler yine bekleneni elde edememiş ve gerilemekten kurtulamamışlardır.

Yeni sömürgecilik statüsünde olan devletler sözde siyasi bağımsızlıkla emperyalizmin üsleri ile donatılırlar.Bu üsler gerek sosyalist ve halk demokrasileri için,gerekse yeni sömürge ülke halkları için bir tehdit unsuru olmaktadır.Bu ülkelerdeki emperyalist güçlerin işbirlikçileri efendilerini doyurabilmek için halkın kanını son damlasına kadar emerek tüm zenginlik kaynaklarını,uçuz iş gücünü ve zaman zaman bol asker gücünü emperyalist tekellere peşkeş çekerek işbirlikçilerin bu durumdan tek faydaları kırıntıdardır.Böylelikle halk kitleleri gerek egemen sınıflara,gerekse emperyalistlere karşı direnmekten başka çözüm yolu bulamazlar.Emperyalizmin tek düşüncesi ise,kendine bağladığı ülke halklarını ve ülkenin tüm zenginlik kaynaklarını sömürerek palazlanmaktır.Emperyalist tekeller bu yolda elde ettikleri kârların çok az bir miktarını kendi işçi sınıflarına vermekten çekinmezler.Bu sadece sömürüyü uzatmak ve işçi sınıfının mücadelesini geciktirmek içindir.Çünkü emperyalistler bu yolla doyurulmuş bir işçi sınıfı ve bundan aristokrat bir kesim oluştururlar.Şimdiye kadar anlattıklarımızın özetini şöyle çıkarabiliriz;

Emperyalizm sosyalist sistemi yok etmek için tüm düzenbazlıklara baş vurur.Yeni sömürgecilik metodlarıyla mazlum halklar üzerindeki sömürülerini devam ettiriyorlar.Sömürgelerinden elde ettikleri kârların gülünç bir kısmını kendi işçi sınıflarına vererek onları susturup sömürü düzenlerini uzatırlar.

Dikkat edilirse emperyalizmin kendine hedef seçtiği güçler;Sosyalist sistem,sömürge ve yarı sömürge ülke halkları ve kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfıdır.

Emperyalizmin bu barbar yöntemlerine ve sömürü düzenine karşı nasıl hareket edilmelidir? Şüphesiz dünya gericiiliğinin kaynağı olan, başta ABD olmak üzere, emperyalizme karşı en geniş ve güvenilir bir birlik ve güç oluşturulmadan, onu hedef alıp yok etmek olanaksızdır. Bu bağlamda emperyalizme karşı birlik olacak güçlerin tesbiti önemlidir.

Bu güçler Sosyalist sistem, Ulusal kurtuluş hareketleri ve uluslararası işçi sınıfıdır. Bu üç bileşen aynı zamanda dünya devrimci hareketinin en devrimci, en belirleyici gücüdür. Bu üç gücün yanyana geldiği zamanlarda zaferin devamlı sağlandığını görmekteyiz. Kamboçya, Vietnam, Angola ve Mozambik'teki mücadeleler bu zaferi kanıtlayacak niteliktedirler. Emperyalizmin her geçen gün yüksek boyutlara ulaşan buhranlarından dolayı gösterdiği paniğe karşın, dünya sosyalist güçleri zafer üstüne zafer kazanıyorlar. Sömürü düzenlerinin sonu olduğunu anlayan emperyalistler, Asya, Afrika ve Latin Amerika'da kaybettikleri sömürü alanlarının acılarını unutmaya çalışırken Orta-Doğu'da bu acılarına yenileri eklenmiştir. Orta Doğu'da kaynayan volkan İran halkları tarafından ateşlenmiş ve başta ABD olanam üzere tüm emperyalistler bu bölgede önemli üslerinden birini kaybetmişlerdir. Emperyalistler kaybettikleri itibarlarını tekrar kazanmak, Orta Doğu'da yeni mevziler elde etmek ve ellerindeki sömürü alanlarını kaybetmemek için birtakım emperyalist oyunlar dizisini uygulama alanına sokmuşlardır. Orta-Doğu'daki tüm gerici güçler harekete geçirilmiş, CEMTO'nun yerine onun işlevlerini yerine getirecek METO adlı karşı devrimci nitelikli bir paktın Türkiye, Mısır ve İsrail'in de katılımıyla oluşum çabaları başlatılmıştır. Fakat bütün bu önlemlere rağmen, Afganistan'daki son gelişmeler emperyalizmi daha da hırçınlaştırmıştır. Bu hırçınlık kendini savaş kışkırtmacılığında açıkça gösteriyor. Savaş siyasetin başka araçlarla devam ettirilmesi göz önüne alınırsa, İran ile Irak arasındaki savaşın da nedenleri açıklanmış olur. İran ve Irak yönetimlerine baktığımızda Kürt, Beluci ve Azeri halklarını sömürgeci baskı altında inleyen, Arap ve Fars halklarını iligine kadar sömüren bir mekanizmayla karşılaşırız. Bu nedenle İran ile Irak arasındaki savaş, emperyalistlerin çıkarlarını gözetken, mazlum halkların mücadelelerini bastırmayı amaçlıyan gerici bir olgu olarak değerlendirmek gerekir. Durup dururken Irak'ın İran'dan toprak talep etmesi düşündürücü, düşündürücü olduğu kadar da emperyalizmle ilişkilidir. Irak'ın İran'dan talep ettiği topraklar 1975 yılında Irak'ta gelişen Kürt ulusal hareketi karşısında zor duruma düşen Irak sömürgecilerinin, bu harekete yardım eden İran ile durumu yatıştırmak için yapılan antlaşmada gündeme gelmişti. ABD ve Cezayir

yöneticilerinin katılımı ile imzalanan bu anlaşmanın içeriği şöyleydi; İran, Irak'taki Barzani önderlikli Kürt ulusal hareketinden desteğini çekecek, Irak ise Şatül-Arap ve Huzistan'ı İran'a verecektir. Anlaşmanın sonuçlanması ile birlikte Kürt ulusal hareketi İran ve ABD emperyalistlerinden aldığı yardımların faturasını çok pahalıya ödedi. Yüzbinlerce Kürdistanlı emekçi, ilerici yurtsever açlık ve sefaletin bataklığında inlediler. Tarih sayfaları böylece yeni bir jenoside daha şahit oldu.

Şimdi ise Irak tekrar İran'dan bu toprakları talep ederek savaşı başlatmıştır. Her ne kadar bu savaşta ABD ve yandaş güçleri tarafsız kalınacağını söylüyorlarsa da, bunun gerçekle hiç bir ilişkisi yoktur. Emperyalistler fiili müdahaleden kaçınarak, yandaş güçleri ile duruma müdahale etmeyi daha uygun görüyorlar. Ürdün, Suudi Arabistan'ın Irak'ın yanında yer alması, Pakistan ve İsrail'in Irak'a dolaylı olarak tavır takınmaları durumu karmaşık bir yapıya sürüklüyor. Sonuç olarak, bugün İran ile Irak arasında devam etmekte olan savaş emperyalizmin bir oyunudur. Bu savaşın faturası Kürt, Azeri, Beluci, Arap ve Fars halklarına ödetilmektedir. Fakat bilinmelidir ki, ne Irak ve İran sömürgecileri ve ne de onların efendileri emperyalistler gelişen mazlum halkların kurtuluş mücadelelerini önleyemeyeceklerdir. Zafer ergeç Kürt, Azeri, Beluci, Arap, Fars ve Filistin halklarının olacaktır.

Dünya ve Orta-Doğu'daki gelişmeleri kısaca belirttikten sonra, şimdi de Türkiye ve Kürdistan'daki gelişmeleri kısaca açıklamaya çalışacağız.

Yoldaşlar,

Kürdistan'ın binlerce yılı içeren eski ve çok zengin bir tarihe sahip olduğu bilinir. Kürdistan yüzyıllardan beri çeşitli kavimlerin istilalarına maruz kalmıştır. Ama her defasında istilacılara karşı direnerek varlığını günümüze kadar korumuştur. Varlığını imparatorluklar dahil çeşitli devletler kurarak devam ettiren Kürt halkı 1514 yılına kadar dünyada kendinden bahsettiren bir halk konumundaydı. 1514 yılında Yavuz Selim'in İran seferiyle işgal edilmiş ve bundan böyle İran-Osmanlı savaşlarında bir tampon bölge olmuştur. 1639 yılında Osmanlı ve İran feodal-sömürgeci imparatorlukları arasında yapılan Kasr-ı Şirin Antlaşması ile Kürdistan ikiye bölünerek sömürgeleştirilmiştir. Kürt halkı bu tarihten sonra Osmanlı ve İran sömürgecilerine verdikleri ağır vergiler altında ezilmişlerdir. Ülke ekonomisi tahrip edilmiş ve gelişmesi engellenmiştir. Tüm yer altı ve yer üstü zenginlik kaynakları talan edilerek siyasi ilhakin yanında ekonomik işgal de tamamlanma sürecini dolduruyordu. Nitekim birinci emperya-

list paylaşım savaşında Kürdistan, sömürgeleştirme süreci tamamlanmış olarak savaş alanlarına sürülüyor ve halk soy kırımlarından geçiriliyordu. 1923 Lozan konferansına kadar devam eden bu durum, bu tarihten sonra yeni bir bölüşümle sonuçlanıyordu. Yaşamını daha önce iki sömürgeci gücün baskısı altında devam ettiren Kürdistan ve halkı bu kez dört emperyalist ve sömürgeci gücün baskısı altında devam ettirecekti. Belli bir dönem Arap burjuvazisi ile İngiliz ve Fransız sömürgecilerinin birlikte sömürüsü altında kalan Kürdistan, daha sonra emperyalistlerin bölgeden çekilmeleri ile beraber Arap burjuvazilerine terk edildi.

Kürdistan artık bir zamanlar kendisi gibi sömürge olan ülkelerin egemen sınıflarınca sömürgeleştirilmişti. Dört ayrı parçada yaşamaya mecbur bırakılan Kürdistan halkları sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel yönden değişik boyutlarda değişme kaydettiler. Kürt ulusunun böylece iktisadi yaşam birliği sömürgeciler tarafından gaspedilerek her parçası farklı bir gelişmeye zorlanmıştır.

Kürdistan halkları her zaman olduğu gibi, sömürgeci boyunduruğa karşı gerek Osmanlı, gerekse İran sömürgecilerine karşı devamlı direndiler. 19. yüzyıl bütünüyle her iki sömürgeci imparatorluklara karşı direnmelerle doludur. Zaman zaman bağımsızlığa yönelik hareketler görülmesine rağmen, başarı elde edilememiş ve böylece ülkenin talan edilmesi önlenememiştir. 1923 bölüşümünden sonra da her dört parçada direnişler devam etti. Türk sömürgecilerinin işgali altında 1920 yılında Koçgiri, 1925'te Şeyh Sait, 1930 Ağrı ve 1938'de Dersim hareketleri bu parçadaki direnişlerin en önemlilerindendirler. 1946 yılında İran'da kurulan özerk Cumhuriyet, 1931, 1943-45 ve 1961-75 yılları arasında Irak'taki ulusal direniş hareketleri, Kürt ulusunun özgürlüğe ne denli bağlı olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Yüzyıllı aşkın bir süreçten beri demokratik hakları uğruna mücadele veren Kürt ulusunun başarıya ulaşmamasının nedeni nedir? Neden 20. asrın son çeyreğine girildiğinde halen parçalanmış, varlığı inkar edilen bir ulus ve uluslararası bir sömürge olarak kalmaktadır? Bu soruların cevabını vermek için geriye bakmanın faydası vardır.

Kürdistan 19. yüzyılın ikinci yarısına değin Osmanlı-İran imparatorlukları ile birlikte büyük kapitalist sömürgecilerin denetimindeydi. Kürdistan'daki gelişmemiş ekonomik yapı bu kapitalist sömürgeciler tarafından şekillenmeye başlandı. Gerek Osmanlı-İran ve gerekse kapitalist sömürgecilerin ülke zenginliklerini talan etmeleri ekonomik alanda geri kalmışlığı beraberinde getirdi. Kürdistan'ın devamlı savaşlara sürüldüğü ve bir tampon bölge olarak kullanılması hatırlanırsa sosyal ve kültürel gelişmemesinin nedeni açıklanmış olur.

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişen cılız kapitalist ilişkiler,sürekli dış müdahale ile karşı karşıya kalmış ve gelişmesi engellenmiştir.1923 yılında tekrar bölüşülen Kürdistan'da devam eden direnişler ve uygulanan sömürgeci baskılar burdaki gelişmeleri tüm-den yok etmeyi amaçlıyordu.Özellikle sömürgeci ve emperyalistler tarafından ayakta tutulan feodalizm ve kurumları olan şeyhlik,aşiretçilik yine bu güçler tarafından devamlı ödüllendiriliyorlardı.Tüm bu oluşumların varlığı ciddi bir örgütlenmenin yaratılmasına da engel oluyordu.Kürdistan'da günümüze kadar devam eden ve her defasında yenilgiyle sonuçlanan direniş hareketlerinin yenilgi nedenleri bu noktada aranmalıdır.

Sonuç itibarı ile;

Sömürge yapının varlığı (parçalanmış bir ülke,parçalanmış bir ekonomi ve dört ayrı sömürgeci güç),

Feodal yapının toplumda egemen oluşu,

Feodal ve aşiret ilişkilerinin örgütsel yapıdaki etkinliği,şimdiye kadar görülen direniş hareketlerinin yenilgisinde temel faktörlerdir.Sömürge ve yarı feodal toplumsal yapıya sahip ülkemiz Kürdistan'da geçmiş tarihi inceleyip bir daha aynı hatalara düşülmemesi için çaba göstermek gereklidir.Geçmiş bilmeyenler gününü, gününü bilmeyenler geleceği değerlendiremezler.O bakımdan bilimsel yöntemler ışığında yeni Ulusal kurtuluş mücadele Stratejileri belirlenmelidir.Marksizm-Leninizm'in yaşayan gerçeklerini ülkemiz somut koşulları ile birleştirmek gereklidir.Leninizm'in devrim teorisini kavramak zorunludur.Sömürge ve yarı feodal Ülkemizde sömürgeciler (esas kaynağı emperyalizm) ve feodaller Kürdistan devriminin hedefi seçilmiştir.

Kürdistan devrimi ne eski bir tip burjuva demokratik devrimi,ne de sosyalist bir devrim değildir.Kürdistan devrimi,devrimci bir iç savaş yaşamadan sosyalizmin ön koşullarını hazırlayacak olan Devrimci Ulusal Demokratik halk devrimidir.Peki Kürdistan devrimini kimler yönetecektir diye sormak gerekirse,hemen belirtmek gerekir ki; İşçi sınıfının ideolojik,politik ve örgütsel öncülüğü olmadan kurtuluş ciddi olarak sağlanamaz.İşçi sınıfının sınıfsal çıkarlarını gözetmeden,devrimci bir parti devrime önderlik etmeden,emperyalist oyunlara karşı mücadelenin şartları olamaz.Bu bağlamda Kürdistan devrimi ancak proleter bir partinin yaratılmasıyla olanaklı olabilir.

Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçleri bu inançları ile yıllardan beri Türkiye-Kürdistan Demokrat Partisi'ni içten fethederek tüm gerici, burjuva milliyetçi feodal güçleri tasviye etmiştir.Kısa zamanda proleterya partisi inşa sürecinde büyük mesafeler kateden Kürdistan

Ulusal Kurtuluş güçleri zaferi kucaklayacaklarını ispatlamışlardır. Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçleri Marksizm-Leninizm'den sapmadıkça, bölge gericiliği ile teslimiyetçi ilişkilere girmedikçe, revizyonizme, oportünizma, burjuva milliyetçiliğine taviz vermedikçe, sömürgecilik, emperyalizm, feodal gericilik ve faşizme karşı; Sosyalist sistem, ulusal kurtuluş savaşları ve uluslararası işçi sınıfının desteğini red etmedikçe, mücadelede başarılı olacakları kaçınılmaz olacaktır. Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçleri böylelikle Orta-Doğu halklarının ileriye dönük atılımlarını sağlamlaştıracaktır.

Orta-Doğu halklarının ileriye dönük bu atılımlarının yüksek boyutlara vardığı bir aşamada, sömürgeci, tekelci, işbirlikçi Türk burjuvazisi kendi sınıfsal çıkarlarını korumak için, militarist güçlerini Kürdistan halklarına ve Türkiye işçi sınıfına saldırmayı zorunlu görmüştür.

Türkiye bilindiği gibi emperyalist-kapitalist sistem içerisinde yarı bağımlı bir ülke konumundadır. Serbest rekabet dönemini yaşamamış, dış finans kapitale bağlı, kapitalizmin çarpık bir şekilde gelişme kaydettiği ülkelerden biridir. Türkiye'nin ekonomik alanda emperyalizme bağlı oluşu Türkiye'de ekonomik ve siyasi buhranları alabildiğine yoğunlaştırmıştır. IMF ve diğer emperyalist soyguncu kuruluşları ile Türkiye ekonomik bir çıkmaza girmiştir. Bu ekonomik buhranların yükü ise emekçi halk yığınlarının sırtına yüklenmiştir. Her gün artan zamlar ve yeni devalüasyonlar emekçi kitlelerin yaşamlarını çekilmez bir hale getirmiştir. Bu durum karşısında devrimci halk muhalefeti her gün yeni ilerlemeler kaydetmiştir. Diğer taraftan ise Kürdistan'da gelişen ulusal ve sosyal mücadele sömürgecileri ve parabalaları emperyalistleri oldukça ürkütmüştür. Panik ve buhranlardan kurtulamayan sömürgeci, tekelci, işbirlikçi Türk burjuvazisi kurtuluşu 12 Eylül 1980'de ABD patentli faşist, askeri bir darbeye aramışlardır. Faşist-askeri darbenin en belirgin özelliği, Kürdistan halklarının haklı Ulusal Demokratik Halk devrimi mücadelesini sindirmek ve Türkiye işçi sınıfının gelişmekte olan demokratik halk iktidarı mücadelesini susturmaktır. Faşist-askeri darbenin gerçekleşmesi ile Türkiye ve Kürdistan halklarına yönelik eylem planları da alabildiğine yoğunluk kazanmıştır.

Tüm ilerici, demokratik güçler ya tutuklanarak işkencelere maruz kalmış, veya idam sehpalarında sallandırılmışlardır. Daha ne kadarının sallanacağı ise bilinmemektedir. Bütün demokratik ve ilerici kuruluşlar yasaklanarak Türkiye işçi sınıfının ve Kürdistan halklarının canları pahasına kazanmış oldukları demokratik mevziler imha edilmiştir.

Kürdistan'da zaman zaman faşist cunta'nın askeri tatbikatları Kürdistan halklarının soykırımını amaçlamaktadır. Son günlerde Mardin ve yöresinde Fazıl 80 askeri tatbikatında kullanılan hakiki mermiler gerçeğin somut bir ifadesidir. Kürdistan üzerindeki sömürgeci baskı böylelikle katmerleştirilmiş ve dayanılması güç bir hale gelmiştir.

Bu durumda Kürdistan Sosyalist, İlerici, Yurtsever güçlerin Kürdistan temelindeki eylem ve güçbirlikleri hayati önemini hala korumaktadır. Sınıf bilinçli Türkiye proleteryası ve tüm ilerici demok-rasi güçlerinin bu günkü faşist askeri darbenin ciddiyetini her an göz önünde bulundurup, güç ve eylem birliklerini oluşturmaları zorun-ludur.

Yoldaşlar,

Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçleri bu ortamda bir kez daha sınıf bi-linçli Türkiye proleteryasına seslenmeyi görev bilirler.

Faşist askeri darbeye karşı gür sesinizi yükseltiniz ! Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını programlaştırarak, onu pratikleştiriniz ! Biz ancak bu şekilde enternasyonalizm bayrağı altında toplanabiliriz. Gün mücadele günüdür ! Hiç bir güç Türkiye Kürdistan halklarının mü-cadelesini önleyemez ! Emperyalizm ve sömürgeciliğe karşı proleterya enternasyonalizmi !

Hiç bir şey bağımsızlık ve özgürlükten daha değerli olamaz !

Yaşasın İngiltere Türkiye'li İlericiler Birliği Genel Kurul toplan-tısı !

KÜRDİSTAN ULUSAL KURTULUŞÇULAR
K.U.K

Aşağıdaki mektup faşist cuntanın Türkiye'de yönetime el koymasından birkaç hafta önce, işbirlikçi, tekelci ve sömür-geci Türk burjuvazisinin Kürdistan'daki kiralık feodal un-surlar vasıtasıyla tezgahladıkları oyunlardan birini ser-gilemektedir. Ülkemizin içinde bulunduğu şu koşullarda bu-nun gibi nice oyunların tezgahlandığı şüphesizdir. Bu mek-tup, daha sonra çoğaltılarak tüm Kürdistan'da dağıtılmıştır. Dergimizde de aynen yayınlamakta yarar görüyoruz.

21 AĞUSTOS 1980

YURTSEVER HALKIMIZ TARAFINDAN BOŞA ÇIKARILAN BİR OYUN DAHA !

Çağımızda sömürgecilerin sömürülerini devam ettirebilmeleri için başvurdukları oyunlar çeşitlidir. Ve bu oyunlara baş vurmak, onlar i-

çin zorunlu hale gelmiştir.Bilhassa gelişen devrimci muhalefete itibar gösteriliyorsa bu oyun ve entrikalar daha bir sinsi ve planlı yapılmaktadır.

Sömürgeciler yıkılan dünyalarını düzeltmek için her gün yeni bir oyuna başvuruyorlar.Kahramanmaraş,Çorum,Fatsa ve şimdi de YÜKSEKOVA ... Gerçi bu tür oyunlar geçen yıllarda da aynı bölgede oynanmıştı, ama sömürgeciler tekrarlanmasında yarar umdular.Fakat onlar,halkımızın diğer seferlerde olduğu gibi bu sefer de oyunlarını bozmaya hazır olduğunu unutmuşlardı.

Geçen yıllarda tatbikatlar bahane edilerek oynanan oyunlar,bu sefer de iki jandarmanın silahının alındığı bahane edilerek oynandı. Bu oyun 10 Ağustos 1980 günü oynandı.Cezaevinde nöbet değiştirmeye gelen iki jandarmanın silahı silah zoruyla meçhul kişilerce alındığı iddia edilerek gece 01'den 11 Ağustos 1980 günü saat 18.30'a kadar "sokağa çıkma yasağı" konuluyor.Ve şehirde bir 'terör havası estiriliyor.

Aslında jandarmanın silahının alındığına şahit olunmamıştır.Bu Yurtsever Yüksekova halkının gelişen mücadelesinin önüne geçebilmek için,yerli işbirlikçi hainlerle birlikte planlanan ve oynanan sömürgeci bir oyundan başka bir şey değildir.Halkımız bunun bilincindedir.

Bu arada yedi ev aranıyor ve halkın tepkisi ne olacak diye bekleniyor.En kalabalık olan ve sömürgecilerin uşaklığını yapan unsurların bulunduğu mahalleye dokunulmadığı halde,diğer mahalleler didik didik aranarak bir kaç kişi Tabura götürülerek işkencelerden geçiriliyor.Sömürgecilerle birlikte bu planları düzenleyen yerli işbirlikçi Feodal hainler,yaptıklarından korkarak evlerinden Tabura telefon ediyor ve yakalananların bırakılması için kefil olduklarını bildiriyorlar.

Bu işbirlikçi hainlerden biri M.Zeydan dır.Sömürgecilere,silahlarını bulup getireceğini vaat ediyor.Ve Bayramın ikinci günü bu hain silahları bulup efendilerine teslim ediyor.Tesadüfe bakın ! ! Bulacağını vaat ediyor ve buluyor . . !

Yurtseverler,Demokratlar,Sosyalistler . . !

Halkımız üzerinde bu gibi oyunları şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da boşa çıkaralım...Sömürgecilerin,emperyalistlerin, feodal ve faşistlerin oyun ve entrikalarını boşa çıkarmak için ve onların düzenlerini yıkmak için birleşebilir tüm güçleri sosyalistlerin öncülüğünde birleştirelim.Ve unutmayalım ki,zafer er veya geç ezilen halkların ve dünya işçi sınıfının olacaktır...

Bir Yurtsever
VELİ

ORTA DOĞU'DAKİ SON GELİŞMELER ÜZERİNE

Bölgemiz Orta-Doğu'daki son gelişmeler, bizi zorunlu olarak bir takım olgulara cevap vermeye zorlamıştır. Önümüzde o kadar çok cevaplanması gereken şeyler vardır ki, bunların hepsine aynı anda görüşler getirmek bir hayli zor oluyor. Hatta bu zorluk bazı durumlarda elimizdeki koşulların boyutlarını aşıyor. Genel olarak dünyada meydana gelen değişmelere zamanında yaklaşmak ve görüşler belirtmek tabii ki marksist-leninistlerin kaçınılmaz vazifeleridir. Ama bu zorunlu vazife bazen gecikmeli oluyor. Veya bütün gelişmelerin içinden en önemlisi olanına bir öncelik tanıma gereği doğuyor. Bu durum diğer olguların önemsiz olduğu anlamına gelmez. Ancak bütün gelişen olayların aynı derecede önemli oldukları da iddia edilemez. Bu bağlamda yazımızın bu bölümünde güncelliğini hala koruyan ve görüşlerin belirtilmesini direten iki önemli konu üzerinde duracağız. Bunlardan biri üzerine (Türkiye'de faşist darbe) görüşlerimizi bildirgesel düzeyde belirtmiştik. Burda ise konuyu biraz daha açmaya çalışacağız. Açıklamaya çalışacağımız bu her iki olgu da bölgemiz Orta-Doğu'da meydana geldikleri için önce bunların bu bölgedeki değerlendirmeleri, sonra ise ülkemiz Kürdistan'daki tesirlerine değinmeyi uygun görüyoruz. Çünkü bölgemizdeki her gelişmenin ülkemiz ve mücadelesi açısından değerlendirilmesi şarttır. Böyle yapılmadığı müddetçe devamlı kısır döngüler etrafında dönerek sadece bir kaç ezberlenmiş formülü tekrarlanmaktan başka bir şey yapılamaz. Bu da zorunlu olarak bir takım kavram kargaşalıklarına neden olur. Günümüz siyasi hareketleri zaten bu kavram kargaşalıklarının sancılarını çekiyorlardır. Bir de bunlara yenileri eklenirse her halde olumlu olmak yerine olumsuzluk yapmış oluruz. Bu bakımdan olaylara ve bunların olgularına subjektif yaklaşım yerine objektivist olmayı seçmeliyiz. Değerlendirmelerin berrak, anlaşılır olması ve nesnel verilere dayanması zorunlu bir koşul olmalıdır. Esas konumuza geçmeden önce, değinmekte yarar gördüğümüz diğer bir nokta ise; mevcut somut koşullar göz önüne alınırken mutlaka yeni yeni teoriler üretmek için zorlama yapılmamalıdır. Bir takım astronomik kavramlarla olayları değerlendirebileceğini sananlar, mücadelenin her döneminde yanlışlardır. Bundan sonra da, böyle devam ettikleri müddetçe yanlışlara düşmekten kurtulmayacakları da mümkün değildir. İlle de benim getireceğim belirleme veya tahlil doğrudur demek de bir takım yanlışlıkların gündeme gelmesine neden olur. Doğal olarak Kürdistan Devrimci ulusal Demokratik Halk Devrimi siyasi yelpazesinde yer alan tüm siyasi hareketler getirdikleri belirlemelerin doğruluğuna inanıyorlardır. Ama bu demek değildir ki, getirilen

her şey de doğrudur. Bu bakımdan bu yazımızın da, bizim açımızdan doğru, diğer bazı siyasi hareketler açısından yanlış olarak değerlendirileceği muhakkaktır. Biz bu konuda her zaman savunduğumuz ideolojik mücadelenin işlerliğini savunuyoruz. Böylesi bir durumda getireceğimiz görüşlere karşı gelecek eleştirileri devrimci anlayış içinde, ideolojik olarak cevaplandırmaya hazır olduğumuzu bir defa daha tekrarlamakta yarar vardır.

Şimdi esas konumuza geçebiliriz. Konumuzun ana hatlarına yazımın başında değinmiştik. Somut olarak Türkiye'deki faşist darbe ve Irak ile İran arasındaki savaş üzerinde duracağımızı okuyucu yazımın bu bölümüne kadar anlamış olmalıdır.

1- IRAK İLE İRAN ARASINDAKİ SAVAŞ

"Emperyalizm savaş demektir". Marksist öğretinin büyük önderi Lenin bu belirlemeyi daha 1916-17 yıllarında, "Emperyalizm, kapitalizmin en büyük aşaması" adlı eserinde yapıyordu. Bu tesbit üzerinden 60 yıl geçmesine rağmen, hala canlılığını ve doğruluğunu koruyor. Boshuna denilmemiştir, marksizm ileriye görmektir. Evet, emperyalizm savaş demektir ve emperyalizm var olduğu müddetçe emperyalist savaşlar da var olacaktır. Emperyalist dünyanın büyük dev tekeller tarafından parsellendiği bir dönemde bunun aksini düşünmek yanlış olur. Dünyanın parselleneceği sadece toprak alanında anlaşılmalıdır. Aynı şekilde emperyalist dönemde bütün sanayi bölgeleri de büyük emperyalist tekeller tarafından parsellenecekler. Bu konuda Lenin şöyle diyor; "Emperyalizm sadece tarım bölgelerini değil, hatta en yüksek ölçüde sanayileşmiş bölgeleri de ilhak etmek istemesiyle belirlenmektedir. (Örneğin, Belçika'nın Almanya'nın iştahını kabartması; Lorraine'in Fransa'nın ağızını sulandırması böyledir) Çünkü, birincisi, dünyanın paylaşılmasının tamamlanmış olması, bir yeni paylaşma durumunda, her çeşit toprağa el atılmasını gerektirmektedir, ikincisi, emperyalizm için başta gelen şey, egemenlik için çalışan büyük güçler arasındaki rekabettir, yani doğrudan doğruya kendisi için değil, ama rakipleri zayıflatmak, onların egemenliklerini sarsmak için de toprak ilhak edilmektedir. (Belçika, İngiltere'ye karşı bir destek noktası olarak Almanya'yı ilgilendirmektedir, İngiltere'nin Bağdat'a ihtiyaç duyması, buranın Almanya'ya karşı bir destek noktası olarak kullanılmasındaki elverişlilik vb.)". (Lenin, Emperyalizm, Kapitalizmin en yüksek aşaması, sol yayınları, s. 108-109)

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere, emperyalizm sürekli sanayileşmiş bölgeleri ilhak etme eğilimindedir. Bu şekilde dünya pazarlarının bir tek güçlü emperyalist tekel tarafından sömürülmesi amaçlanmaktadır. Emperyalist ülkelerde büyük tekellerin bütün sanayi kuruluşları-

na el atması bunun bir sonucudur. Bir örnek vermek gerekirse; Batı Almanya'da büyük bir tekel konumunda olan Bayer'in bir çok yan kuruluşları vardır. Bu yan kuruluşlar (Tochter Gesellschaft) büyük bir ağıla bir çok sanayi kuruluşlarını bir tek merkeze bağlamaktadırlar. Bizim gibi geri kalmış ve sömürge ülkelerde BAYER denildiği zaman sadece "ASPIRİN BAYER" gelir akla. Halbuki Aspirin BAYER'in ilaç sanayisinde çok küçük bir yer kapsar. BAYER bununla kalmaz, petrol sanayiine, kauçuk sanayisine, tekstil, boya vb. sanayi kuruluşlarına da el atar. Örneğin Batı-Alman petrol sanayisinde çok önemli bir yere sahip olan "Erdöl Chemie"nin sermayesinin yüzde ellisi BAYER'e aittir. Verdiğimiz bu örnekten bir emperyalist tekelin, emperyalist bir ülkede bütün sanayi kuruluşlarına nasıl el attığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde, aynı emperyalist tekelin, ülke sınırları dışında da, kendine bağladığı pazarlar mevcuttur. Bir takım dev tekelleri geri kalmış ülkelerde, kuruluşların reklam tabelalarından anlarız. Bunları ekonomisi geri kalmış hatta emperyalist aşamayı yapmış ülkelerde de görmek mümkündür. Mesela BAYER tekelinin uzantılarını bir Fransa'da veya ABD de görmek mümkündür.

Görüldüğü gibi, emperyalist tekeller iç pazarı kendi aralarında paylaştıktan sonra, ülke sınırlarının dışına çıkarlar. Bu konuda Lenin'in söyledikleri de maddi bir yanıtıdır. Lenin şöyle der; "Kapitalist tekel grupları-karteller, sendikalar, tröstler-kendi ülkelerinin bütün üretimine, çok ya da az mutlak ölçüde sahip olarak, ilkin iç pazarı paylaşırlar. Ama kapitalist düzende, iç pazar, zorunlu olarak dış pazara bağlıdır. Kapitalizm, uzun bir süreden beri dünya pazarını yaratmıştır. Sermaye ihracı arttıkça ve büyük tekel gruplarının yabancı ülkeler ve sömürgelerle ilişkileri ve "nüfuz bölgeleri" her bakımdan genişledikçe, "pek doğal olarak", işler, bu gruplar arasında genel bir anlaşmaya ve uluslararası kartellerin kurulmasına doğru yöneliyordu. Sermaye ve üretimde görülen evrensel yoğunlaşmanın bu yeni derecesi, daha önceki dönemlerde görülenlerden çok yüksektir... (a.a.e.s, 79-80)

Bu tarihi belirleme ile nesnel koşullar göz önüne alındığında birinci ve ikinci emperyalist savaşlarının nedenleri de anlaşılmış olur. Emperyalist tekellerin olgunlaşma döneminde patlayan 1. emperyalist paylaşım savaşı, uluslararası alanda büyük emperyalist tekel gruplarının dünyayı kendi aralarında parselleme konusunda çıkan çıkar çelişkilerinin savaş haline yansımasıydı. Zaten savaş siyasetteki bir takım çelişkilerin diğer şekillerdeki uzantısıdır. O halde birinci ve ikinci emperyalist savaşları da siyasetteki bir takım çelişkilerin zorlamasıyla doğmuşlardı. Birinci emperyalist paylaşım savaşından sonra dünyayı kendi aralarında bölüşen büyük emperyalist tekeller,

daha sonra emperyalist sistem içinde güçler dengesinin bozulmasıyla yeni bir savaşa karar verdiler.II.emperyalist paylaşım savaşı,emperyalistlerin elindeki dünya pazarlarının yeni güç ayarlanmasına göre tekrar düzenlenmesi,gerekliliğinden doğdu.Bu her iki savaşın diğer ortak bir noktası ise,sosyalist sistemi ortadan kaldırmaktı.Nitekim birinci ve ikinci emperyalist paylaşım savaşlarında,sosyalist sistem büyük emperyalist tekeller karşısında en büyük tehlikeydi.Bu bakımdan sosyalizm yenilmeliydi.Ama her iki savaştan sonra da,bilhassa ikinci emperyalist paylaşım savaşından sonra,sosyalist sistem ve sosyalizm daha da güçlendi.Keza sosyalizmin dünya genelinde başarılı olacağı bir daha pratik olarak kanıtlandı.

II.emperyalist paylaşım savaşından sonra,ABD en kuvvetli emperyalist güç olarak emperyalist sistem içinde yerini aldı.Milyonlarca insanın ölümü ile sonuçlanan bu savaştan sonra,kapitalist-emperyalist dünya artık başta ABD olmak üzere diğer batı Avrupa emperyalistleri tarafından yönlendirilmeye başlandı.Tüm dev karteller artık anlaşmalarını,paylaşma planlarını yapmışlardı.II.emperyalist paylaşım savaşının sona ermesiyle emperyalistler arasındaki çelişkiler bitmişmidir? Mutlaka hayır.Bu çelişkiler,emperyalizm ve emperyalist sistem bir olgu olarak var oldukları sürece bitmeyecektir.Emperyalist ülkelerin bugün birbirlerine karşı neden savaş yapmadıklarını sorarsak,bunun açık yanıtı vardır.Her şeyden önce ikinci emperyalist paylaşım savaşından sonra dünyanın üçte birisinin sosyalizm ve halk demokrasileri yönetimlerini seçmeleri,emperyalizme karşı büyük bir gücün olgunlaşmasını getirmiştir.Bu gücün,yani sosyalist sistemin,mazlum halkların ulusal kurtuluş güçleri ve kapitalist-emperyalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketleriyle sağlam bir şekilde kenetlenmesi dünya devrimci bileşenini doğurmuştur.Dünya devrimci bileşeni emperyalizme karşı mücadele alanında her yönüyle ağır basmaktadır.Bu üç güçten oluşan devrimci bileşen,ekonomik,siyasi ve askeri alanda uluslararası düzeyde emperyalizme korkulu anlar yaşatmaktadır.Bu korkunun bilincinde olan emperyalistlerin kendi aralarında kolay kolay savaş yapmalarını beklemek biraz hayalcılık olur.Çünkü emperyalist ülkeler çok iyi biliyorlar ki,böyle bir savaş çıkarlarından fazla zararlarına olacaktır.Bu bağlamda emperyalistler kendi aralarında var olan ve bu sistemin devamlılığı halinde sürekli var olacak çelişkileri görüşmeler ve anlaşmalar yoluyla çözölmeyi daha uygun görüyorlar.Emperyalistler arasındaki çelişkilerin anlaşmalarla veya görüşmelerle yatıştırılması bu sistemin sorunlarını tümünden çözölmeye yetmez.Çünkü emperyalizm demek,sadece büyük emperyalist tekel guruplarının kar amaçlarına yönelik,çözölməsi mümkün

olmayan(ancak bu sistemin ortadan kalkmasıyla mümkün olan) bir takım problemler sistemi demektir.

Emperyalistler arası savaşların günümüzde görülmemesi,büyük savaş malzemesi üreten tekellerin ürettikleri malların pazarlara sürülmemesi ve bunun sonucu olarak bir birikimin ortaya çıkmasına neden oluyor.Kârdan başka bir şey düşünmeyen bu tekellerin ürettikleri malları ellerinde tutmaları düşünülebilir mi? Tabii ki hayır! Üretilen savaş malzemeleri ne olursa olsun,pazarlara sürülmelidir.Ama hangi pazarlara? Bu pazarlar,ekonomisi itibarı ile geri kalmış ve emperyalizme bağımlı ülkeler arasında savaş kışkırtmacılığı yaparak elde edilebilir.O halde tek çıkar yol,en ufak bir nedenden dolayı savaş kışkırtmacılığı yapmak! Günümüzde görülen savaşlar bu nedenden dolayıdır.Emperyalizm savaş kışkırtmacılığı ile,ekonomisi geri kalmış ülkelerde savaşlar başlatmak,bu savaşlarda kendi silahlarını satmak ve savaşan ülke ekonomilerini bu yolla daha sağlam ve uzun dönemli olarak kendine bağlamayı amaçlamaktadır.Bu konuda öyle başarısız kaldıkları da söylenemez.Çünkü yaşadığımız günler de dahil olmak üzere Orta-Doğu'da,Asya'da vb. savaşlar yaratarak bu amaçlarına kavuşmuşlardır.

Emperyalizmin savaş kışkırtmacılığı bir tek bu nedenle de bitmiyor.Birçok nedenlerin arasında önemli bir yer alan bu neden tek başına savaşlar yaratmaya yeterli değildir.Bilhassa emperyalizmin Orta Doğu'da savaş kışkırtmacılığının diğer nedenlerini,yine bu bölge somutunda araştırırsak,daha sıhhatli bir şekilde konuya yaklaşmış oluruz.

Bilindiği gibi,genel olarak emperyalizm son dönemlerde Orta-Doğu'da büyük kayıplara maruz kalmıştır.Bu kayıplardan kuşkusuz en fazla esinlenen ABD patentli dev tekellerdir.Ama emperyalist tekellerin uluslararası alanda işbirliğini gözönüne alırsak,yani uluslararası kartellerin konumunu gözönüne alırsak,bu yenilgilerden ABD dışındaki diğer emperyalistlerin de esinlendiklerini kolayca anlaşıyoruz.Emperyalizmin bu bölgedeki belirli alanlarda yenilgilerinin nedeni neye bağlanabilir? Mutlaka her şeyden önce,senelerden beri emperyalizmin sömürüsü altında inleyen,tüm insanlık haklarından yoksun olarak yaşayan ve devamlı horlanıp modern köle konumunda çalıştırılan,emekçi halk yığınlarının sömürüye son vermek için direnmeleri belirleyicidir.Bu direnmelere ve başkaldırıslara neden olan ise yine emperyalizmin kendisidir.Yani kapitalist üretim biçiminin üretimdeki dengesiz gelişmesi,ekonomik bir takım gedikler ve bundan hareketle buhranlar yaratır.Ekonominin temelinde yükselen bu buhranlar siyasi alana sıçrar.Yani ilk önceleri sadece ekonomik hakla-

rının düzeltilmesi ve daha iyi bir yaşam koşuluna sahip olabilmek için baş kaldıran emekçi halk yığınları,daha sonra bütün bunların ancak ve ancak düzenin değişmesiyle mümkün olabileceği bilincine varırlar.Bu bilinç ile başkaldıran emekçi halk yığınları bu ülkelerde yönetici burjuva hükümetlerine ve genel anlamıyla burjuva devlet mekanizmasının korkulu ruyası olurlar.Lenin boşuna dememiştir;"Emperyalizmin kendine özgü siyasi özellikleri şunlardır: mali oligarşinin baskısı ve serbest rekabetinin ortadan kaldırılması yüzünden her planda gericilik ve ulusal baskı."(Lenin,a.g.e,s.131). Emperyalizmin bu gericiliği yukarıda da belirttiğimiz gibi kendi içinde aranmalıdır.Çünkü emperyalizm bu gericiliği ile buhranları yoğunlaştırır ve kendi mezarını kendisi kazar.

Kapitalist üretim biçiminin ve onun siyasi gericiliğine tekabül eden en yüksek aşaması emperyalizm döneminde,emperyalizme bağımlı ülkelerde son haddini bulan buhranlar ve bu buhranlara karşı hergün büyüyen devrimci toplumsal muhalefet,emperyalist savaş kışkırtmacılığının diğer önemli bir nedenidir.Bu ülkelerde oluşan devrimci toplumsal muhalefet,savaşlarla kırılır.Bilindiği üzere,emperyalist savaşlarda çarpışanlar ve hayatlarını yitirenler emekçi halk kitleleridir.Emperyalist savaşların veya emperyalistler tarafından kışkırtılan savaşların emekçilerin yararına olduğunu söylemek çılgınlık olur. Konuyu bu şekilde genel hatlarıyla anlattıktan sonra,şimdi de bu genel belirlemeleri İran ile Irak arasındaki savaşa özümleyelim.

Herşeyden önce,faşist Şah monarşisinin yıkılmasıyla birlikte başta ABD emperyalistleri olmak üzere,emperyalizm Orta-Doğu'daki en güvenilir jandarmalarından birini kaybetti.İran olaylarından sonra Afganistan'daki son gelişmeler de emperyalizmin aleyhinde bir doğrultuda gelişti.Tüm bu gelişmeler emperyalizmi,başta ABD olmak üzere, bir takım yeni uygulamalara zorladı.Bu zorlamaların başında; Ordusu ABD savaş araçları ile donatılmış İran'ın,artık ABD'den silah alması gelir.Bunun nedenleri ise,ABD'nin İran sorununda uluslararası düzeyde prestijinin sarsılması,rehineler sorunu,İran tarafından talep edilen tüm banka hesaplarının ve Şah'ın ABD bankalarındaki servetinin İran'a teslimi ve benzerleridir.ABD patentli savaş araçları üreten tekeller böylece çok zor bir duruma düştüler.Şimdiye kadar İran'a sattıkları silah malzemelerini artık satamıyorlardı.Halbuki bu durum emperyalistler için çok önemlidir.Bu konuda Lenin şöyle diyor; "...En fazla rastlanan şekil,alınan borcun bir kısmının borç veren ülkelerden yapılacak satınalmalara,özellikle savaş araçları veya gemi alımlarına harcanması koşulunun ileri sürülmesidir..." (a.g.e,s.76)

İşte bunun için İran'ın bir savaşa zorlanması gerekiyordu. Irak ile İran arasındaki Şatül-Arap ve Huzistan sorunlarında yoğunlaşan ilişki böylece körüklendi ve savaş patlak verdi. Bu savaşta Irak'ın saldırgan bir pozisyon alması ve savaş başlatan ülke konumuna bürünmesi, anlatmaya çalıştığımız konumuzun bu bölümü ile yakından ilişkilidir. Çünkü Irak ABD tarafından İran'a karşı kışkırtılıyor, savaşın başlaması halinde ise Ürdün ve gerici Arap emirlikleri aracılığı ile yardım göreceği garantileniyordu. Nitekim yaşanan günler bunu göstermiştir. Emperyalizmin amacı bu savaşı uzatmaktır. Zira savaşın uzanması ile birlikte zaten dağınık bir durumda olan İran ordusu savaş malzemesi ve yedek parçası açısından da zor duruma düşecektir. Böylece İran tekrar ABD'ye el açmak zorunda kalacaktır. İran ordusunun tüm savaş araçlarını kökünden değiştirmesi ise düşünülemez. Sözün kısası, İran'ın savaşta başarılı olması ABD patentli savaş tekellerine el açmasıyla mümkündür. Nitekim şimdiden bunun belirtilerini görüyoruz. ABD, rehinelerin serbest bırakılması halinde, İran'a silah verebileceğini açıkça dile getiriyor. Fanatik mollaların ise bu zorlamaya ne kadar dayanabileceklerini şimdiden kestirmek zor değil. Her şeye rağmen savaşın uzaması halinde fazla dayanamayacakları açıktır. Onlar ABD'nin istemlerine boyun eğmek zorunda kalacaklardır.

Anlatmaya çalıştığımız bu bölüm Irak ile İran arasındaki savaşa neden olan birinci olgudur. İkinci neden ise, mazlum halkların ulusal kurtuluş doğrultusunda verdikleri mücadele ve bölgede gelişen anti-emperyalist toplumsal muhalefettir. Bölge halklarının gelişen anti-emperyalist mücadeleleri, kısır da olsa emperyalizm için büyük bir tehlikedir. Her ne kadar bu gelişmeler istenilen aşamaya varmamışsa da yakın gelecekte özlemi çekilen aşamayı gerçekleştireceklerdir. İran halklarının mücadele içinde giderek militanlaşmaları, Filistin halkının ve mücadelesinin uluslararası alanda hak ettiği saygınlığa doğru emin adımlarla ilerlemesi, bölgemizdeki sömürge, yarı-sömürge, bağımlı ve yarı-bağımlı ülke halklarının silahlı direniş mücadeleleri ve elde ettikleri başarılar, Orta-Doğu'nun arzulan geleceği doğrultusundadır. Bütün bu gelişmelerden emperyalizmin habersiz olduğunu söylemek, emperyalizmin esas gücünü de genel olarak emperyalizmi kavramamak anlamına gelir. Emperyalizm, başta ABD emperyalistleri, uzun dönemden beri Orta-Doğu'daki gelişmeleri yakından izliyor ve bu gelişmelerin önüne geçebilmek için yeni yeni planlar hazırlıyorlardı. Hemen hemen aynı döneme rastlayan Irak ile İran arasındaki savaş ve Türkiye'de faşist darbe bir tesadüfün sonucu değildirler. Bunlar üzerinde uzun uzadıya görüşülmüş ve bölge gericiileri ile emperyalistler ülkeler arasında anlaşmalı olarak uygulama alanına sokulmuş bir

dizi planlar zincirinin sadece bir iki halkasıdırılar.Bu emperyalist planlar zincirinin diğer halkalarının ise yakın gelecekte uygulanması her an beklenebilir.Ama biz konumuzun dışına çıkmamak için bunlara şimdilik değinmeyi birakalım ve tekrar konumuza dönelim.

Irak ile İran arasındaki savaşın diğer bir nedeninin ise bölgede gelişen anti-emperyalist ve anti-sömürgeci toplumsal halk muhalefetlerini dağıtmak için olduğunu yukarıda vurgulamıştık.Bunu biraz daha açmaya çalışalım.Bu konuya açıklık getirmek için biraz geçmiş tarihe bakmakta yarar vardır.Bu şekilde hem şimdiki savaşın göstermelik nedenlerini anlarız hem de açıklamaya çalıştığımız devrimci toplumsal muhalefetin nasıl yok edilmek istendiğini anlatmış oluruz.

Bilindiği gibi savaşa neden gösterilen şey, Irak'ın 1975'te İran'a vermek zorunda kaldığı topraklar üzerinde yeniden hak iddia etmesidir.Irak'ın İran'a vermek zorunda kaldığı topraklar diyoruz;çünkü 1975'te Irak'taki Kürt ulusal direniş hareketi Baas sömürgecilerini çok zor bir duruma sürüklemişti.1975'te Irak Baas sömürgecilerinin Kürt halkına vermiş oldukları Otonomiye çiğnemeleri,senelerden beri ulusal demokratik haklar uğruna mücadele veren Kürt halkının toplu bir soykırıma maruz kalmalası,bardağı taşıran son damla olmuştu. 1971'den sonra İran'daki faşist Şah monarşisi ve ABD emperyalizmi ile tehlikeli ilişkilere giren Irak-Kürdistan Demokrat Partisi'nin gerici önderliği 71-75 dönemleri arasında İran'ın her yönden yardımını görüyorlardı.Faşist Şah rejimi ise,bu yardımı Kürt halkının mücadelesine karşı sempatisinden dolayı yapmıyordu.Ülkemizin doğu praçasını kendi sömürüsü altında tutan sömürgeci bir yönetimin diğer bir parçadaki Kürt ulusunun silahlı direniş mücadelesine sempati duyması mümkün değildir.Şah bu yardımı sadece kendi çıkarları için yapıyordu.Baas'ın Kürt halkının mücadelesine karşı zora düştüğü bir anda,Şah kendi çıkarları için Kürt halkını her zaman feda edebilecekti.Bu ise çok doğaldır.Nitekim 1975 yılında anlattığımız durum oldu.Kürt halkının Irak'taki haklı mücadelesi ABD emperyalistleri ve faşist Şah tarafından bir piyon olarak kullanıldı ve Irak ile İran görüşme masasına oturdular.1975 yılının Mart ayında Cezayir'de yapılan ve ABD ile Cezayir yöneticilerinin de katıldığı görüşme,şu kararları alıyordu; İran,Irak'taki KDP-önderliğinde Kürt ulusal direniş hareketine yardımlarını kesecek,Irak ise buna karşın Hozistan ve Şat-ül Arab'ı İran'a verecekti.Olan yine Kürt halkına oluyordu. Cezayir antlaşmasının sonucu ile birlikte,yüzbinlerce Kürdistanlı emekçi,yaşlı,kadın,çocuk toplu bir katliama maruz kalarak,yüzlerce kilometre uzaktaki Arap çöllerine sürüldüler.Bu,tarihte yeni bir jenosidin Kürt halkının alnında derin yara izleri bırakmasını getir-

miştir.Kürdistanlı emekçi halk yığınları böylece yöneticilerinin emperyalist ve diğer sömürgeci-faşist diktatörlüklerle ilişkilerinin faturasını çok ağır ödüyordu.Yüzbinlerce Kürdistanlının senelerden beri oluşturdukları toplumsal halk muhalefeti bu anlayışla birlikte darmadağın oluyordu.Bir daha aynı derecede güçlü olarak toplanması ise biraz zor gözüküyordu.Nitekim günümüz Irak Kürdistan'ında 1975 öncesi döneme ait bir toplumsal halk muhalefetini görmek mümkün değildir.Irak Baas sömürgecileri halkımızın mücadelesini sindirmiş,ve çok acil bir şekilde asimilasyon politikasına hız vermiştir.Amaç Kürt halkını ve mücadelesini kökünden kaldırmak. 1975'ten günümüze kadar geçen dönem zarfında Irak Baas sömürgecileri,Kürt sorununu içten,belirli bir süre için de olsa,bastırmışlar ve bu nedenle (76-79 Geçici Komite haricinde) rahat bir nefes almışlardır.Bu nefes almaları,Kürt halkına karşı vermiş oldukları karşı-devrimci savaşta kayıplarını tekrar toplamak için büyük bir olanak sağlamıştır.Irak Baas sömürgecileri tekrar ayaklarını toprağa sağlam olarak basabilecekleri gücü kendilerinde gördükleri zaman,1975'te İran'a karşı kaybettikleri toprakları(nedenlerini az önce anlatmıştık) tekrar talep etmeye başladılar.Bu istemleri zaman zaman sınır bölgelerinde silahlı çatışmalarla son buluyordu.Ama Irak Baas yönetimi bununla da kalmıyordu.Diğer taraftan da İran'da faşist Şah monarşisinin devrilmesinden sonra ulusal demokratik hakları uğruna silahlı mücadeleye başlayan Kürt halkı içinde kendine yandaş güçler arıyordu.Bu arayışları boşa gitmemişti.Nitekim İran Kürdistan'ında birtakım feodal unsurlar ile anlaşmış ve onlara her türlü desteği sağlamışlardır.Bu feodal unsurların İran'daki Kürt ulusal direniş hareketi önderliğinde önemli yerlere sahip olmaları,1975 öncesi Irak-KDP'si gerici önderliğinin ABD emperyalizmi ve Şah yönetimiyle ilişkilerini ister istemez hatırlatmaktadır.Böylelikle bugün İran'da devam eden Kürt ulusal direniş hareketi belli bir noktaya kadar Irak Baas sömürgecileri tarafından piyon olarak kullanılmak istenmektedir.İran-Kürdistan'ındaki bu feodal güçlerin Baas ile bu ilişkileri devma ettiği müddetçe de,Kürt halkının haklı mücadelesi düşmanları tarafından piyon olarak kullanılacaktır.Ve olabilir ki,tekrar 1975'teki gibi bir anlayışla İran'da gelişen Kürt ulusal direniş hareketi ve onun toplumsal muhalefeti darmadağın edilecektir.İran fanatik,gerici yönetimi savaşta zora düştüğü zaman böyle bir anlaymayı yapabilecek karakterde dir.Böylece 1946 Mehabad Kürt Cumhuriyetinden bu yana İran'da ilk olarak yüksek boyutlara ulaşan Kürt halkının devrimci potansiyeli parçalanmış olacaktır.

Bu anlattığımız şey savaşların devrimci halk muhalefetlerini

parçalamaya yönelik imha eylemlerinden sadece biridir. Diğer yandan İran ve Irak proleteriyasının gelişen iktidar mücadelesi, şövenist ruhun körüklenmesiyle bu savaşa kanallize edilmektedir. Şöyle ki; bir yandan İran halklarının faşist Şah rejiminin yıkılmasından sonra, aranılanı Humeyni'nin fanatik yönetiminde bulamayışları, onları doğal olarak yeni yönetime tavır almaya zorlamıştı. Humeyni gericiliğinin devamlı olarak Amerikalı rehineler sorunu ile halkın iktidara karşı gelişen nefretini anti-ABD safsataları altında gizlemeye çalışması, tüm emekçi İran halklarının dikkatini sadece belirli bir dönem için bu olaya çekmiştir. Ama rehineler sorunu biraz tadını kaçırınca, emekçi halk katmanları ülkedeki ekonomik buhranları daha yakından görebiliyor ve böylece bu buhranlara neden olan suçlular aramaya başlıyordu. Tam böyle bir esnada savaşın patlak vermesi İran'daki gerici fanatik hükümetin çıkarları doğrultusunda olmuştur. Çünkü gerici yönetim tekrar halkın iktidara karşı tepkilerini, dış bir düşmana karşı (Irak'a ve Irak'a yardım ediyor diye ABD'ye) tepki şeklinde kanallize etmeyi başarmıştır. Tabii ki bu uzun dönemli olmayacaktır. Ama anlatmaya çalıştığımız şey, halk arasında şöven duyguların bu savaşla kabartılması ve bu şöven duygularla gerici yönetimlerin sömürü düzenlerinin kısa da olsa devamının sağlanmasıdır. Gelişen devrimci toplumsal muhalefetin tüm enerjisi böylece gerici yönetimlere zarar vermeyecek şekilde başka boş şeylerle bertaraf edilmiş oluyor.

Aynı şey Irak için de geçerlidir. Irak'ta da son zamanlarda gelişen devrimci mücadele, bu savaşla örtbaş edilmek isteniyor. Saddam Hüseyin, Arap dünyasının tek lideri olma yolunda bir takım sapık ihtiraslarla Irak'taki Arap ve Kürt halklarının mücadelesini parçalamayı amaçlamıştır. Bu savaş Baas yöneticilerine bu uğurda büyük imkanlar tanımıştır. Savaştan bir gün öncesine kadar Irak halklarının, ırkçı, sömürgeci Baas yönetiminin birçok ilericiyi, yurtseveri, devrimciyi ve komünisti darağaçlarında sallandırmasına karşın gösterdiği tepki, günümüz savaş döneminde yine şöven duygularla emekçi halk yığınlarına unutturulmaya çalışılmaktadır.

Şimdiye kadar anlattıklarımızı kısa bir şekilde özetliyecek olursak; Kapitalizmin en son aşaması emperyalist dönemde savaşlar kaçınılmazdır. Zaten emperyalizmin kendisi savaş olgusunu kendi içinde taşımaktadır. Emperyalist dönemde uluslararası dev kartellerin oluşması emperyalizmin savaş karakterini, savaş kışkırtmacılığında somutlaştırmaktadır. Bu savaşlar olmadan dev emperyalist tekellerin yaşaması düşünülemez. Emperyalizmin savaş kışkırtmacılığı, daha çok ekonomisi geri kalmış ve bu nedenle emperyalizme bağımlı ülkelerde görülmektedir. Emperyalist savaş kışkırtmacılığının, veya genel anlamıyla emperya-

list savaşların iki ana hedefi vardır.1) Savaş malzemesi üreten dev tekel guruplarının yaşamını uzatmak ve kârlarının devamını sağlamak, 2) Savaşa giren ülkelerdeki devrimci toplumsal muhalefeti parçalayarak, genel anlamıyla kapitalist-emperyalist toplum düzeninin sömürsünü uzun vadeli kılmaktır.

İnsanlık tarihinde hiç bir savaş emekçi halk yığınlarının çıkarını gözetmemiştir. Uluslararası işçi sınıfının ve mazlum, sömürge, yarı-sömürge, bağımlı ve yarı-bağımlı ülke halklarının çıkarını gözetken savaşlar, sadece ezenlere, sömürülenlere karşı verilen proleteryanın iktidar mücadelesi ve mazlum halkların ulusal kurtuluş savaşlarıdır. Bunların dışındaki tüm savaşlar sömürü düzenin çıkarlarını gözetir ve savunur. Böyle bir ortamda Irak ve İran proleteryası ile Orta-Doğu'daki tüm ezilen halkların yapmaları gereken birşey vardır; emperyalizmin savaş kışkırtmacılığını teşhir etmek ve Irak ile İran arasındaki savaştan çıkarları olan sömürgeci, gerici yönetimleri savaşı bırakmaya zorlamaktır. Bilinmelidir ki, savaşlarda öldürülenler sömürgeciler değil, aksine bizim sınıf kardeşlerimiz, çeşitli uluslara mensup emekçiler ve ezilenlerdir. Bu bağlamda tüm dünya ve bölgemiz devrimcilerinin bu ve bunun gibi savaşları lanetlemeleri, onlara karşı aktif mücadele etmeleri proleterya enternasyonalizmini daha da sağlamlaştıracaktır.

2- TÜRKİYE'DE ASKERİ-FAŞİST DARBE

Yazımızın bu bölümünde, Türkiye'de 12 Eylül 1980 tarihinde işbirlikçi tekelci ve sömürgeci Türk burjuvazisinin generaller aracılığı ile gerçekleştirdikleri askeri-faşist darbeye deyinmek istiyoruz. Yalnız bu konuya deyinirken, hatırlatmakta yarar vardır ki, biz görüşlerimizi faşist darbenin hemen akabinde bildirgesel düzeyde dünya ve Kürdistan ilerici kamuoyuna duyurmuştuk. Burda tekrardan bu konuya değinmemizin nedeni, birçok konuların bildirgesel düzeyde yazılamadığı ve bir olgunun her yanının bir bildiri çerçevesi içinde inceleme olanağının olmadığıdır. Faşist darbenin gerçekleşmesinden sonra, görüşlerimizi her ne kadar ilerici dünya ve Kürdistan kamuoyuna duyurduksa da, yukarıda değindiğimiz gibi, yine de tüm yönlerine değinemedik ve bir takım cevaplanması gereken konuları burada belirtmeyi daha uygun gördük. Böylece bu konu hakkında kitlelerin belleğinde beliren bir takım boşlukları da doldurmayı amaçlıyoruz.

Bilindiği gibi 12 Eylül faşist darbesinden sonra, hemen her siyaset konu hakkında görüşlerini belirttiler. Türkiye ve Kürdistan solumunda yer alan tüm siyasi hareketler yanlış veya doğru değerlendirmeler yaparak siyasi alandaki vazifelerini yerine getirdiler. Ama

söylenmesi gereken bir nokta şudur ki, olaylar hakkında görüşler belirtildiği zaman, en azından somut maddi temeller belirtilmelidir. Sağlam, somut maddi verilere dayanmayan belirlemeler soyut olmaktan kurtulamazlar. Objektif olma yerine subjektif değerlendirmeler kitleler arasında kavram fetişizmine yol açar. Bir yandan "Askersel diktatörlük" diğer yandan "militarist bürokratik diktatörlük" gibi kavramlar kitlelerin Türkiye'deki askeri-faşist darbe hakkında bilinçlerini bulandırmaktadır. Bu sadece bilinç bulandırma ile de kalmıyor. Aynı zamanda doğal olarak emekçi halk kitlelerinin faşizme karşı mücadelelerini yanlış yörlümlere oturtarak, faşizme karşı mücadelenin gündeme gelmesini olumsuz yönde etkiliyor.

Bizim bu yazımızda bütün bu kavram kargaşalıklarını çözümleme veya faşist darbe hakkında yanlış teorik belirlemeler yapan siyasetleri eleştirmeye niyetimiz yok. Aynıyeten faşizm hakkında teorik üretmeler de yapmak istemiyoruz. Bütün bunları Kürdistan'da mücadele içinde olan yoldaşlarımız, Kürdistan Ulusal Kurtuluş güçlerinin yapacağını belirtmekte yarar vardır. Bizim burda yapmak istediğimiz şey, boyutlarımızı aşmadan Türkiye'de gerçekleşen darbenin faşist bir darbe olduğunu kanıtlamaktır. Tabii ki bu kanıtlama soyut olmayacağından bir takım devrimci belgelere baş vurulacaktır. Konunun daha anlaşılır olabilmesi için genel olarak emperyalist sistemin özel olarak da Türkiye'deki tekelsizlikçi ve sömürgeci burjuvazinin bunalımlarına göz atmak yararlı olacaktır. Konumuzun birinci bölümünde İran ile Irak arasındaki savaş ve nedenlerini belirtirken genel olarak dünya kapitalist-emperyalist sisteminin içine düşmüş olduğu ekonomik ve siyasi krizleri kısaca anlatmaya çalışmıştık. Bu bunalımların direk olarak Türkiye gibi ekonomisi emperyalizme bağımlı bir ülkede açıkça görülmesi çok doğaldır. Çünkü günümüz de kapitalist üretim biçimi ile toplumsal gelişmeyi başarabileceğini demagojilerle emekçi halk kitlelerine yutturmaya çalışan ve böylece sömürü düzenlerini uzatmayı amaçlayan Türkiye ve benzeri gibi ülkeleri emperyalist sistemin dışında ve bu sistemin genel bunalımlarından uzak görmek mümkün değildir. Bu tip ülkelerin emperyalist sistem içinde yerleri vardır. İç içe girmiş bir çok zincirin halkaları konumundadırlar. Bu bağlamda emperyalist-kapitalist sistemin genel bunalımları bu sisteme bağlı ve bu sistem içinde bulunan ülkelerin özgül şartlarında kendilerini gösterirler.

Türkiye'de 12 Eylül askeri-faşist darbenin gerçekleşmesine neden olan şey de, kapitalizmin dengesiz gelişme yasasının neden olduğu çelişkiler ve bu çelişkilerin sonucu meydana gelen ekonomik bunalımlardır. Bu bunalımların özel mülkiyet ve sömürüye dayalı bir toplum-

sal düzende kendiliğinden ortadan kalkacağını düşünmek yanlış olur. Ekonomik kriz derinleştikçe kapitalist toplumun belirleyici iki sınıfı,proleterya ile burjuvazi arasındaki mücadele de keskinleşir. Zaten emperyalist dönemde sınıf çelişkileri had bir aşamaya varmış- tır.Bu konuda Lenin şöyle der;"özde saldırgan ve anti demokratik o- lan tekel,ekonomik ve politik gücünü mümkün olan en büyük boyutlara ulaştırmak ve dışarıya doğru genişlemek ister ve bu haliyle emperya- lizme 'her çizgide gericilik' damgasını vurur.(1)

Emperyalizmin,kapitalizmin serbest rekabetçi döneminde görülen burjuva demokrasisini rafa kaldırması ve böylece her alanda gerici- liğin uygulanması sınıf mücadelelerinin keskinleşmesini beraberinde getirir.Bu bakımdan emperyalizm döneminde proleter devrimler yükse- lir ve gelişirler.Proleteryanın gelişen iktidar mücadelesi bazan öy- le boyutlara ulaşır ki,buna karşı burjuvazi sınıf egemenliğinin de- vama için faşizmi uygular.Yalnız,her baskı rejimi veya kitleler üze- rindeki sömürü biçimleri faşizm anlamına gelmediğini belirtmekte ya- rar vardır.Bu konunun anlaşılması için,faşizmin sınıf özelliğini bilmek gerekir.Bu konuda "Komünist Enternasyonalde faşizmin Tahlili" adlı kitapta şöyle yazar;"Faşizmin sınıfsal niteliği 'faşist kitle eylemlerinin sınıfsal bileşimi' birbirine asla karıştırılmamalı ve bu bileşimin son derece renkli olduğu asla unutulmamalıdır".(2) Yine aynı konu hakkında,"Faşizm Üzerine Dersler" adlı yopıtında Tog- liatti şöyle yazara;"Faşizm terimi sık sık gericilik,terör vb. ile eşanlamlı olarak belirsiz bir biçimde kullanılıyor.Faşizm yalnızca burjuva demokrasisine karşı savaşımı belirtmez,faşizm terimini yal- nızca bu savaşımı karşı karşıya kaldığımız zaman kullanmalıyız"(3). Alıntılardan da anlaşılacağı üzere her baskıya faşizm adını takmak, faşizm hakkındaki düşünceleri bulandırır.Faşizmin gücünü olduğundan fazla veya eksik göstermek mücadelenin tehlikelerini de saptırır. Her şeyden önce önemli olan şey faşizmin sınıf karakterini anlamak- tır.Bu sınıf karakterini anladıktan sonra ise,faşizmin genel uygula- malarına değinerek konuyu açıklamaya çalışalım.Bu arada unutulmaması gereken bir nokta şudur ki,faşizmin her ülke için geliş biçimleri aynı değildir.Bazen tepeden tabana,bazen tabandan tepeye doğru,bazen de kanlı veya kansız şekillerde gelebilir.

Faşizmin silahlı bir-darbe veya "barışçı" bir yolla gelmesi,yine ülkenin özel şartlarına,sosyo-ekonomik yapının düzeyine ve sınıflar

-
- (1)- V.I.Lenin,Emperyalizm,Kapitalizmin en yüksek aşaması,sol yayın- ları,Ankara 1978,s.134
(2)- E.Leweranz,Komünist Enternasyonalde Faşizmin Tahlili,Sol yayın- ları,Ankara 1979,s.56
(3)- Togliatti,Faşizm Üzerine dersler,Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1978,s.18

arasındaki mücadelenin politik dengesine bağlıdır.Bu bakımdan faşizmin mutlaka kanlı bir darbe ile geleceğini söylemek veya mutlaka bunun aksini iddia etmek yanlış olur.Yukarıda değindiğimiz gibi bu ülkelerin somut şartlarına bağlıdır.Ama esas olan faşizmin sınıf karakteridir.Faşizmin her ülkede geliş biçimleri her ne kadar ayrıysa da,faşizmi gerçekleştiren sınıf her ülkede aynıdır.Çünkü faşizm belirli bir sınıfın belirli bir kanadına hizmet eder.Bu Almanya'da da olsa aynıdır,Türkiye'de veyahut başka bir ülkede de olsa aynıdır.Faşizmin sınıf tahlili hakkında Komünist enternasyonalin 1933 yılında ve 13. oturumunda yaptığı tahlil genel olarak dünya devrimci hareketi tarafından benimsenmiştir.Ama buna geçmeden önce bir şeyi daha hatırlatalım.Faşizm,başta da belirttiğimiz gibi kapitalizmin tekkelci dönemine tekabül eden bir olgudur.Yani kapitalist-emperyalist sömürüye dayanan toplumsal yapının bir devlet biçimidir.Bu konuda "Faşizm Üzerine Dersler" adlı yapıtta,"Faşizmin sınıf niteliğini anlamalısınız" der Togliatti."Eğer faşizmin sınıf niteliğini anlamazsanız,eğer emperyalizmi,tekkelci sermayeyi anlamazsanız,faşizmi anlayamazsınız.Ama aynı zamanda,onun yığın özelliğini de anlamalısınız.Tekkelci kapitalist diktatörlüğün faşist biçiminin özelliği,yığın desteğini kurmak için harcadığı sürekli çabalar,ve başarılı olduğu yerde,yığın örgütlerini elinden geldiğince derinleştirmesi ve genişletmesidir..."(4) Görüldüğü gibi faşizmi iyice anlamak için emperyalizmi anlamak gereklidir.Emperyalizmi anlamak ise ancak ve ancak Lenin'i anlamakla mümkündür.

Şimdi faşizmin sınıf tahlilini aktaralım.Faşizmin sınıf tahlili derken yeni teorik üretmeler yapmayacağız.Bunu zaten başta belirtmiştik.Faşizm üzerine yazılmış çizilmiş en doğru tahlil olarak bilinen 3. enternasyonalin faşizm hakkındaki sınıfsal tahlili şöyledir;"Faşizm, finans kapitalin en gerici,en şoven,en emperyalist öğelerinin teröre dayanan açık diktatörlüğüdür".(5)

3. Enternasyonalin bu tahliline karşı bir takım tepkiler gelmemiş değildir.Bilhassa Troçkistler tarafından bu tahlil eleştirilerek yanlış olduğu kanıtlanmaya çalışılmış ve çalışılmaktadır.Ama biz Troçki'nin faşizm hakkındaki tahlilinin yanlış olduğunu belirttik bunun üzerinde durmayacağız.Çünkü Troçki'nin faşizm tahlilinin yanlış olduğunu belirtmek gerekirse,en azından Troçki'nin demokratik mücadeleyi tümüyle rafa kaldırmak gerektiği tezi,sosyalist devrimin bir tek ülkede başarısına olan inançsızlığı gibi tezlerinin de be-

(4)- Togliatti,A.g.e,s.17

(5)- Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu 13.oturumu,Aralık 1933, "Savlar ve Kararlar",s.5.

lirtilmesi gerekir.Bu da bizim konumuzun sınırlarını aşacağından dolayı yazımızda buna değinmeyeceğiz.Faşizmin sınıfsal tahlilinden de açıkça anlaşıldığı gibi,faşizm,kapitalizmin tekelci dönemine(emperyalist dönemine) tekabül ediyor.Bu dönemde tekelci burjuvazi son kozunu oynayarak,kapitalist toplumsal düzenin yaşamını biraz daha uzatmayı amaçlar.

Genel ve çok kısa bir şekilde faşizm hakkında bir ön bilgi verdikten sonra,şimdi de Türkiye'deki askeri-faşist darbenin gelişini ve nedenlerini anlatmaya çalışalım.

Bu konuyu açıklığa kavuşturmak için Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik ve isyasi durumu belirtmek şarttır.Zira belirli bir ekonomik durumun zorlamasıyla gerçekleşen faşizm bu açıklamadan yoksun olarak açıklanamaz. O halde,Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik durum nedir?

Türkiye'nin ekonomik durumu çarpık bir şekilde gelişme gösteren kapitalist üretim biçimi ile çok yakından ilişkilidir.Kapitalizmin Türkiye'de çarpık bir şekilde gelişmesi ise,kapitalizmin belli bir dereceye kadar iç dinamiklerin bir sonucu olarak değil,gelişmiş Avrupa'lı kapitalist ülkelerce belirli bir dış kontrol altında gelişmesidir.Bunun sonucu olarak da emperyalist dönemde Türkiye ekonomisinin emperyalizme bağımlı bir hale gelmesi bu çarpıklığın en önemli nedenlerindendir.Türkiye'deki ekonominin neden devamlı olarak kapitalist-emperyalist ülkeler tarafından kontrol altına alındığı sorulursa,buna verilecek yanıt çok berrak olur.Şöyle ki,Türkiye'nin genel olarak dünya güç dengeleri konumunda çok önemli bir jeo-politik yapıya sahip olması ve Türkiye'nin hala sömürgesi durumunda bulunan ülkemiz Kürdistan'ın kuzey parçasındaki çok zengin yer altı ve yer üstü zenginlik kaynaklarının varoluşudur.Bu iki olgu,kapitalist-emperyalist ülkelerin tarihin her döneminde Türkiye'ye özen göstermelerinin belirleyici nedenleridir.Bu bağlamda konuya yaklaştığımızda hiçbir bilinç karmaşıklığına düşmeden,Türkiye ekonomisinin neden böyle çarpık bir şekilde geliştiğini rahatça anlayabiliriz.

Türkiye'de 1960'lardan bu yana işbirlikçi(dışa bağımlı) bir şekilde gelişmeye başlayan tekelci ve sömürgeci Türk burjuvazisi,uzun senelerden beri ekonomik bunalımlar bataklığında bocalamaktadır.Bu bocalama acaba faşizmle sona mı erecektir? Mutlaka hayır. Ama tekelci burjuvazi eldeki tüm imkanlarını sisteminin yaşamasına harcar. Faşizm olgusu da bu imkanlardan biridir.Bir yandan ekonomideki kargaşa,diğer yandan da tekelci burjuvazinin gelişmesinin hızlı yollarında,Türkiye'deki emekçi halk kitlelerinin durumu görülmemiş bir şekilde kötüleşmişti.Ekonomik buhranların gelişmesine engel olmaya

çalışan tekelci burjuvazi,aslında kendi gelişmesini hızlandırmak istiyordu.Ekonomik krizlere burjuvazinin engel olamayacağı düşünüldüğünde,tekelci burjuvaziye geriye kalan tek şans,emekçi halk kitlelerinin yaşam şartlarını daha da kötüye götürerek,onları daha fazla sömürmek ve bu sömürüden kendi gelişmesini sağlamak olduğu görülmektedir.Durum böyle oluncu,ekonomik krizlerin yanında,emekçi halk kitlelerinin hoşnutsuzluğu ve bu hoşnutsuzluğun giderek devrimci bir alev haline gelmesi önlenemezdi.Zaten,geniş emekçi halk kitlelerinin mevcut iktidarlara karşı mücadeleleri boyutlandığında ve sonunda bir devrim sorunu gündemleştğinde faşizm gelir.Emekçi halk kitlelerini mücadeleye yönelten temel şey nedir? Ekonomik krizler ve bu krizlerin faturasını yine emekçi halk kitlelerine ödettermek istemi.O zaman,faşizm,ekonominin belli bir kriz döneminde(sadece emperyalist dönemde) iktidar olur.Zaten bu konuda 3.enternasyonalin 7.kongresinde yapılan saptamalar çok açıktır.Bu saptamalara göre;"...Faşizm tehlikesinin en yoğun olduğu ülkeler,kapitalizmin genel bunalımının en yoğun olduğu ve bundan dolayı da dünya ekonomik bunalımından en çok etkilenen ülkelerdir."(6)

Bu alıntıyla birlikte faşizmin Türkiye'ye gelmesine neden olan bir şartı açıklamış olduk.Yani Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik durum ve bu ekonomik bunalımların kaçınılmaz bir sonucu olarak gelişen emekçi halk kitlelerinin devrimci potansiyeli.Fakat Türkiye'de faşist darbenin gerçekleşmesinde tek neden bu mudur? Mutlaka hayır! Türkiye'de faşist darbenin gerçekleşmesine sebep ve kanımızca en önemli nedenlerden biri olan şey,ülkemiz Kürdistan'ın T.C. sınırları içinde kalan parçasında büyük bir hızla gelişen anti-sömürgeci devrimci Ulusal Demokratik Halk Devrimi mücadelesidir.Bunun için en önemli neden dedik.Neden acaba? Burjuva milliyetçi bir anlayışa hizmet ettiğimizde dolayı mı? Yoksa konuya marksist-leninist bir gözle baktığımızdan dolayı mı? Bu şekilde bir değerlendirme yapmak bizim konuya burjuva-milliyetçi anlayışla baktığımızla değil,aksine marksit-leninist bir anlayışla yaklaşımımızla bağlar.O halde,bunu kanıtlamaya çalışalım.Şöyle ki,başta da belirttiğimiz gibi genel anlamıyla Türkiye ekonomisi emperyalizme bağımlı bir ekonomidir.Kapitalist-emperyalist dünyanın Türkiye'ye neden büyük bir önem verdiğini kanıtlamaya çalıştığımızda kısaca iki nokta üzerinde durmuştuk.Birincisi,Türkiye'nin geo-politik yapısının çok hassas olduğu,ikincisi,ülkemiz Kürdistan'ın kuzey parçasında çok zengin doğal kaynakların bulunuşu.Türkiye ekonomisinin mihenk taşı,Kuzey Kürdistan petrol, maden,demir,fosfat,bakır v.s. yataklarıdır.O zaman,Türkiye ekonomisindeki en ufak bir gelişme veya gerileme birincil derecede Kürdis-

tan'a bağılıdır.Bu sadece meselenin ekonomik yanı.Siyasi yanına gelince;Kürdistan halklarının anti-sömürgeci,Ulusal Demokratik Halk Devrimi mücadelelerinin son 6-7 yıldan beri büyük boyutlara ulaşması ise,meselenin ikinci yanıdır.Yani daha öz olarak söyleyecek olursak,yoldaşlarımız Kürdistan Ulusal Kurtuluşçularının "Xebat ji bo Rizgariya Kurdistan'in" 6.sayısında yaptıkları tespitten hareketle; Kürdistan'daki devrimci durum,Türkiye'deki devrimci durumdan daha ileri bir aşamadır.İşte Kürdistan'daki devrimci durumun daha ileri bir aşamada olması,tekelci,işbirlikçi ve sömürgeci Türk burjuvazisinin gerçekleştirdiği faşist darbe de birinci planda gözönünde bulundurulmuştur.Bunu faşist darbenin gelişinden sonra,kuzey-Kürdistan'da uyguladığı sömürgeci-faşist jenosidlerle kanıtlamak mümkündür.Her köşesinde anti-sömürgeci güçlere karşı bir imha eylemi düzenlenen Kürdistan'da askeri tatbikatların ve manevraların yoğunlaştığı,tüm devrimci,yurtsever ve demokrat insanların ölüm korkusuyla ya hapsedilerde işkence altında,ya da hergün yakalanma korkusuyla gizlendikleri yerde bir kabus geçirdikleri hiçbir objektif değerlendirmenin inkar edemeyeceği bir gerçektir.Zaten faşist darbe gerçekleştiği zaman,faşist generallerin açıklamalarındaki "bölücülüğü önlemek" maksadı,sadece Kürdistan Ulusal Demokratik halk devrimini hedeflemeyi açıkça belirtmekteydi.

Genel olarak faşist darbenin gerçekleşmesinden sonra,Türkiye ve kuzey Kürdistan'da gerçekleştirilen faşist eylemlere geçmeden önce,faşizmin bir ülkedeki belirtilerini açıklamakta yarar vardır.Her ne kadar faşizmin her ülkede geliş şartları ayrı ayrı ise de,yine de faşizm geldikten sonra uygulama metodlarında genel anlamda bir benzerlik ve ortak nokta bulunmaktadır.Biz bu konuyu açıklamaya çalışırken,bununla birlikte konumuzun esas olarak amaçladığı şeyi: Yani Türkiye'deki darbenin faşist olup olmadığını açıklamış olacağız.Bu bakımdan,genel olarak faşizmin belirtilerini özele indirgediğimizde,darbenin faşist olup olmadığı kendiliğinden ortaya çıkacaktır.Faşizmin genel belirtilerini şu noktalar altında sıralayabiliriz;

- 1) İşçi sınıfının legal örgütlerini(sendika ve partiler) ortadan kaldırma,aynı şekilde şartlara göre illegal olarak çalışma yapan işçi sınıfı örgütlerindeki militan unsurların teröre dayalı bir takibe maruz kalmaları,
- 2) Bütün anti-faşist güçlerin toplumdaki dışlanma veya ruhsal olarak imha eylemiyle karşı karşıya kalmaları,
- 3) Baskı ve temsil edilen sınıfın keyfiyatına dayalı bir rejimin gerçekleşmesi
- 4) Toplumsal olarak bir iç düşmanın bulunması

- 5) Militarizme tarihin hiç sir döneminde görülmemiş yetkiler verilmesi
- 6) Son olarak da,şövenizmi körükleyerek,gerici ve bağınaz bir ırkçılık demagojisine girişilmesi.

Şimdi bu genel değerlendirmeler ışığında,Türkiye'deki darbenin uyguladıklarını belirleyerek faşist bir darbe olup olmadığını kanıtlayacağız.Dikkat edilirse başta da belirttiğimiz gibi faşizmin belirtisi hayat pahalılığı,baskı,zulüm vs. vs. değildir.Bunlar kapitalizmin toplumsal özünde yatarlar.Ama yukarıda bahsettiklerimiz sadece faşizmin uygulamalarıdır.

Birinci nokta olarak; işçi sınıfının tüm legal örgütlerini ortadan kaldırmak ve illegal örgüt militanlarını teroristçe takip etmek,faşizmin en önemli belirtilerindendir demiştik.Çünkü ana düşmanı işçi sınıfıdır.İşçi sınıfının gelişen mücadelesi sonucunda faşizmin iktidara gelişini zaten daha önce belirtmiştik.Türkiye'de de 12 Eylül faşist darbesinden sonra,işçi sınıfının tüm legal örgütleri kapatılmıştır.DİSK'in kapatılması,TİP,TSİP gibi partilerin kapılarına mühür vurulması ve yöneticilerinin hapse atılmaları bunlardan sadece bir kağıdır.Yanlış bir düşünceye kapılmamak için burda gerekli gördüğümüz bir açıklama vardır.Şöyle ki;İşçi sınıfının legal örgütleri derken DİSK,TİP,TSİP gibi sendika ve partileri örnek vermemiz,bu örgütlerin tam anlamıyla işçi sınıfının gerçek kuruluşları anlamına gelmez.Biz burda ne DİSK'in ne de TİP veya TSİP'in konumu hakkında tartışmıyoruz.Ama bunların işçi sınıfını şu veya bu şekilde örgütlemek amacıyla faaliyet göstermeleri kapanmalarına neden olmuştur.Somut örneklerle açıklamaya çalıştığımız konumuzda,başka nedenler aranmalıdır.Biz burada ne DİSK,ne TİP ve ne de TSİP'in savunuculuğunu yapmıyoruz.Sadece somut verilere dayanmak için bunların ismini vermeyi uygun bulduk.

Ayrıyeten işçi sınıfının illegal örgütlerinde çalışan militan kadrolara karşı amansız bir takibin başladığı ise yine bir gerçek.Bugün faşist zindanlarda binlerce devrimci işkenceler altında kararlı bir mücadele veriyorlar.Diğer taraftan da yüzbinlercesi hala aranmaktadır.Sayıları daha bu günden itibaren kabaran idamlar,kafaları dipçiklerle ezilip katledilenler,bunun somut örnekleri değil de nedir? Kürdistan'da tüm anti-sömürgeci demokrat,yurtsever,ilerici ve sosyalist insanların katledilmesi,tüm bir mazlum halkın özverili kahraman devrimci militan unsurları üzerindeki baskı ve terör olsa olsa sömürgeci burjuvazinin faşizmi ile bağdaşabilir.Faşist darbenin gerçekleşmesinden sonra Kürdistan'daki anti-sömürgeci örgüt militanlarına uygulanan baskı ve imha eylemini kim inkar edebilir? Bu eylem-

ler acaba daha önceki dönemlerde bu kadar şiddetli olarak görülmüş müydü? Eğer değilse bu faşizmin uygulamalarıdır.

İkinci nokta olarak; tüm anti-faşist güçleri ruhi bir depresyona maruz bırakarak, onları imha etmek veya saflara çekmek istemi demiştik. Bunun örneklerini Türkiye'de bir değil bin defa gösterebiliriz. Halkın tüm tabakalarına karşı faşizmi, demokrasi perdesi altında gösterme eylemleri, faşist darbeden sonra toplumsal kargaşanın (onlara göre terörün) azalması bunun örnekleridir. Ama acaba terör azalmış mıdır? Hayır terör azalmamıştır, bilakis artmıştır. Fakat bir farkla. Şimdiye kadar faşizmin kitle tabanını kazanmakla yükümlü faşist MHP'nin düzenlediği terör eylemleri, şimdi devlet kurumlarınca yerine getirilmektedir. Hapishanelerde katledilenlerin sayısı her halde bir iki haneli sayı değildir. Güvenlik kuvvetleri ile çatışmaya girip, çatışmada ölü olarak ele geçen teröristlerin (!) gerçek sayısını burjuva basınında aramak biraz saflık olmaz mı? Hergün onlarca militanın Türkiye'de ve Kürdistan'da "çatışma sırasında ölü olarak ele geçirildiği" haberleri yalana dayalı ve faşizme has bir demagojidir. Bu militanlar çatışmaya fırsat bulmadan, baskın sıralarında katlediliyorlardır. Faşizmin yalana dayalı demagojileri, halkın ve genel anlamıyla anti-faşist güçlerin hatalarında çelişkiler yaratmıştır. Bunu kimse inkar edemez. Faşizm, kitle tabanı kazanmak için bu yönteme başvurmak zorundadır. Bunu da Türkiye'de de eksiksiz yerine getiriyor. Üçüncü nokta olarak; baskı ve temsil edilen sınıfın keyfiyatına dayalı bir rejimin gerçekleşmesi. MGK (Milli Güvenlik Konseyi) adı altında hareket eden faşizm kuklası generaller, bugün tekelci burjuvazinin istemlerini harfiyen yerine getirmek için bir uğraş içindedirler. Onların her istemi otoriter ve totaliter bir rejimin gerekliliği içinde keyfi ve harfiyen yerine getirilmiştir. Aslında faşizm, 5 general bozuntusundan oluşan MGK değildir. Faşizm, MGK'nu harekete geçiren ve onlara direktifler veren Koçlar, Sabancılar, Eczacıbaşılar dır. Bir başkası olabilir mi? Olamaz. Çünkü faşizmin sınıfsal tahlili üzerinde önemle durmamız gerektiğini daha yazımızın başında defalarca belirtmiştik.

Dördüncü olarak; toplumsal olarak bir iç düşmanın bulunmasından bahsetmiştik. Bugün Türkiye'de de bir iç düşman sorunu varmıdır? Ama buna geçmeden önce faşizmin genel olarak iç düşmanını belirtelim. Faşizmin genel olarak kendine en büyük iç düşman gösterdiği şey, komünizm dir. Faşizmin sınıfsal niteliğinden dolayı belirleyici olarak işçi sınıfının mücadelesine karşı olması, sonuçta anti-komünizm propagandayla eşdeğerdir.

Türkiye'de ise, bu genel iç düşmanın yanında bir de özel iç düş-

man vardır.Yani komünizmin yanında Kürdistan onun halkları vardır. Türkiye'deki faşist darbe bir yandan komünizme karşı mücadeleyi anarşizme karşı mücadele olarak göstermeye çalışırken,diger yandan da Kürdistan halklarının haklı mücadelesine karşı vahşice saldırmasını, bölücülük maskesi altında saklamayı daha uygun görüyor.Ama saklanacak hiç bir şey yoktur.Faşist darbenin bugün Türkiye'de en fazla korktuğu şey,başta da belirttiğimiz gibi,Kürdistan'da gelişen Ulusal Demokratik Halk Devrimi mücadelesi ile Türkiye proleteryasının geliştirdiği devrimci toplumsal muhalefettir.

Beşinci olarak;Faşizmde militarizmin konumu.Bu konu hakkında fazla bir şey söylemenin gereği olmadığı kanısındayız.Çünkü herşey ortadadır.Militarist Türk ordusunun faşist darbeyi gerçekleştirirken ve sonra üzerine aldığı tarihi vazifeyi eksiksiz olarak nasıl yerine getirmeye çalıştığını görmemek mümkün değildir.Yalnız bundan bir sonuç çıkarabiliriz;faşizmin genel özellikleri içinde militarizmi her zaman görebiliriz.Ama her militarist diktatörlük veya militarist-bürokratik diktatörlüklerde(!) faşizmi göremeyiz.

Altıncı ve sonuncu olarak; Faşizmin şöven duyguları kabarttığını söylemiştik.Bunu E.Lewerenz'den bir alıntıyla daha açıkça anlatmaya çalışalım;şöyle der E.Lewerenz:"...Bunun için faşistler,her ülkenin ulusal özelliklerinden,halkın ulusal duygularından son derece kurnazca yararlanırlar.Tarihin,ırkçı,milliyetçi,savaşçı vb. duyguları uyandırmaya ve alevlendirmeye uygun her özel durumunu kullanırlar. Anti-marksizm ve eşine rastlanmaz demagojinin dışında ,tüm faşist ideolojilerde bir diğer ortak yan,şövenizmdir.İdeolojik alanda şövenizm,faşizmin yayılmacı amaçlarını yansıtır ve faşizmle savaş arasındaki ayrılmaz bağı dile getirir."(7)

Türkiye'de de faşist darbenin gerçekleşmesiyle değil de,kemalist ideolojinin zaten özünde var olan şövenist duygular,bugün daha da kabartılmak istenmektedirler.Bu konuda MGK bildirilerini incelemek yeterli olur kanısındayız.Ayrıyeten MGK başkanı ve devlet başkanı Kenan Evren'in Diyarbakır ve Van'da yaptığı konuşmalar buna somut örnek olması konumundan önemlidir.

İşte bütün bu noktaların,yani faşizmin belirtilerini Türkiye somutuna indirgediğimizde hemen tüm noktaların birbiriyle aynı olduğunu gördük.Böylece Türkiye'deki 12 Eylül darbesinin faşist bir darbe olduğunu kısaca kanıtlamaya çalıştık.Ama kısa olduğu kadar yeterli olduğunun kanısındayız.Esas olan şey somut örneklerin göz önüne serilmesidir.

Faşizmin Türkiye'ye geliş nedenlerinden en belirleyici olanlarını,yazımızın başında belirtmiştik.Birde bunun etkileyici nedenleri vardır.Bu etkileyici nedenler,Orta-Doğu'nun içinde bulunduğu durum ve genel olarak kapitalist-emperyalist sistemin içinde bulunduğu buhranlardır.Bu arada Türkiye'de faşist darbenin gerçekleşmesinde NATO ve benzeri emperyalist kuruluşların oynadıkları rolleri belirtmekte yarar vardır.Ama biz bunları Irak ile İran savaşı üzerine yaptığımız açıklamalarda anlattığımız için,ayrıyeten burada tekrar ele almayı gereksiz görüyoruz.Yazımızın birinci bölümünde emperyalizmin genel buhranları ve Orta-Doğu'nun bugün içinde bulunduğu durum,yazımızın ikinci yani bu bölümüne de eklenebilir.

Faşizme karşı mücadeleye gelince,Bu konu hakkında uzun belirlemeler yapmak bizim boyutlarımızı aşar.Çünkü Kürdistan'da meydana gelen bir oluşumun,yoldaşlarımız Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (K.U.K) tarafından değerlendirmeleri bizim tarafımızdan da aynen kabul edilir.Belirleyici olan Kürdistan'da ve Türkiye'de gelişen anti-faşist mücadelenin boyutlarıdır.Bizde Avrupa'da Kürdistan'daki yoldaşlarımızın yaptığı belirlemelerden hareket ederek,Kürdistan sol yelpazesinde yer alan tüm siyasetlerle anti-sömürgeci,anti-emperyalist,anti-feodal ve anti-faşist ilkeler altında güç ve eylem birlikleri için hazır olduğumuzu ve bunu pratikte de uyguladığımızı bir defa daha belirtmeyi bir görev biliyoruz.Ayrıyeten,Türkiye ilerici demokratik güçleriyle yine yoldaşlarımızın belirttiği anti-emperyalist,anti-şövenist(Kürt ulusunun kendi kaderini tayın etme ilkesinin esas alınması,yani siyasal alanda bağımsız devlet olma talebi) ve anti-faşist ilkeler ışığında hareket ediyoruz.Bunları da yine Avrupa'daki mücadele pratiğimizde defalarca ispatladık.Fakat bizim bu yazımızın sonunda yapacağımız çağrı,daha önce yapılmış olmasına rağmen,yine de güncelliğini koruyor.

Yukarıda belirttiğimiz belirlemeler ışığında tüm ilerici,demokratik kuruluşlarla ilkeli eylem ve güç birliğine hazır olduğumuzu ve bunun gerekli olduğunu bir defa daha vurguluyoruz.

PALE'Yİ OKU VE OKUT!

EĞİTİM KÖŞESİ

FEODAL TOPLUM:

İlkel toplumun içinde şekillenip gelişen köleci toplum gibi feodal toplum ve onun üretim ilişkileri de ilk defa olarak köleci toplumun bizzat içinde kendini göstermekle feodal toplumun habercisi olmuştur. Köleci toplum düzeninin en güzel ve karakteristik örneği olan köleci Roma devletinin ikiye bölünüşü, köleci toplumun ekonomik ve siyasi bunalımına verilecek en önemli bir belirtiştir. Köleci üretim şeklinin belli bir aşamasında üretici güçler (köleler, üretim aletleri) ile üretim ilişkileri (üretilen ürünlerin tüketim ve dağılım şekli) arasında köleci toplumun ilk döneminde var olan uygunluk ortadan kalktı. Artık bundan sonra üretim ilişkileri toplumun ileriye gitmesi karşısında bir engel teşkil ediyor ve üretici güçlerin özgür gelişmesini önleyen bir ayak bağı haline geliyordu. Önceleri yeni üretim biçiminin öğeleri (üretici güçler), kendilerinin gelişmesini engelleyen üretim biçimini yalnız kendi başlarına ortadan kaldıracabilecek güçte değillerdi. Ancak sınıf mücadelesinin belirli bir aşamasından sonra köleci toplumun temelleri sarsılmaya başlamış ve kaçınılmaz olarak yeni bir toplum şekli olan Feodal toplum doğmuştur. Nitekim Roma köleci düzeninin yıkılışına esas olarak toplumdaki köleler ile köle sahipleri arasındaki sınıf mücadelesi sebebiyet vermekle beraber, Roma köleci devletinin boyunduruk altına aldığı halkların sürekli ayaklanmaları ile Cermen ve Slavlar başta olmak üzere diğer kavimlerin Roma köleci devletine karşı giriştikleri devrimci eylemleri, Roma imparatorluğunun ve genel olarak köleci toplumun çöküşü için önemli birer yan etken olmuşlardır. Roma köleci toplumunun çöküşü feodal ilişkilerin sağlamlaşması sonucunu verdi. Feodalitenin başlangıç dönemi marksist tarihçiler tarafından Orta çağ veya yukarı ortaçağ kavramı ile bir tutulmuştur. Avrupa'da bu dönem 5. yüzyıldan başlayıp 11. yüzyıla kadar sürmüştür. Asya'da ise; Çin'de 3. yüzyılda, Hindistan'da 4. ve 5. inci yüzyıllarda, Arabistan'da 7. yüzyılda başlamıştır. 8. yüzyılda son bulurken Asya kıtasının diğer ülkelerinde 9. ve 12. yüzyıllara kadar sürmüştür. Feodal ilişkilerin ikinci dönemi de Feodalitenin gelişme dönemidir. Avrupa'da bu dönem 11. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar sürmüştür. Asya ve Afrika'da ise 9. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar sürmüştür. Feodalitenin üçüncü dönemi ise, feodal ilişkilerin gittikçe bozulup dağılması ve kapitalist ilişkilerin ortaya çıkması dönemidir.

Feodal ilişkilerin kuruluş dönemi: 1- Batı Avrupa'da Feodalleşme: Batı Avrupa'da feodal ilişkilerin şekillenmesinin temelini, parçalanmış Batı Roma İmparatorluğunda varlıklarını sürdüren, eski Cermenlerde ve Slavlarda görebiliriz. Bu halklar köleci Roma imparatorluğu ile olan ilişkileri sonucu doğrudan doğruya ilkel topluluktan feodal ilişkilere geçmişlerdir. Bu halklarda sınıflara ayrılma Roma imparatorluğunun gerileme dönemlerine tekabül eder. Cermen ve Slav topluluklarında köleler ve savaş tutsakları bir parça toprak alabiliyor ve senyöre kira olarak hayvan, buğday gibi şeyleri vererek, kendi işletmelerini kendileri yönetebiliyorlardı. Onların bu durumlarıyla köleci Roma devletinde kolonların durumu arasında benzerlikler vardı. M.S. ilk yüzyıllarda Cermen ve Slavların ilkel topluluğu yerine toprağa dayanan bir ilkel topluluk görüldü. Bireysel emeğin daha verimli olmasından ötürü, toprağa dayanan topluluk dağılıp parçalanıyor ve toprakta özel mülkiyet biçimi gittikçe hakim oluyordu. Ayrıca Cermen ve Slavların köleci Roma toplumu ile ilişkileri sonucu, bu toplumlar da sınıfların biçimlenmesi süreci hızlandı.

Çöküş halinde olan Roma imparatorluğuna çeşitli halklardan saldırılar yapılıyordu. Cermen ve Slavların Roma devletine skınları sırasında, Roma'daki köleler ve kolonlar kendilerini destekliyorlardı. Çünkü bu halklar Roma'da ezilen sınıfların durumunu nisbeten iyileştiren toplumsal bir düzen kuruyorlardı. Fakat Cermenler Roma toplumunda kendilerinden daha yüksek bir gelişme düzeyinde olan üretici güçlerin üstünlüğünü kabul ettiler. Derin bir şekilde kök salmış toprak mülkiyeti şekline dokunmadılar. Romalı büyük mülk sahipleri yavaş yavaş Cermen aristokrasisi ile kaynaşıp türdeş bir egemen sınıf oluşturmuyordu. Slavlar da Bizans toprakları üzerinde feodal ilişkilerin gelişmesine yardımcı olan bir çok devletler kurdular.

Frank devletinde özel mülkiyetin gelişmesi: 4. yüzyılda Frank toplumunun başlıca kitlesini özgür köylüler oluşturuyorlardı. Zengin köylüler küçük ve orta feodaller haline dönüşüp topluluktan kopuyorlardı. Franklarda 6 ve 7. yüzyıllarda toplumsal eşitsizliğin derinleşmesi sonucu, önce özel mülkiyet olan toprak serbestçe alım-satım konusu oluyor ve başkasına devredilebiliyordu. Serbestçe alım-satım sunulan meta haline gelmiş toprak mülkiyetinin ortaya çıkışı, toprak mülkiyetinde eşitsizliğin sebebi olup, büyük mülklerin gelişmesine zemin hazırladı. Franklarda köleler büyük toprak sahiplerinin topraklarını işliyorlardı. Fakat kölelerin önemli bir kısmı bir parça toprağa sahip olabiliyorlar ve bu toprağı belirli bir borç ödemek suretiyle kendi başına işletebiliyorlardı. Bir kölenin öldürülmesi para cezası ile cezalandırılıyordu. Savaş ve ödenmeyen borçlar köle

sağlayan başlıca köle kaynaklarıydı. Kölelerin yanında yarı özgür olanlar, (ki bunlara lit denirdi) litler ve azad edilmiş köleler de çalıştırılıyorlardı. Frank olmayan tüm özgür insanlar gibi litler de yurttaşlık haklarından yoksun idiler. Bir litin öldürülmesi halinde para cezası 100 solid iken bir Frankın öldürülmesi halinde ise para cezası bunun iki misli, yani 200 solid idi. Böylelikle yavaş yavaş bağımlı köylü sınıfı oluşuyordu.

Preces sistemi: 5. ve 6. yüzyıllarda büyük toprak sahipleri kendi topraklarını küçük parçalar halinde yoksul köylülere verdiler. Toprağı alan köylü bunun karşılığında, büyük toprak sahibine kendi ürettiği ürünün bir kısmını veriyor ve toprak sahibine ayrıca belirli bir angarya iş de yapıyordu. Verilen bu toprak bazan belirsiz bir süre için veriliyordu. Fakat daha sonra bu belirli bir süre ile sınırlandırılıyor ve genellikle toprağı elinde bulunduran şahsın yaşam süresi ile sınırlama yapılıyordu. Bazı hallerde toprağın tasarruf hakkı babadan oğula geçiyordu. Bu sisteme Preces usulü adı veriliyordu. 8. ve 9. yüzyıllarda bu sistem daha da gelişmeye başladı. Gittikçe yoksullaşan ve büyük toprak sahipleri tarafından ezilen köylü, elindeki kendi arazisini büyük toprak sahiplerinden birine veriyor ve bu toprak senyörün mülkü oluyordu. Senyör bu toprağın tasarruf hakkını (mülkiyetini değil) köylüye ya yaşamı boyunca ya da babadan oğula geçmek üzere veriyordu. Köylü buna karşılık ürettiği ürünün bir kısmını veriyor ve diğer angaryaları yapıyordu. Senyör de buna karşılık köylüyü diğer toprak sahiplerine karşı korumayı kabulleniyordu. Böylece, köylü, mülkü olan toprağın dışında daha çok toprağı işlemek zorunda kalıyordu. Büyük toprak sahipleri ve Kilise bu yöntemle kol emeğini işlenmemiş topraklar üzerine çekiyordu.

Ayrıcalık olarak verilen arazi: Feodal düzenin ilerlemesi neticesinde toprak artık özel mülk olarak verilmiyordu. Egemen sınıfın temsilcileri, ancak kendi topraklarında kral için hizmet edecek olan silahlı birliklerin eğitilip hazır bulundurulması şartı ile malikane ya da yurtluk denilen topraklara sahip olabiliyorlardı. Mülkiyetin bu şartlı biçimine Gedik (ayrıcalık olarak verilen toprak) deniliyordu. Eğer kendisine gedik verilen kimse askeri görevlerini yerine getirmesse, toprak her an elinden alınabiliyordu. Bundan yararlanan şahısların ölümünden sonra arazi krala ya da onun varislerine geçiyordu.

Feodal sistemin kuruluşu, vasallık: Gedik sistemi, 9. ve 10. yüzyıllarda yeni değişikliklere uğradı. Askeri Gedik soydan geçme bir nitelik kazanarak francallar denilen sisteme dönüştü. Bu sisteme göre bütün toprak sahipleri kendilerinden daha güçlü bir senyörün ba-

gımlılığını kabul etmek ve kendisini onun hizmetine koymak zorunda idi.Buna vasallık adı verilir.Vasal senyöründen bir yurtluk oluyor ve silahlarını onun hizmetine koyuyordu.Böylece,feodalitenin çok karakteristik olan politik yapısıyla birlikte hiyerarşik düzeni çiziliyordu.Bu hiyerarşik düzende,kraldan başka bir merci tanımayan büyük toprak sahipleri en yukarıda bulunuyor ve onların ardından da önemi daha az olan senyörler geliyorlardı.En sonunda da tüm bu sömürü zincirlerinin son halkalarını oluşturan küçük soylular geliyordu. Bunlar da giderek daha sonraları şövalye adını aldılar.

Feodal toplumun üretici güçleri: İncelediğimiz bu dönemde yeni üretim ilişkileri feodalitenin belirli çizgilerini veren bir seviyeye ulaşmıştı.Hafif ve ağır sabanların yayılması,demir işlerinin daha da ilerlemesi tarımda ilerlemeyi sağladı.Bağcılık geliyor, tarlalar belirli bir süre dinlendirilerek tekrar ekime sunuluyordu. Bu arada yel değirmeni bulundu.Kölelik zamanından kalma su değirmeni, kanatlı çark takılarak geliştirildi.Bu dönemde feodal üretimin en ayırıcı özelliği,gelenek ve teknikteki durgunluk idi.Bu arada,üretici güçler yavaş geliyordu.Toprağı dinlendirme süresi iki yıl iken,bu üç yıla çıkarıldı.Çift sürmek için demirli sabandan yararlanmakla birlikte,harman dövmek için tahtadan harman döveci ya da sadece sopa kullanılıyordu.Toprağı zenginleştirmek için gübre kullanılmadığı için verim çok düşüktü.Teknik durumun bu düzeyde olmasının sebebi,küçük köylü üretiminin(daha sonra zanaat üretiminin) ağır basmasından ileri geliyordu.

Feodal düzende üretim ilişkileri ve mülkiyet: Feodal üretim ilişkilerinin niteliğini belirleyen üretici güçlerin gelişme düzeyidir.Üretim ilişkilerini tahlil edebilmek için,üretim araçlarını,mülkiyet biçimini,ürünlerin dağılma yöntemini,ayrı toplumsal grup ve sınıfların üretimdeki karşılıklı ilişkilerini saptamak gerekir.Bu çağda en önemli üretim aracı olan toprak,yalnız senyörlerin elinde idi.Özgür köylülerin işlediği kendi mülkleri olan toprak parçalarına çok seyrek rastlanıyordu.Toprak genel olarak üç kategoriye ayrılmıştı.Ev ve etrafı,sebze yetiştiren küçük bahçe köylüye aitti.İşlenir topraklar kamu mülkü olarak kabul ediliyordu.Ormanlar,otlaklar v.b. topluluğa ait bölünmez mallar idi.Ekilebilir arazilerin büyük bir kısmı senyörlerin adamlarının denetimi altında idi.Bu senyörün toprak üzerindeki egemenliğinin birinci biçimiydi.Diğer yandan,senyörler bağımsız olarak yararlandıkları tarlalarını köylülere hisse dağıtıyorlardı.Üretim aracı,toprağı işlemek için ve ekin kaldırmak için tarım aletlerine ve hayvanlara ihtiyaç vardı.Bu aletler ve hayvanlar senyöre aitti ve o bunları bazı koşullar ile köylüye ödünç

veriyordu.Fakat üretim araçlarının bir kısmı artık köylünün özel mülkü durumuna gelmişti.

Sömürünün karakteri: Feodalizmde üretici güçlerin(köylülerin) bölünüp parçalanması ekonominin ilerlemesine engel oluyordu.Yurtluklarda yapılan üretim kiliseye bağlı,ya da bağımsız layık senyörün ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılıyordu.Krala ait topraklarda da,kral ve sarayın ihtiyaçlarını karşılamak amacı güdülmüyordu.Feodal işletmede üretilen her şey,bazı istisnalar dışında,kendi yöresinde tüketiliyordu.Ekonominin bu genel çizgisi bütün feodal çağda olmasına karşılık,özellikle feodalizmin ilk dönemlerinde(yukarı orta çağ) daha çok karakteristiktir.Köylü emeğinin sonucu olarak feodal işletmede üretilen ürünleri üç kısma ayırabiliriz.1)-Senyörün kendine mal edinip el koyduğu kısım.2)- Köylünün ve ailesinin yaşaması için gerekli olan kısım.3)-Köylü emeğinin üretkenliğinin yüksilmesi sonucunda,yaşaması için gerekli olan asgari miktardan fazla olarak elde edebilen ortak ürünün bir kısmı.Gerekli ürünü,son iki kısım ve artı ürünü ise birinci kısım oluşturur.Böylece köylünün çalışmasını,gerekli emek ve artı emek diye ikiye ayırabiliriz.Artı emeği,gerekli emeğe oranlıyacak olursak,sömürünün derecesi ortaya çıkar.Üretilen ürünler için yapılan masraflarda üreticinin(köylünün) sırtına biner.Yapılan bu masrafların ancak bir kısmı artı-üründen sağlanır.Bu durumlar karşısında köylülerin yaşam koşulları öyle kötü idi ki,genellikle köylüler senyöre olan borçlarını ödemek için,ürettikleri ürünün tümünü senyöre vermek ve kendileri erzaksız kalmak zorunda kalıyorlardı.

Toprak mülkiyetinin uygulama biçimi,feodal Rant: Senyörün kendisine aldığı artı ürüne feodal rant denir.Tüm üretimin başlıca amacı rantın senyörün ailesinin ve hizmetkarlarının ihtiyaçlarını karşılamak için idi.Feodal servet(senyörlerin elinde olan ve babadan oğula geçen servet) rantın,egemen sınıf tarafından toplanmasına göre düzenlenmiş bir organizasyonun eseri idi.Rantın büyüklüğü,feodaller ve köylüler arasındaki sınıf güçlerinin oranına,cografî bölgelere ve çağlara göre değişiyordu.Önceleri yükümlülüklerinin bir ödeme şekli olan senyöre ait topraklarda çalışma,köylünün büyük bir zamanını alıyordu.Köylüye yüklenen bu angaryanın dışında,köylülere ürünlerin taşınması,müstahkem yapıların inşaatı gibi angaryalar da yaptırılıyordu.Rantta,köylünün kendisine kullanmak üzere toprak ve aletler veren senyöre ödediği bir çeşit ücret anlamı vardı.Bu ödemeye toprak yükümlülüğü de deniyordu.Eskiden komün malı olan toprak ve çayırılar artık senyörlerin eline geçtiğinden,otlak hakkı,avlama hakkı

gibi diğer yükümlülükleri de köylü yerine getirmek zorunda idi. Daha sonraları kentin gelişmesi neticesinde, senyörler kendi yurtluklarından üretilmeyen şeylerle ilgilenmeye başladıklarından, paraya ihtiyaçları vardı. Onun için serflerinden (köylülerinden) para sağlamaları gerekiyordu. Bunun neticesinde rantın para olarak ödenmesi önem kazanmaya başladı. Artık rantın aynı olarak (ürün olarak) ödeme şekli bir istisna oluştuyordu.

Ekonomi dışı baskı, kişisel, hukuksal ve idari bağımlılık: İster aynı rantta (ürün ile) ister para ile ödenen rantta olsun, feodal rantın en büyük kısmı toprak mülkiyetinden sağlanıyordu. Bunun yanında artı-ürün, hukuksal ve idari para cezaları, soylu olmayan kimselerin senyöre olan bağımlılıklarından ötürü ödedikleri çeşitli vergilerden meydana geliyordu. Kişisel bağımlılıktan ileri gelen vergiler çeşitli ülkelerde bazı ayrılıklar göstermekle beraber, köylüler üzerindeki değişik baskı yöntemlerinden başka bir şey ifade etmiyordu. Bazı ülkelerde, köylü evlenince senyöre ilk gece hakkını vermek zorunda idi. Daha sonra bu para veya zahire olarak ödenen bir yükümlülük oldu. Senyör, köylüye (evlenmesine, oturduğu evi değiştirmesine, kendi malında bağışta bulunmasına v.b. izin vermek için) canı istediği gibi başka angaryalar ve diğer yükümlülükleri yükliye biliyordu. Ekonomik bağımlılık unsurlarını toprak yükümlülükleri içinde aramak gerekir. Çünkü köylüye ait bir toprak ve onu işliyecek kendisine ait aletleri olduğu zaman, onun emeklerinin ürünlerini ellerinden almak için ekonomi dışı baskılara başvurmadan imkansızdı. Yani senyörün köylünün şahsı üzerinde doğrudan doğruya bir yetkiye sahip olması gerekiyordu. Köylünün bağımlılığı senyörün hukuksal ve idari gücüne sıkı sıkıya bağlı idi.

Yukarı orta çağda devlet: Köylülerin bağımlılık şekillerinin gelişmesi (özellikle kişisel, hukuksal ve idari bağımlılık) feodal toplumun üst yapısının evrimine tabii bulunuyordu. Feodal devlet, önceleri köle ve kolonların hareketlerini bastırmak (ele geçirmiş oldukları ülkelerdeki halkların hareketleri) için diğer halklardan haraç topluyordu. Daha sonra feodal devlet, geçmişte özgür olan köylüleri elde tutup uysallaştırma görevini de üzerine aldı. Feodal devlet, büyük toprak sahiplerinin egemenliğini korumak için tüm gayretlerini gösteriyordu. Franklar da 5. yüzyılın sonlarında iktidar ve aşiretlerin askeri şeflerinden oluşuyor ve de babadan oğula geçerek krallık iktidarı şekline dönüşüyordu. Roma eyaletlerinin fethi sırasında güçlenen egemen sınıf, halk arasından toplanan milislerin yerine, büyük feodallerin sağladığı birliklerden oluşmuş orduyu meydana getirdi. Verdikleri askerlerin sayısına göre, kontlar, belli topraklar üzerinde

idari ve hukuksal iktidar da kendilerinde(kralın görevlerine) olmak üzere egemenliklerini sürdürüyorlardı.Daha sonraları devlet iktidarının esnek merkezîyetçiliğinden ve büyük toprak sahiplerinin gitikçe artan güçleri sonucu,kral,belirli toprak alanları üzerinde bazı kontlara bağışıklıklar tanıdı.Bu ayrıcalıklı durumdan faydalanan senyörler kendi toprakları üzerinde vergileri topluyor ve eğittiği askeri birliklere kumanda ediyordu.

Feodal toplumun baş çelişkisi: Nüfusunun büyük çoğunluğunun kaderi,azınlık olan büyük toprak sahiplerinin(senyörler) elinde idi. Senyörlerin gelir kaynağı,üretici durumda olan köylülerin,daha sonraları zanaatçıların acımasızca sömürülmelerine dayanıyordu.Bu sömürü gittikçe artış gösteriyordu.Bu durum feodal toplumun baş çelişkisini meydana getirir.Feodal toplumda uzlaşmaz karşıt sınıfların(köylüler ve senyörler) yanında,örneğin zanaatçılar gibi,diger katmanlar da vardı.Egemen sınıf bazen kendi arasında bir çok tabakalara ayrılıyordu.Örneğin egemen sınıfta kiliseye bağlı olan senyörler ve kiliseye bağlı olmayan layık senyörler birbirlerinden ayrılırdı.Öte yandan bir tek toplum tabakası,soylular ve papazlar dışında,köylüler,zanaatçılar,tacirler ve tefeciler gibi billurlaşan toplumsal tabakaları kapsıyordu.Örneğin papazlar ve soyluların dışında kalan fransız halk tabakası bu durumda idi.

Feodalizmde köylülerin anti-feodal savaşımlı: Frank köylü yığınları,bu amansız sömürü karşısında,senyörlere karşı firardan silahlı isyana kadar çeşitli biçimlerde bir sınıf savaşı vermişlerdir.Fakat bu kendiliğinden gelme,birbirinden kopuk ayaklanmalar kaçınılmaz olarak başarısızlığa uğruyordu.Diger yandan,bu mücadeleler,senyörlerin kendi yükümlülüklerini belli bir düzeyde tutmalarına zorluyordu.Yükümlülüklerin artış veya azalışını iki rakip sınıfın(köylüler-senyörler) güçleri belirliyordu.Feodal toplumun tüm siyasal düzenlenişinin tek amacı,halk kitlelerini bağımlı durumda tutmak içindi.Bazı hallerde isyan eden köylüleri senyörler kendi kuvvetleriyle yenebiliyorlardı.Fakat feodal soyluluğu kendinde cisimlendiren krallık iktidarı,köylü isyanlarını kesin bastırma görevini layikiyle yerine getiriyordu.Genel olarak Batı Avrupa'da feodalizmin özelliklerini şu iki noktada toparlıyabiliriz:1-Büyük feodal toprak mülkiyetinin yaratılması ve bu topraklar üzerinde özgür köylülerin serfleştirilmesi,2- serf-köylülerin kölecî dönemden kalan köleler ve kolonlar ile kaynaşp serf-köylüler sınıfını oluşturmaları...

MEVSİMİN OLAYLARI VE YORUMLAR

1 Temmuz Salı

- Gensoru mecliste görüşüldü.
- MSP başbakanlık ve 6 bakanlık istiyor.
- DİSK Genel Başkanlığına yeniden Abdullah Baştürk seçildi.
- Konya'da 1, Adana'da 1 kişi öldürüldü. Ayrıca İstanbul'da 2, Kayseri'de de bir kişinin cesedi bulundu.
- Helmut Schmidt'in Sovyetler Birliği gezisi başladı.

2 Temmuz Çarşamba

- Ecevit "Bugün de AP içinde iyi niyetli yürekler ve vicdanlar olduğuna inanıyorum" dedi.
- Adana, Fatsa ve İnegöl'de birer, İçel'de 2, Kütahya ve Diyarbakır'da 2, Siverek ve Çorum'da 3 kişi öldürüldü.
- Bağımsız milletvekili Güneş Öngüt ve Mete Tan CHP'ye girdiler.
- Millet Meclisi Genel Kurulunda AP azınlık hükümeti hakkında açılan gensorunun bugün Millet Meclisi'nde güven oylamasına sunulacağı bildiriliyor.
- İran ve Irak jetleri yeniden çatıştı.
- Bolivya'da Cumhurbaşkanlığı seçimini solcu aday Siles kazandı.

3 Temmuz Perşembe

- Faşistler Çorum'u yına kana buladı. CHP ve sol görüşlü yurttaşların evlerine karşı girişilen saldırıların sonucunda ilk belirlemelere göre 4 kişi hayatını kaybetti. Faşist saldırıların yoğunlaşması üzerine dün saat 06.00 dan itibaren sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Çorum'un bir çok mahallelerinde barikatlar kuruldu.
- Sokağa çıkma yasağının sürdüğü Sivas'ta bir bekçi öldürüldü.
- CHP ile MSP'nin anlaşamadığı bildiriliyor.
- Hükümet güven oyu aldı.

4 Temmuz Cuma

- Çorum ve Ordu'da olayların önlenemediği bildiriliyor. Çorum'da sokağa çıkma yasağı dün akşam üzeri kaldırıldı. Bu arada, 3 kişi daha ölü olarak bulundu. Faşistlerin saldırısı ise devam ediyor.
- Mecit Özü'nün Hisarkavak köyünü basan faşistler Bir kişiyi öldürdü. Alaca'da 100 kişilik bir gurubun saldırısı sırasında 50 işyeri tahrip edildi.
- Aybastı'da çatışmaların sürdüğü bildiriliyor. Adana ve Trabzon'da 3, Ordu'da da 1 kişi öldürüldü.
- Ecevit "MSP ile hükümetin düşürülmesi için işbirliği yaparız" dedi.
- Erbakan "verdiğimiz oy güvenoyu değildir" dedi.

5 Temmuz Cumartesi

- Faşistler Çorum'da kitlesel saldırıya geçti. Çorum kanlı olaylara sahne oldu. Olaylar kimliyi belirlenemiyen kişilerin Alaettin Camisine bomba atmasıyla başladı. Çok sayıda yapı yıkıldı, bombalandı. Ölü ve yaralı sayısı henüz bilinmiyor. İçişleri bakanı ve emniyet yetkilileri Çorum'a gitti.
- Ankara, Antep, Kars ve Bartın'da toplam olarak 4 kişi öldürüldü.
- Demirel "gensoru hükümete güç kattı" dedi.
- ABD'nin, Çin'in Vietnam'a yeni bir askeri müdahalesinden çekindiği bildiriliyor.

6 Temmuz Pazar

- Sivas Valisi "vatandaşlarımızı biraz sıkıntıya sokarak ölü sayısını birde tutabildik" dedi.
- TIP Ankara il kongresi sıkıyönetimce durduruldu. Behice Boran ve 488 kişi gözaltına alındı.
- Çorum'da göç sürerken ölü sayısı gittikçe artıyor. Olaylarda ölen-

lerin sayısı 17'ye yükseldi. Ancak öldürülenlerin sayısı konusunda kesin bir belirlemenin yapılmadığı bildiriliyor. Faşistlerin, kendilerini engelleyen askerlere "Komünist asker Moskova'ya" diye slogan atmasını bir Tümgeneral İçişleri Bakanı konuşmadı. Ayrıca Antep, İstanbul ve Bursa'da silahlı saldırılarda toplam 11 kişi öldürüldü.

- TBMM, Cumhurbaşkanını seçmeden fiilen tatile girdi.
- ABD Tayland'a hava yolu ile silah iletmeye başladı.
- Hindistan'ın Assam eyaletinde kanlı olaylar sürüyor.

7 Temmuz Pazartesi

- Çorum'da ölü sayısı ve kayıp ihbarları artıyor. Ayrıca İstanbul'da 2, Antep ve Adıyaman'da birer kişi öldürüldü.
- MSP, "AP rozeti taşıyan Çağlayangil kontenjan senatörlerini atamamalı" dedi.
- Altay Ögmen, "Çorum'da polislerin bir kısmı olaylarda kışkırtıcı rol oynadı" dedi.
- El Salvador'daki çatışmalarda 48 saatte 25 kişi öldürüldü.
- ABD Tayland'a silah sevkiyatını sürdürüyor.

8 Temmuz Salı

- Çorum'da birçok işyeri açılmadı. Ölü sayısı 23'e yükseldi, çok sayıda memur işe gilemedi.
- CHP Genel Başkanı Ecevit "Türkiye bir iç savaş tehlikesi ile karşı karşıya, hatta iç içe" dedi.
- CHP'deki muhalefetin "yeni ve sağlam bir rota" isteyeceği bildiriliyor.
- Kırşehir'de her an Çorum benzeri bir toplu saldırı bekleniyor. Bu arada İstanbul, Antep, Gebze, Adana, Konya Ereğlisi ve Karakoçan'da birer, İskenderun'da da iki kişi öldürüldü.
- Schmidt, NATO'nun ABD'yi Sovyetlerle görüşmelere başlaması için ikna etmesini istiyor.

9 Temmuz Çarşamba

- Evren ve Komutanlar Çorum'a gittiler. Çorum'da 23 kişinin ölümü, 36 kişinin de yaralanmasıyla sonuçlandığı açıklanan olaylarla ilgili olarak 90 kişi gözaltına alındı. Bu arada MSP, "Çorum olayları yönetimin yan tutmasının sonucudur" dedi.
- İstanbul'da 3, Malatya'da 1 kişi öldürüldü.
- Ortak gurup CHP'nin Çorum olaylarına yaklaşımını tartıştı.
- Bağımsız milletvekili Şerafettin Elçi dün CHP'ye girdi.
- Lübnan'da Hristiyan milis kuvvetleri arasında çıkan çarpışmada 60 kişi öldü.
- Uganda'da açlıktan haftada 800 kişinin öldüğü bildiriliyor.
- Hua Kua Feng, "Çin, Vietnam saldırısına karşı Tayland'ın yanında yer alacak" dedi.

10 Temmuz Perşembe

- Orgeneral Evren Karadeniz denetlemesini bitirdi.
- Çağlayangil, Demirel ve Ecevit'le görüştü.
- Uluslararası Af Örgütü, "Türkiye'de siyasal tutuklulara yaygın işkence uygulanıyor" dedi.
- Ecevit, parti içi muhalefeti inkarcılık yapmakla suçladı.
- Bafra'da 3, İstanbul'da 5, Elazığ'da 2, Nizip, Konya Ereğlisi ve Siverek'te de birer kişi öldürüldü.
- Humeyni, "Parlamento başbakanı seçtikten sonra rehineleri serbest bırakma kararı verecek" dedi.
- Schmidt, "Orta-Doğu barışı, ancak Alman-Fransız uzlaşması ve Doğu Avrupa'nın işbirliği ile sağlanabilir" dedi.

11 Temmuz Cuma

- Fatsa'da halkın tedirgin olduğu bildiriliyor.
- CHP'nin, "hükümet için cezai ve siyasal işlemleri" başlatacağı açıklandı. Ayrıca, CHP'de genel görüşme dün de sürdü. Sol kanat "özeleştirici" istedi.

- Derik'te 3, Samsun, Ankara ve İstanbul'da birer kişi öldürüldü. Bu arada, Çorum'da dün bulunan iki cesetle öldürülenlerin sayısı 25'e yükseldi.
- Erbakan "Erken seçim zorunlu olabilir, ancak seçim güvenliğinden kaygımız var" dedi.
- Erkmen'den uluslararası Af Örgütü'nün işkence raporuna cevabı istendi.
- Irak savaş uçakları İran Kürdistanı'nın Serdeşt kentini bombaladı.
- Carter, "Çin-ABD işbirliği Sovyet tehdidine karşı önemli bir duvar oluşturuyor" dedi.

12 Temmuz Cumartesi

- Fatsa'daki operasyonlar sonucu 300 kişinin gözaltında olduğu açıklandı. Bu arada, Fatsa için konuşmayan Demirel'e göre, "Yozgat kurtarılmış bölge değil".
- Ecevit, "demirel'in faşizmi tezgahladığı belli olmuştur" dedi. Ayrıca, CHP ortak gurubunda karşılıklı suçlamalar dün de sürdü.
- Çağlayangil siyasal parti liderlerinin tümüyle birlikte toplantı yaptı.
- Yeni yasa taslağı, sermaye piyasasının özel kesimce denetlenmesini öngörüyor.
- İstanbul'da 6, Ankara ve Konya'da birer kişi öldürüldü.
- İran'da ABD'li rehinelere biri serbest bırakıldı.

13 Temmuz Pazar

- Fatsa'daki maskelilerin ülkücü militanlar olduğu açıklandı. Görgü tanıkları aramalara katılan maskeli 10 kişiden dördünü çeşitli suçlardan aranan Fikri Şentürk, Naim Keskin, Cengiz Tamza ve Sedat Şadi olarak belirlediler. Gözaltına alınanların sayısı ise 39'a yükseldi. Bu arada, Milli Savunma Bakanı "operasyonlar devam edecektir" dedi. Ayrıca Çorum'da camiye bomba atan 2 sağcı militanın yakalandığı bildiriliyor.
- Demirel, "CHP'nin 22 ayda bozduğu 8 ayda düzeltilemez" dedi.
- Çağlayangil kontenjan senatorlerini açıkladı.
- Hükümetin tayin ettiği yeni valilerin daha sert yasalar istedikleri bildiriliyor.
- Antep ve Rize'de 2 kişi öldürüldü.
- Erbakan Çorum ve Fatsa olaylarını dış tahriklere bağladı.
- İran'da darbe girişimi ile ilgili olarak 18 subay daha tutuklandı.
- İsrail işgali altındaki topraklarda bundan böyle FKÖ'den olumlu söz etmek bile suç sayılacak.
- El Salvador'da 100 köylü Kosta Rika elçiliğini işgal etti.

14 Temmuz Pazartesi

- Fatsalılarının gelişigüzel toplatılıp gereksiz yere gözaltına alındıkları bildiriliyor.
- DİSK'te 10 sendika "Genel direniş kararı uygulamalı" dedi.
- Helikopterle Ağrı'ya inen İranlı iki subay sığınma hakkı istedi.
- Ankara, Eskişehir, Bursa ve Diyarbakır'da birer kişi öldürüldü.
- Botswana Devlet Başkanı sir Seretsa Khama öldü.
- İslam ülkeleri Dışişleri bakanları konferansı bitti.

15 Temmuz Salı

- Ecevit, "Fatsa'da maskeler indi, faşizmin çirkin yüzü çıktı" dedi.
- CHP İçişleri Bakanı hakkında gensoru veriyor.
- Işıklar, Demirel-Türkçeş ikilisi faşizmi gerçekleştirmek için son derece kararlı davranıyorlar" dedi.
- Milli Güvenlik Kurulu 6 ilin daha sıkı yönetim kapsamına alınmasını görüşecek.
- F. Almanya Türkiye'ye yardımı azalttı.
- İstanbul'da 3, Çorum'da 2, Şirvan'da 1 kişi öldürüldü.
- İran parlamentosu, Şah ve hazinesi geri verilmezse rehinelere caşusluk suçuyla yargılanmaları görüşünde.

16 Temmuz Çarşamba

- CHP İstanbul milletvekili Köksaloğlu öldürüldü.
- Fatsa'daki operasyonda muhbirlik yapan maskeli ülkücülerden 4'ü tutuklandı.
- MGK, "Olağanüstü hal ve DGM yasaları çıkmalı" dedi.
- Rodos'a ilk kez sefer yapan Türk gemisi taşta tutuldu.
- İstanbul'da 1, Kayseri, Adana, Antep, Çan, Dereli, Ankara ve Fatsa'da toplam olarak 8 kişi öldürüldü. Ayrıca Fatsa'da iki ceset bulundu.
- İslam Konferansı Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak kabul edecek ülkeleri uyardı.
- Japonya'da iktidar partisinin başına Zenko Suzuki getirildi.

17 Temmuz Perşembe

- Ecevit, "tüm saldırılar bir plan içinde yürüyor" dedi.
- 7 kentte biri polis olmak üzere toplam 11 kişi öldürüldü.
- Balgat katliamı sanıklarının idamı onaylandı.
- İran, 2 subayın idareleri için Türkiye'ye başvurduğunu açıkladı.
- Mısır-İsrail görüşmeleri sonuç alınmadan dağıldı.

18 Temmuz Cuma

- Köksaloğlu bugün Devlet töreniyle toprağa veriliyor.
- Samsun cezaevinden, Doç. Bulut'un katiliyle birlikte 8 sağcı kaçtı.
- Faşistlerin silah kaçakçılığı için Orta-Karadeniz bölgesini ele geçirmek istedikleri bildiriliyor.
- Erbakan, "Hükümetin aklı varsa, İçişleri Bakanını derhal değiştirir" dedi.
- Ankara ve Kayseri'de birer, İstanbul'da 2, Banaz, Suruç ve Ergani'de toplam olarak 3 kişi öldürüldü.
- İran'da tüm dinsel azınlık okulları kapatılıyor.
- Japonya başkanlığına Suzuki getirildi.
- ABD'de, Cumhuriyetçi Parti'den başkan adaylığına Reagan seçildi.
- ABD Hint okyanusuna 1800 kişilik bir deniz piyade taburu gönderiyor.

19 Temmuz Cumartesi

- CHP, Gülcügil gensorusunu verdi.
- CHP'li Köksaloğlu törenle toprağa verildi.
- Demirel, "Türkiye'de hakkında faşizm suçlaması hiç yapılmayacak bir kişi varsa o da benim" dedi.
- Adan, İstanbul, Urfa, Iğdır ve Havza'da biri bekçi olmak üzere toplam 7 kişi öldürüldü.
- 200 kaymakamın görev yeri yine değişiyor.
- Bolivya'da askerler 189.cu darbeyi yaptı.
- Şapur Bahtiyar'a başarısız bir suikast yapıldı.

20 Temmuz Pazar

- 12 Mart'ın cellat Başbakanlarından Nihat Erim öldürüldü.
- İstanbul'da 4, İzmir'de 2, Kayseri'de 1 kişi öldürüldü.
- Sıkıyönetim mahkemelerinde 66 hakim subay yer değiştirdi.
- ABD'de aşırı sıcaklardan 1000 kişinin öldüğü tahmin ediliyor.
- Bolivya'da faşist darbeden sonra kurulan üç kişilik cunta Kara Kuvvetleri Komutanı'nı Devlet Başkanlığına getirdi.

21 Temmuz Pazartesi

- AP milletvekili Ahmet Cinbek, "Çorum olaylarını MHP'li militanlar başlattı" dedi.
- Hilvan'ın bir köyünde miras nedeniyle çıkan çatışmada 14 kişi öldü.
- İstanbul'da iki kişi öldürüldü.
- İran'da darbe girişimcisi 5 hava subayı dün idam edildi.
- Bolivya'da maden işçileri askeri faşist cuntaya karşı direnişi sürdürüyor.
- Kamboçya hükümetinin "silahları arınmış bölge" kurulması önerisini Tayland reddetti.

22 Temmuz Salı

- Ecevit, "Çözüm yolu onarım hükümetidir" dedi.
- Gölcügil'in istifasını Başbakanlık açıkladı.
- Demirel, terörle savaşım tasarılarının yasalaşması için partilerden yardım istedi.
- MSP'li Kazan, "Çorum olayını MHP çıkarttı" dedi.
- İstanbul'da 3, Ankara, Antep, Arsin, Batman, Konya ve Mersin'de toplam olarak 9 kişi öldürüldü.
- Bolivya'nın başkenti La Paz'da, sivil ve askeri birlikler arasında şiddetli çatışmaların olduğu bildiriliyor.

23 Temmuz Çarşamba

- Kemal Türkler öldürüldü.
- Ecevit, "TBMM, bunalımdan çıkışta öncü olmalı" dedi.
- Baştürk, Türkler'in öldürülmesi üzerine, "DİSK bu olay karşısında susmayacak" dedi.
- İstanbul'da 2, Antep, Adana ve Tarsus'ta da birer kişi öldürüldü.

24 Temmuz Perşembe

- İşçiler tüm yurttan direnişe geçti.
- Baştürk, "tek hedefimiz iktidara yürüyen faşizme karşı mücadele" dedi.
- Ecevit, "Fatsa'da yüzü kara maskelilere tanıdığı yetkiyi bu hükümete vermeyiz" dedi.
- Fatsa Belediye Başkanı Sönmez'in, Ordu Valisi ile Emniyet Müdürünü işkence suçundan mahkemeye vereceği bildiriliyor.
- İstanbul'da 2, Fatsa, Adana, Malatya ve Elazığ'da birer kişi öldürüldü.
- Waldheim, Bolivya'daki Cuntadan keyfi idamları durdurmasını istedi.

25 Temmuz Cuma

- Binlerce işçi Türkler'e saygı sundu.
- Konya Emniyet Müdürünün 48 saat içinde görevinden alınmadığı takdirde MSP'nin gensoru hazırlayacağı bildiriliyor.
- Adana'da 2, Fatsa, İzmir ve Nusaybin'de de birer kişi öldürüldü.
- İran'da dabe girişimine katılan 20 kişi idam edildi.

26 Temmuz Cumartesi

- Kemal Türkler toprağa verildi.
- Demirel, "Erken seçim gündemden kalkmadı, diyalog devam edecek" dedi.
- MSP'li Battal, "Konya'ya da Yozgat gibi kurtarılmış bölge yapmak istiyorlar. Nefsi müdafaa yaparız" dedi. Ecevit, "DGM ve olağanüstü hal yasaları konusunda diyalog olamaz" dedi.
- 6 ildeki çeşitli olaylarda 3 kişi öldü 15 kişi yaralandı.
- Uluslararası Af Örgütü, Irak'ta artan idamları kınadı.
- Amerikan Devletleri Örgütü OAS, Bolivya'daki darbeyi görüşmek üzere toplandı.

27 Temmuz Pazar

- MSP Genel Başkanı Erbakan, "Demirel'in en büyük yardımcısı Ecevit'tir" dedi.
- Ecevit'in diyalogu iki konu çevresinde sürdüreceği açıklandı.
- Kıdem tazminatına kısıtlama getiriliyor.
- CHP Genel Yönetim Kurulu, siyasi partiler ve seçim yasasında değişiklik yapılmasını kararlaştırdı.
- İstanbul'da 3, Nizip ve Ankara'da da birer kişi öldürüldü.
- İslam ülkeleri, Kudüs'ü İsrail başkenti yapma kararını kınadı.

28 Temmuz Pazartesi

- Mamak'tan idama mahkum 2 sağcı kaçırıldı. Olaya ilişkin olarak, Ecevit, "Olay Devlet açısından yüzkarasıdır" dedi.
- Devrik İran Şah'ı Kahire'de öldü.
- Diyarbakır'da 1, Ünye'de 2, Tarsus, Adana ve Ankara'da da toplam 5 kişi öldürüldü.
- Tahran radyosu Şah'ın ölüm haberini "asrın en büyük vampiri öldü" diye verdi.

29 Temmuz Salı

- MSP'nin İsrail ile ilişkilerin kesilmesini hükümetten resmen isteyeceği açıklandı.
- Sivas'ta ikisi sağ eylemci olan 5 hükümlü kaçtı.
- Konya DMMA Başkanı valilikten korunmasını istedi.
- Devrik İran Şah'ı bugün Kahire'de toprağa veriliyor.
- Amasya'da 2, Ankara, Adana, Diyarbakır, Trabzon ve Van'da da birer kişi öldürüldü.

30 Temmuz Çarşamba

- MSP Erkmen için gensoru verdi.
- İslam diplomatları, Demirel'den İsrail ile ilişkilerin kesilmesini istedi.
- Sivas'ta 5 mahkumun kaçışıyla ilgili olarak 8 gardiyan tutuklandı.
- Sanayiciler AET'ye tam üyelik için hükümete başvurdu.
- 6 kentte dün de toplam olarak 9 kişi öldürüldü.
- Çin'de, devlet işletmelerinin tek amacının kar olacağı açıklandı.
- İran-İrak sınır bölgesinde çarpışmalar sürüyor.
- Şapur Bahtiyar, "İrak bana yardım ediyor" dedi.

31 Temmuz Perşembe

- Ölüm cezasına mahkum iki kaçağın savunma avukatı gözaltına alındı.
- CHP, Dışişleri Bakanı hakkında verilen MSP gensorusunu destekliyor.
- Rize, Silvan ve Mardin'de birer, Birecik'te de 3 kişi öldürüldü. Ayrıca, Dörtöyl'da da bir emniyet amiri öldürüldü.
- Boliviya'da darbeden bu yana 1000 kişinin kaybolduğu açıklandı.

1 Ağustos Cuma

- CHP Genel Yönetim Kurulu, silahlı kuvvetlerle ilgili konuları görüştüğü toplantısından sonra yayınladığı bildiride, "Hükümet ordu üstünde kuşku yaratma çabasındadır" dedi.
- Doktorların direnişi bugün başlıyor.
- Demirel, "cezaevinden kaçış olayları iyi bir şey değildir" dedi.
- Çağlayngil'in kontenjan senatörlerini atamasını incelemek için CHP bir komisyon kurdu.
- 1979 Kasım ayında bu yana siyasal amaçlı cinayetlerde toplam 2294 kişinin can verdiği açıklandı.
- Bursa'da 4, Diyarbakır'da 1, Gaziantep'te 2, Mardin'de 2 kişi öldürüldü.
- Boliviya'da bir toplama kampı kuruldu.
- Güney Afrika birliklerinin Angola'ya yaptıkları saldırı sonucunda 27 kişinin öldüğü bildirildi.

2 Ağustos Cumartesi

- Ordu'da 6, Adana'da 7, Bursa'da 2, Malatya'da 1, Siverek'te 2, Pazar-cık'ta 2, Van'da bir kişi öldürüldü.
- Türkiye'nin Atina'daki büyük elçiliğinde ataşe olarak görev yapan Galip Özmen öldürüldü.
- Sağlık personelinin bir bölümü direniş yaptı.
- Askeri mahkeme, 1. şube görevlileri hakkında işkence ile adam öldürmekten dava açıyor.
- Demirel, "hükümet gensoru geri alınsın diye taviz vermeyecek" dedi.
- İran Kürdistanı'nın Merivan kentinde çıkan çatışmalarda 48 kişi öldü.
- İsrail'de Adalet Bakanı da istifa etti.

3 Ağustos Pazar

- Ecevit, ordu konusunda Başbakanı suçladı.
- Demirel, "milliyetçiler suç işliyor dedirtemezsiniz, sözüm 1978 yılına aittir" dedi.
- Bursa ve Çarşamba'da 6, Mersin, İzmit ve Niğde Bor'da da birer kişi öldürüldü.
- 20 ilin sıkıyönetim komutanları bugün biraraya geliyor.
- Kudüs sorunu hafta boyunca Ankara'daki diplomatik kulislerde çal-

kantı yarattı.

- Doğu Kudüs'te İsrail aleyhtarı büyük gösteriler düzenlendi.

4 Ağustos Pazartesi

- Erkmek,"Kudüs'ün ilhakı yersiz,haksız bir teşebüs" dedi.
- CHP,"Demirel 12 Mart deneyini yineleme hevesinde görünüyor" dedi.
- Yüksek Askeri Şura bugün toplanıyor.
- Adana Cezaevinden çok sayıda tutuklu ve hükümlünün kaçtığı açıklandı.
- Ankara,Adana,İstanbul ve Bursa'da birer kişi öldürüldü.
- Sedat,"Kudüs konusu nedeniyle Mısır-İsrail görüşmelerini şimdilik kestiğini" açıkladı.

5 Ağustos Salı

- Çeşitli olaylarda 3'ü DİSK'li,3'ü CHP'li,2'si MHP'li olmak üzere toplam 13 kişi öldürüldü.
- Adalet Bakanı,"Adana Cezaevinden kaçanların kesin sayısını bilmiyorum" dedi.
- MSP'li Kazan,"gensorumuz CHP tarafından desteklenirse hükümet düşer" dedi.
- Dolar 80 lira oldu.
- İran'da ordu ile Kürtler arasında meydana gelen çatışmalarda 244 kişinin öldüğü bildiriliyor.
- Bolivya'da gerçekleştirilen faşist darbeye Arjantin'in de katıldığı kesinlik kazanıyor.

6 Ağustos Çarşamba

- Türkiye'nin Fransa'daki Lyon konsolosluğu basıldı.
- MSP gensorusu işleme konmadı.
- Ankara Adliyesi katiplerinin ölümle tehdit edildiği açıklandı.
- 6 kentteki olaylarda toplam olarak 10 kişi öldürüldü.
- BM Güvenlik Konseyi,Kudüs sorunu üzerine yarın olağanüstü toplanıyor.

7 Ağustos Perşembe

- Sıkıyönetim tasarısının bir çok maddesinde anlaşma sağlandı.
- Nusaybin,Karlısalı,İstanbul,Malatya ve Kilis'te 8 kişi öldürüldü.
- Aydınlik gazetesinin MHP ile ilgili yayınına ihbar sayan Yüksek Hakimler Kurulu soruşturma açtı.
- İlk atom bombasının Hiroşima'ya atılışının 35. yıldönümü aynı kentte anıldı.

8 Ağustos Cuma

- UGD'ye ilişkin iddiaları sıkıyönetim soruşturuyor.
- Sıkıyönetim yasasını değiştiren tasarı CHP özel komisyonunda yeniden ele alınacak.
- Adana,Batman,Samsun,Ankara ve İzmit'te birer kişi öldürüldü.
- İran'da darbe girişimiyle suçlanan 14 kişi daha idam edildi.
- Suudi Arabistan ve Irak'ın,Kudüs'te büyükelçi bulunduran ülkelere petrol satmayacakları açıklandı.

9 Ağustos Cumartesi

- Maraş davası sonuçlandı.22 sanığa ölüm cezası verildi.14. sanık müebbet hapis cezasına çarptırılırken 411 sanık da berat edildi.
- İstanbul, Van, Ankara ve Samsun'da 7 kişi öldürüldü.
- El Salvador'da,son 7 ayda siyasal olaylarda 5000 kişinin öldürüldüğü açıklandı.

10 Ağustos Pazar

- Erbakan,"Öne sürdüğümüz şartlar yerine getirilmezse,hem erken seçim kararı alırız hem de hükümeti düşürürüz" dedi.
- Demirel,"AP erken seçim için karar alıyor" dedi ve Cumhurbaşkanı'nın erken seçime değin seçilmemesi halinde seçimden sonra oluşacak yeni parlamento aritmetiği içinde sorunun çözülebileceğini savundu.
- Ecevit,"Başbakanın uyguladığı ekonomik model ülkede faşizmi yerleştirdi,komünizmi güçlendirdi" dedi.

- Dünkü şiddet olaylarında 6 kişi öldü.
- İran, "Sovyetler Irak'a silah vermeye devam ederse elçimizi çekeceğiz" dedi.
- Suudi Arabistan Kudüs sorununun Orta-Doğu'yu savaşa sürükleyebileceğini ileri sürdü.

11 Ağustos Pazartesi

- MSP'nin seçimlerin 26 Ekimde yapılmasını öngören erken seçim önergesi vereceği açıklandı.
- Bazı sıkıyönetim komutanları değiştirildi. Genelkurmay ikinci başkanı Org. Haydar Saltık Ege ordusu ve İzmir ili sıkıyönetim komutanlığına getirildi. Ankara ili sıkıyönetim komutanlığına Kg. Recep Ergun, Erzurum, Kars ve Ağrı illeri sıkıyönetim komutanlığına Kg. Salahattin Canbazoglu, Diyarbakır, Urfa, Mardin, Siirt ve Hakkari illeri sıkıyönetim komutanlığına da Kg. Kemal Yamak getirildi.
- Gököy, Fatsa, Diyarbakır ve İzmit'te 11 kişi öldürüldü.
- Carter'in Mısır-İsrail görüşmeleri konusunda bir zirve toplantısı düzenleyeceği bildiriliyor.

12 Ağustos Salı

- Milli Eğitim Bakanı yeni hazırlanan yönetmenlikle, her öğretmenin yurdun belirli bir kesiminde 3 yıl görev yapma zorunluluğu getirildiğini açıkladı.
- AP ortak gurupları erken seçim kararı için 18 Ağustos'ta olağanüstü toplanıyor.
- Yaşanılan huzursuzluk bayram mesajlarında yansıdı. Çağlayangil, "Hainler ergeç ama mutlaka ezilecektir", Karakaş, "parlementoyu uydu-laştırmak isteyenler onun itibarını zedeliyor", Demirel, "Devlete demokratik otorite kazandırılması en geçerli tedbirdir", Ecevit, "yurdumuz göz göre göre bölünüyor", Erbakan, "din eğitimi ihmal edilmeseydi bu akibetlere düşer kalmazdık" dediler.
- Bursa, İzmir, İstanbul, Ankara ve Siveren'te 5 kişi öldürüldü.

13 Ağustos Çarşamba

14 Ağustos Perşembe

- Bayram dolayısıyla Türkiye'de gazeteler çıkmadı.

15 Ağustos Cuma

- Demirel'in babası Hacı Ali Demirel'in adı bir yolsuzluğa daha karıştı. Hacı Ali 29 TIR kamyonu satıştan önce kaçırılarak Hacı Ali Demirel'in arazisinde saklandığı açıklandı.
- Bayram süresince meydana gelen olaylarda 24 kişi hayatlarını kaybettiler.

16 Ağustos Cumartesi

- MSP erken seçim önerisini verdi. Cumalıoğlu ve Battal yaptıkları basın toplantısında seçim güvenliği için 7 bakanın değiştirilmesinde direndiklerini ve erken seçim önergesinin bazı bakanları yönelik gensorularla ilgili işlemleri engellemeyeceğini açıkladı.
- CHP erken seçime karşı çıkıyor.
- Adana, Kars, Malatya ve İstanbul'da 7 kişi öldürüldü.

17 Ağustos Pazar

- Ecevit, "AP'nin sağ terörle ilgili bütün bağlantıları ortaya çıkmıştır" dedi.
- Kilis, Tarsus, Ankara, Fatsa ve Gaziantep'te 9 kişi öldürüldü.

18 Ağustos Pazartesi

- Zonguldaklı parlamenterlerden Pestilci ve Anadol, "CHP'nin yönetimi tabanından ve halkımızdan en az 30 yıl geri" olduğunu açıkladılar.
- CHP ve AP gurupları erken seçim için bugün karar verecekler.
- Köy-Koop. Genel Başkanı Tarhan, "Demirel hükümeti Kooperatif düşmanlığı yapmaktadır" dedi.

- İstanbul Sanayi Odası Başkanı Çavuşoğlu, "faiz oranlarının yükselmesi üretim ve ihracatı güçleştirdi" dedi.
- Işık, "Yunanistan'ın NATO'ya dönüşü konusunda hükümet CHP ile anlaşarak karar almalı" dedi.

19 Ağustos Salı

- İdam hükümlüsü olan ve Mamak Askeri Cezaevinden kaçan Mustafa Pehlivanoglu yakalandı.
- Erbakan, "Demirel şaşkıncıdır ne yapacağını bilmiyor" diyerek, 100 kadar AP'linin Demirel'i dinlemeyeceğini ve erken seçimi görüşecek meclis toplantısına gelmeyeceğini belirtti. Ecevit, "erken seçim nazilerin iktidara gelişini andırıyor" dedi.
- AP erken seçim önerisini meclis başkanlığına verdi.
- Sıkıyönetim 20 ilde 2 ay daha uzatıldı.
- Polonya'da grevler yayılıyor. İşçiler ekonomik şartların yanı sıra bazı siyasal şartları da öne sürüyor.

20 Ağustos Çarşamba

- 228 milletvekilinin erken seçimden yana olduğu görünüyor. Ecevit, "CHP erken seçime karşı çıkacak, erken seçim kararı alındığı takdirde ölümü göze alarak seçime katılacaklarını, AP iktidarının Nazi örneğini hatırlatan bir uygulama içinde olduğunu, Türkiye'de bir Hindenburg seçtirilemedi ama Cumhurbaşkanı seçimi engellenerek bir Hindenburg durumu yaratıldı" dedi.
- FKÖ'nün Türkiye temsilcisi Abu Firas'a İsrail ajanlarına suikast girişiminde bulunduğu öne sürüldü.
- Siverek, Bursa ve Kayseri'de 5 kişi öldürüldü.
- Polonya'da grevler sürerken, hükümet grev bölgesine birlikler gönderdi.
- Irak, Suriye'nin Bağdat Büyükelçiliğini kapattı ve Suriyeli diplomatları sınır dışı etti.

21 Ağustos Perşembe

- AP'ye göre CHP erken seçimler için engelleme yapıyor.
- Ecevit, "ülkeyi seçimlere dek yönetecek bir tarafsız hükümet oluşturulmalıdır" dedi.
- Adana, Ankara, İstanbul ve İzmir'de 7 kişi öldürüldü.
- Polonya'da işçiler hükümetin işbaşı çağrısını reddettiler.

22 Ağustos Cuma

- Anayasa Komisyonu'nda kavga çıktı, erken seçim görüşmeleri bugün yapılacak.
- MSP'nin, CHP ile tekrar pazarlık yaptığı bildiriliyor.
- Ecevit, "hükümet teröristlerden bir kesimini kaçırma tertipleri içindedir" dedi.
- Hakkari, Diyarbakır, Rize, Bursa ve Urfa'da toplam olarak 6 kişi öldürüldü. Bu arada, Bayrampaşa Cezaevinde kazılan 22 metrelik bir tünel bulundu.
- Pravda ilk kez Polonya'daki grevleri sert bir dille eleştirdi.

23 Ağustos Cumartesi

- Merkez Bankasının kredi tavanlarını yükseltebilmek için IMF'ye yeni ödünler veriliyor.
- Ecevit ve Erbakan CHP ile MSP'nin hükümet pazarlığı içinde olmadıklarını belirttiler.
- Erken seçimi, MSP'nin Erkmen aleyhindeki gensorusu engelleyeceği bildiriliyor.
- Demirel MSP'yi eleştirdi ve "halka şikayet gezisine çıkacağını" açıkladı.
- Ankara, Çinkir, Midyat, Ünye, Gebze, Osmaniye ve Adana'da 7 kişi öldürüldü.
- Polonya hükümeti işçilerin siyasal isteklerinin bazılarını kabul edebileceğini bildirdi.

24 Ağustos Pazar

- Erbakan"seçim için son tarih 2 Kasım'dır" dedi.Ayrıca Erbakan'a göre,seçim emniyetini sağlamak için seçim günü sokağa çıkma yasağı uygulayıp seçim sandıklarını seçmenin ayağına götürmek en iyi çaredir.
- IMF ile yeni pazarlıklar yarın Londra'da başlıyor.Pazarlıklar kamu kesimi kredi sınırlarının arttırılması üzerinde yoğunlaşacak.IMF hükümetin artış isteyine karşı yeni bir devalüasyonu şart koşuyor.
- Bursa,Kayseri,İzmir ve Eskişehir'de 4 kişi öldürüldü.
- Polonya hükümeti grevcilerle görüştü.

25 Ağustos Pazartesi

- Rekor düzeyde basılan para da devletin yapacağı ödemeleri karşılamıyor.
- Fırat Akarsuyu üzerinde kurulması planlanan Atatürk barajı için yabancı bir firma sayesinde uluslararası komisyonculardan kredi toplandığı bildiriliyor.
- AP'li Meclis Başkanı,"önerge aynı güne rastlanırsa mecliste önce gensoru sonra seçim önergesi görüşülür" dedi.
- Polonya Komünist Partisi bunalımı çözmesi için Giersek'e baskı yapıyor.Bu arada,hükümetle grevciler arasında önceki gece yapılan görüşmelerden bir sonuç alınamadı.
- Ankara,İstanbul ve İzmir'de 5 kişi öldürüldü.

26 Ağustos Salı

- Anayasa altkomisyonu,"erken seçim Anayasaya aykırı sonuç doğurur" raporunu verdi.
- İstanbul,Adana,Tarsus,Ankara,Konya,Kars,Diyarbakır ve Bursa'da 9 kişi öldürüldü.
- Polonya Komünist Partisi birinci sekreteri önceki gece radyo ve TV'de yaptığı konuşmada işçi sınıfına daha geniş özgürlükler tanıyacıklarını açıkladı.

27 Ağustos Çarşamba

- Ankara,Ordu,Fatsa,İzmir ve Adana'da 9 kişi öldürüldü.
- Polonya hükümeti işçilere grev hakkı tanıyabileceğini açıkladı.

28 Ağustos Perşembe

- Erbakan bir gazetede eroin kaçakçılığı yaptığı yolundaki iddialar üzerine hükümeti suçladı ve erken seçimden de vazgeçebileceklerini bildirerek "bu hükümete ne iktidar ne seçim emanet edilebilir"dedi.
- Polonya'da grevler iki kente daha sıçradı.
- Diyarbakır'da iki polis öldürüldü.Ayrıca,Balıkesir,Ankara ve Konya'da 6 kişi öldürüldü.

29 Ağustos Cuma

- Ankara sıkıyönetim komutanlığı,siyasi partiler yasasına aykırı davrandığı için MHP hakkında bir kez daha başsavcılığa başvurdu. Böylece MHP hakkında yapılan suç duyurularının sayısı 8'e yükseldi.
- MSP,"yeni bir hükümetin kurulması halinde Erbakan'ın başbakanlıkta ısrarı olmayacağı milli bir görüşe sahip bir parlamenterin başbakanlığında yeni bir hükümetin kurulmasına destek olacağını" açıkladı.
- Ankara,Çayirova,Gaziantep ve Diyarbakır'da 7 kişi öldürüldü.
- Polonya hükümeti özgür sendikaları kabul etmek için sendikaların siyasal bir partiye dönüştürülmemesi,varolan sosyalist sisteme karşı eyleme girişilmemesi ve herhangi bir uluslararası işçi sendikaları örgütüne üye olmaması koşullarını öne sürdü.

30 Ağustos Cumartesi

- MHP'nin partiler üzerinde giderek artan etkinliği AP'liler için bir sorun oldu.
- Genelkurmay Başkanı Kenan Evren sıkıyönetimin kaldırılmasını is-

tedi.Evren,"....ülkede huzur ve sükunun sadece sıkıyönetim komutanlarından beklenmesi ve kısa sürede gerçekleşmemesi üzerine de onların suçlanması insafla ve sağduyu ile bağdaştırılamaz" dedi.

- Bursa'da 2,İstanbul'da 4,Eskişehir'de 2,Anakara'da 2,Balıkesir,İzmir ve Adana'da da birer kişi öldürüldü.
- Polonya'da hükümetin işçilere karşı olan tutumu sertleşiyor.İşbaşı yapmayanlar "anti-sosyalist güçlerin propagandalarına alet olmak-la" suçlanıyorlar.

31 Ağustos Pazar

- 1980 yılı bütçe açığının 300 milyar lirayı aştığı ve devletin 500 bin lira bile ödeyemez durumda olduğu açıklandı.
- Erbakan 30 Ağustos bayramının Genelkurmaydaki kutlama törenlerine katılmadı.Genelkurmay başkanı Evren gazetecilere "Erbakan'a sorun 30 Ağustos zafer bayramına karşı mı değil mi?" dedi.
- Bursa,Ankara,İzmit ve Gaziantep'te 8 kişi öldürüldü.
- Polonya hükümeti işçilerin bağımsız sendika kurma isteklerini kabul etti.

1 Eylül Pazartesi

- Türk lirası dalgalanmaya bırakılıyor.
- Erkmen gensorusunun yarın görüşüleceği bildiriliyor.
- Ankara,Urfa,Eskişehir,Diyarbakır ve Bursa'da 7 kişi öldürüldü.
- Polonya'da işçilerin bugün işbaşı yapmaları bekleniyor.

2 Eylül Salı

- Ecevit,"hükümetin işçilere tuzak hazırladığını" düzenlediği basın toplantısında açıkladı.
- Ankara'da 3,İstanbul'da 5,Adana'da 7,Eskişehir'de 2,Mardin ve Tokat'ta da birer kişi öldürüldü.
- Polonya'da grevler sırasında tutuklanan 6 muhalif serbest bırakıldı ve yaşam yavaş yavaş normale dönüyor.

3 Eylül Çarşamba

- Dışişleri Bakanı Hayrettin Erkmen aleyhinde MSP tarafından verilen gensoru önergesi dün görüşülmeyi.
- NATO manevrası için 3 bin kişilik bir birliğin Türkiye'ye geleceği açıklandı.
- Adana'da 5,İdil'de 3,İzmir'de 2,Bursa ve Zile'de de birer kişi öldürüldü.

4 Eylül Perşembe

- Century Fiduciary California Inc. adlı şirketin 25-50 bin dolara Türklere oturma izni aldığı ve onlara hayali firmalar kurduğu açıklandı.
- Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına dönüşünün Ankara tarafından benimsendiği kesinlik kazandı.
- Türk-İş Genelbaşkanı Denizci,"hükümet işçi sorununa sırt çevirmiştir" dedi.
- Dünkü olaylarda çeşitli illerde toplam olarak 12 kişi öldürüldü.
- Çin Başbakanı Hua-Kua Feng'in istifasını sunduğu bildiriliyor.

5 Eylül Cuma

- Mecliste görüşülmekte olan Erkmen gensorusu bugün oylamaya konulacak.Bu arada,Dışişleri bakanı Erkmen ise istifa etmeyi düşünmediğini açıkladı.
- Dünya bankası asgari ücretin düşük olmasını istiyor.
- IMF 100 milyonluk kredi arttırımını kabul etmedi.
- Eskişehir,Adana ve Tarsus'ta 6 kişi öldürüldü.
- Sovyetler ve Doğu Avrupa ülkelerinin Polonya'ya ek mali yardım yapacakları açıklandı.

6 Eylül Cumartesi

- Erkmen düşürüldü.230 güvensizlik oyuna karşı 2 güvenoyu kullanıldı.

- Ecevit, "geniş tabanlı onarım hükümeti önerimiz talibi çıkınca yine masaya gelecektir" dedi.
- CHP Ordu il başkanı ile 5 yakını öldürüldü. Ayrıca Ankara, Nusaybin, İstanbul, Fatsa, Konya ve Elazığ'da 3 kişi öldürüldü.

7 Eylül Pazar

- Polonya'da Gierek kalp rahatsızlığı nedeniyle tüm görevlerinden alındı.
- Erken seçim kesinlikle suya düşerken MSP ve CHP'nin hükümet ortaklığının da zor görüldüğü bildiriliyor.
- Başbakan Demirel, "bu şartlar altında CHP'ye hükümeti teslim edemeyiz" dedi.
- MSP, Konya'da "Kudüs'ü kurtarma mitingi" düzenledi. Mitingte yeşil bayraklar taşındı ve "şeriat gelecek vahşet bitecek" sloganları atıldı.
- Eskişehir, İstanbul, Adana, İzmit ve Ankara'da 7 kişi öldürüldü.
- Carter, "Bağımsız Filistin devletine şiddetle karşıyım" dedi.

8 Eylül Pazartesi

- AP Başkanlık Divanı "hükümete devam" edeceklerine dair karar aldı.
- CHP'nin, Çalışma Bakanı için gensoru hazırladığı bildiriliyor.
- Maliye Bakanı İsmet Sezgin "asgari ücret artmalı" dedi.
- Konya'da "Kudüs kurtarma mitingi"ni düzenleyen MSP'liler "laiklik ne demek, şeriatçıyız", "dinsiz devlet yıkılacak elbet" sloganlarını haykırdılar. Bu arada, halkın göstericilerin istiklal marşını da protesto ettikleri bildiriliyor.
- Polonya Komünist Partisi birinci sekreterliğine Stanislaw Kania getirildi. Kania, "işçilerle yapılan anlaşmalara uyacağız" dedi.

9 Eylül Salı

- CHP sol kanat parlamenterleri genel merkeze gönderdikleri açık mektupta "dengeci ve kararsız tutumun terk edilerek toplumsal gelişkinin emekten, bağımsızlıktan, demokrasiden yana saflarından yer alınmasını" istediler.
- CHP Yürütüm Kurulu bir bildiri yayınlarak "sömürücülükte ve laikliğe aykırı davranışlarda tüm sağcı partiler yıllardan beri birbirleri ile yarış içindedirler. Bunun sorumluluğu yalnız bir partiye yüklenemez" dedi.
- Başsavcılık MSP hakkında soruşturma açtı.
- İzmir ve Ankara'da iki kişi öldürüldü.
- Polonya hükümeti işçileri uyardı: "daha fazla istek bundan önce kazanılan hakları tehlikeye düşürebilir."

10 Eylül Çarşamba

- CHP'nin 57. kuruluş yıldönümü ile ilgili olarak, Ecevit, "CHP kendini budayarak güçlendiriyor" dedi.
- Demirel, "Hükümeti düşürmek isteyenler, hükümet hakkında gensoru verirler" dedi.
- 80 bin işçinin greve hazırlandığı bildiriliyor.
- Adana'da 6, Fatsa'da 4, Malatya'da 3, Gaziantep, İstanbul ve Eskişehir'de birer kişi öldürüldü. Ayrıca Ankara ve Fatsa'da 2'şer, İstanbul ve Urfa'da 1'er ceset bulundu.
- NATO ve Varşova Paktı aynı anda Almanya'da askeri tatbikata başladı.
- Polonya hükümeti, işçi ücretlerini arttırma kararı aldı.

11 Eylül Perşembe

- CHP'nin kuruluş yıldönümüyle ilgili olarak hazırlanan bildiri, CHP Ortak Gurubunda büyük bir kavgaya yol açtı.
- Adliye'de slogan atan 150 işçi gözaltına alındı.
- 10 ildeki olaylarda toplam olarak 27 kişi hayatını kaybetti. Mersin'de sinema kuyruğu tarandı: 4 ölü. Siirt'te çuval içindeki bomba patladı: 6 ölü.
- TRT Genel Müdürü Kasaroğlu, "Allah izin verirse TRT'de devamlı kalırım" dedi.

- Libya ile Suriye tek devlet olduklarını ilân ettiler.

12 Eylül Cuma

- CHP Genel Merkezi, partide birliğin korunması için uyarıda bulundu.
- NATO'nun Trakya'daki tatbikatı başladı.
- Irak heyeti ile görüşmelerin olumlu sonuçlandığı açıklandı.
- Malatya'da 2, Eskişehir'de de 1 kişi öldürüldü.
- Sedat, "Libya-Suriye birliğini ciddiye almıyorum" dedi.
- Irak, İran sınırında 120 km'lik bir alanı ele geçirdiğini açıkladı.
- Güney Kore'de muhalefet liderinin idamı istendi.

13 Eylül Cumartesi

- Ordu dün gece iktidara el koydu. Cunta, Genelkurmay Başkanı Org. Kenan Evren başkanlığında gerçekleştirildi.
- Org. Evren, MGK'nun ilkelerini açıkladı. Buna göre, ana hedef "Atatürkçülük".
- Bankalar pazartesi yeniden açılıyor.
- Ankara ve bazı bölgelerde sokağa çıkma yasağının saat 20 ilâ 06 arasında uygulanacağı açıklandı.
- AP, CHP, MSP parti başkanlarının belirli yerlerde gözaltında tutuldukları açıklandı.
- Cuntanın, NATO dahil tüm ittifak ve andlaşmaları bağlı kalacağı açıklandı.
- Ziya ül Hak, Pakistan'da bu ayın sonuna dek bir sivil hükümet kurulmasını istedi.

14 Eylül Pazar

- Türkiye'e, Bugün saat 13'e kadar süre tanındı.
- Silahlı kuvvetlerin yönetime el koymasına ilişkin yankı ve yorumlar sürüyor. Bu arada, cuntanın başta ABD olmak üzere diğer tüm emperyalist çevrelerin rızasıyla gerçekleştiği kesinlik kazandı.
- ABD ve Almanya'nın cunta yönetimine ekonomik ve askeri yardımı sürdüreceği açıklandı.
- Sınırlar açıldı. Bankalar yarından itibaren çalışmalarına yeniden başlıyor.
- NATO daimi temsilcisi Osman Olcay üye ülkelerin elçilerine Türkiye'deki duruma ilişkin bilgi verdi.
- Irak-İran arasındaki sınır çatışmaları genişliyor.
- Sovyetler Birliği ve ABD Polonya'ya gıda ve kredi yardımı yapacaklar.

15 Eylül Pazartesi

- MHP Başkanı Türkeş de teslim oldu.
- En az geçim indirimi sorunu çözümleniyor.
- 27 Mayıs'ın lideri Orgeneral Gürsel törenle anıldı.
- Bakanlar kurulu'nun bu hafta açıklanması bekleniyor.
- Benisadr'ın helikopterine bir Irak uçağının saldırdığı bildiriliyor.
- OPEC'in olağanüstü toplantısı bugün Viyana'da başlıyor.

16 Eylül Salı

- Müsteşarların Bakan yetkilerini kullanacakları açıklandı.
- DİSK, MİSK ve HAK'İŞ'e bağlı sendikaların bankalardaki paralarının bloke edilmesine karar verildi.
- Geçici Anayasa için çalışmalar sürüyor.
- Bankalar açıldı, grevdeki 51 bin işçiye dün işbaşı yaptırıldı.
- OPEC'in dün başlayan toplantısında petrole zam bekleniyor.
- Irak'a karşı uzman subay sıkıntısı çeken Tahran bir dizi İranlı sibay hakkında soruşturmaları durdurdu.

17 Eylül Çarşamba

- MGK'nun dün yaptığı ilk basın toplantısında MGK'nun başkanı Evren: "bozulan demokrasiyi işletmeye geldik" dedi. Ayrıca, "Anayas, seçim kanunu ve partiler kanunu gibi mevcut kanunlarda bugünkü durumu muza neden olan hükümler ya değiştirilecek ya da yeni hükümler ila-

ve edileceğini" açıklayarak,"izlenmekte olan ekonomik programlardan ayrılmayacakları ve anarşiye hiç bir ad altında izin verilmiyeceğini" sözlerine eklemiştir.

- MHP Başkanı Türkeş'in 11 Eylül'de banka hesabına 5 milyon yatırdığı bildiriliyor.
- AET Dışişleri bakanları,"Türkiye ile işbirliğini sürdürüyoruz" dediler.
- AP yönetimi sırasında Başbakanlık müsteşarlığını yapan Turgut Özal Türkiye'nin IMF nezdindeki guvernörü oldu.

18 Eylül Perşembe

- Evren ve MGK üyeleri bugün törenle TBMM'de and içecekler.
- İstanbul Şişli'de bir baş komiser silahlı saldırı sonucu öldürüldü.
- Vergi kanunlarının yeniden düzenleneceği açıklandı.
- Gözetim altında tutma süresi 15 günden 30 güne çıkarıldı.
- Güney Kore'de muhalefet lideri KİM DAE JUNG idama mahkum edildi. Duruşmanın 6 dakika sürdüğü bildiriliyor.

19 Eylül Cuma

- Türkeş ve Erbakan'ın parlamento'daki odalarının mühürlendiği belirtildi.
- Federal Almanya'nın Türk polisine 1 milyon marklık yardımını öngören antlaşma onaylandı.

20 Eylül Cumartesi

- Adana'da Yüzbaşı Bülent Angın'ı 5 gün önce öldürülmesi olayına adı karışan Serdar Soyengin idam cezasına çarptırıldı.
- Bir TÜSİAD heyeti ABD'ye gidiyor.
- Margaret Thatcher,"Türkiye'de asayişin sağlanmasını ve ekonomik kalkınmanın devam etmesini istiyoruz" dedi.
- Carter,"ülkemi ve Batı Avrupa'yı korumak için nükleer silah kullandıktan çekinmem" dedi.

21 Eylül Pazar

- Deniz Kuvvetleri eski komutanı Oramiral Bülent Ulusu Başbakan oldu.
- Economist dergisi eski başbakan müşavirlerinden Turgut Özal'ın yetkilerinin devam etmesini olumlu bir haber olarak niteledi.
- Diyarbakır Belediye Başkanı Mehdi Zana "yoksuzluk ve bölücülük" suçlarından arandığı açıklandı.

22 Eylül Pazartesi

- Bakanlar kurulu açıklandı.20 kişilik bakanlar kurulunda yer alan bakanların 9'u 12 Mart döneminin hükümetlerinde görev alan kişilerden.
- Petrol,şeker ve gübreye zam yapıldı.
- Değişiklik yapılan sıkıyönetim yasası yürürlüğe girdi.Bu yasaya göre,silahlı kuvvetler mensuplarıyla güvenlik görevlilerine karşı suçışleyenler suçüstü hükümlerine göre yargılanacaklardır.Kamu güvenliği açısından sakıncalı görülen kişilerin işlerine son verilmesi konusunda ve her türlü basın ve yayın organının denetimi yetkisinde,grev,lokavt ve sendikal faaliyetleri sürekli olarak durdurma ve izine bağlama yetkisini sıkı yönetim komutanlığına verilmiştir.
- İran ve Irak sınırları arasında şiddetli çarpışmaların olduğu, İran'ın Irak'a karşı seferberlik ilan ettiği bildirilmektedir.

23 Eylül Salı

- Irak,İran'a savaş açtı.Tahran'ın Mehrabat havaalanının Irak jetleri tarafından bombalandığı bildiriliyor.Irak Devrim Komuta Konseyi ülkede seferberlik ilan etti.
- Başbakan Ulusu,"başlıca görev terörü önlemektir" dedi.

24 Eylül Çarşamba

- İran uçakları Bağdat'ı bombaladı. Irak ordusu İran topraklarına girdi.
- Humeyni, "saldırıdan ABD'nin paralı askeri Saddam Hüseyin'i sorumlu tutacağım" dedi.
- Başbakan Bülent Ulusu: "Ekonomik programı uygulayacağız" dedi.
- Thatcher "Yunanistan derhal NATO'nun askeri kanadına dönmelidir" dedi.

25 Eylül Perşembe

- İran Kerkük petrollerini bombaladı. Irak, 2 İran kentini işgal ettiğini ileri sürdü.
- Begin savaş nedeniyle İsrail'in ABD'ye üs verebileceğini açıkladı.
- Özal, IMF toplantısı için ABD'ye gidiyor.
- Ankara'da 1, Ordu'da 2 kişi öldürüldü.
- Trakya bölgesindeki NATO tatbikatı 6 Ekim'e dek sürecek.

26 Eylül Cuma

- Irak ve İran arasında karşılıklı bombardımanlar sürüyor. Bu arada, ABD Dışişleri Bakanı Maskie, "savaşın sona ermesi için Sovyetler'in işbirliğini istiyeceğim" dedi.
- Yüzde 33 faizle anlaşılan bankalar, kredi faizlerini de düşürecekler.

27 Eylül Cumartesi

- Irak ile İran arasındaki savaş tüm şiddetiyle sürüyor.
- Carter Hürmüz Boğazı konulu 6'lı zirve toplantısı önerdi.
- İran, Irak'ı destekliyen Arap ülkelerine uyarıda bulundu.
- TASS, "savaş, ABD ve İsrail'e yarıyor" dedi.

28 Eylül Pazar

- İran'ın arabulucu kabul etmediği açıklandı.
- Irak dış ülkelere yaptığı ham petrol ihracatını durdurduğunu açıkladı.
- Hükümet programı MGK'na sunuldu.
- Fransa'da Türk vatandaşları için vize koydu.
- Deng: "Mao ciddi hatalar yaptı. Bu hataların, en başında da Kültür Devrimi geliyor" dedi.

29 Eylül Pazartesi

- İran'la Irak arasındaki savaş yoğun biçimde sürüyor.
- Ziya ül-Hak ve Arafat'ın arabuluculuk girişimleri sonuçsuz kaldı.
- Irak, "Kaddafi Türkiye'nin İran'a yardımında bulunmasını" istediğini iddia etti.
- Uluslararası Af Örgütü, "Irak'ta siyasal tutuklulara fare zehiri veriliyor" dedi.

30 Eylül Salı

- Benisadr, "Hürmüz Boğazını gerekirse kapatabiliriz" dedi.
- Türkiye'nin petrol ihtiyacını karşılamak üzere girişimlerde bulunduğu bildiriliyor.
- Türk pasaportlarına vize uygulanması öteki AET ülkelerince de düşünüyor.
- MGK, sıkıyönetim mahkemelerine yeni yargıç ve subay üyeler atadı.

Ar: Ateş, ar, haya, edep

Barkêş: Hamal

Barkêşî: Hammallık

Barkêşî kirin: Hammallık etmek

Balafir: Uçak

Balafirgeh: Havaalanı

Balafirvan: Pilot

Balafirvanî: Pilotluk

Balafirşiken: Uçaksavar

Bedbin: Karamsar, kötümser

Biha: Fiat, kıymet, değer, paha

Bihatî: Pahalılık

Bihabun: Pahalı olmak, fiatlı olmak

Biha kirin: Pahalılaştırmak, fiatını arttırmak

Binik: Askerî üs, tesis

Bizdîn: Korkmak, cesareti kırılmak

Bizdandin: Korkutmak, cesaretini kırmak

Bizdonek(Bizdok): Korkak, cesaretsiz

Bizdiyai: Korkmuş, cesareti kırılmış

Ciwan: Genç, güzel, şuh

Ciwani: Güzellik, gençlik, genç oluş

Civan: Randevu

Civangeh: Kulüp

Civan dan: Randevu vermek

Civan hebun: Randevusu olmak

Cîh: Yer

Cûn: Kül rengi, gümüşü

Çeleng: Çok güzel, sık

Çelengi: Güzellik, sıklık

Çol: Çöl, boşaltılmış yer, harabe

Çol bun: Boşaltılmış olmak, mecburi iskana tabi tutulmuş olmak

Çol kirin: Göçe zorlamak, mecburi iskana tabi tutmak, boşaltmak

Çente: Çanta

Çentedest: El çantası

Çentezend: Evrak çantası

Çunhatin: Kominikasyon

Çakbun: İyimser

Dan ber gulan(guleyan): Kurşuna dizmek

Daketin: İnnek, aşağı inmek, herhangi bir vasıttan inmek

Daxistin: Düşürmek, indirmek, alçaltmak, değerini düşürmek, ucuzlatmak

Daxistin: İndirim, düşürüm

Daristan: Orman, ormanlık

Derman ditin: İlacını bulmak, çare bulmak, haletmek

Dev: Ağız, kapak, kapı, dehliz veya mağaranın girişi

Devok: Dilbilimde ağız, şive

bi devokî: Sözlü

Deng: Ses, seda, oy, rey

Dengdar: Dilbilimde sesli harflar

bêdeng: Dilbilimde sessiz harfler

Dengdan: Ses vermek, oy vermek, oylama

Deng vedan: Ses vermek, yankı vermek, yankı

Deng kirin: Konuşmak

Deng lê kirin: Uykudan uyandırmak, kaldırmak

Dengê xwe lê kirin: Kızmak, uyarmak, korkutmak

Depreş: Yazı tahtası, kara tahta

Dervefiroş: İhracatçı, dış ticaretle uğraşan

Dervefiroşî: İhracat, dışsatım

Derya: Deniz

Deryavan: Denizci,bahriyeli
Deryavanî: Denizcilik,bahriyecilik
Dilkêş: İlgi çekici,ilginç,enteresan
Diburî: Güneş görmeyen,rütubetli yer
Dirixî: Esirgeme
Dirixî kirin: Esirgemek,feda etmekten çekinmek

Ewle: Emin,sağlam,güvenilir
Ewleyî: Güvence,garanti,kesinlilikle
Ewle bün: Emin olmak,güvenmek,inanmak
Ewle kirin: İnandırmak,güvence vermek
Esrex: Tavan

Eş: Ağrı,sızı,dert,illet
Eşin: Ağrıamak
Eşandin: Ağrıtmak
Eşdar: Ağrı verici,illet verici,dert verici,sorun yaratan
Eşbir: Ağrı kesici,dindirici ilaç,ilaç

Fer(kit): Tek

Giran: Ağır
Girani: Ağırlık
Giranbiha: Değerli,pahalı,kıymetli,sayın
Giranbiha bün: Değerli olmak,pahalı olmak
Giranbiha kirin: Değerini yükseltmek,pahalılaştırmak,fiatını arttırmak.

Gule: Kurşun madeni,kurşun
Gule berdan: Kurşun atmak,kurşunla öldürmek
Gulebaran: Bombardiman,kurşun yağmuru
Gulebaran kirin: Bombardiman etmek
Gule barandin: Kurşun yağdırmak

Hêk: Yumurta
Hêk(hêkî):Kürt milli kıyafeti olan "Şal û Şapik" dokuma sanatı
Hêvî: Ümit,umut,rica
Hêvidar: Ümitli,umutlu
Hêvî kirin: Ümit etmek,umut etmek,rica etmek
Hizirîna: Düşünmek,düşünüp taşınmak,mülhaza etmek
Hizir kirin: Düşünmek,mülhaza etmek
Hizir: Düşünme,mülhaza,fikir
Hizir lê kirin: Bir şeyin üzerinde düşünüp taşınmak
Hînbûn: Öğrenim,alıştırma,öğrenme
Hîn bün: Öğrenmek
Hîn kirin: Öğretmek
Hov: Vahşi,evcil olmayan,yabani
Hovî: Vahşice,vahşet
Hovîti: Vahşet,vahşilik,yabanıllık
Hingur: Alacakaranlık
Hindikahî: Azınlık
Hundurfiroş: İthalatçı
Hundurfiroşî: İthalat,iç satım

Jan: Sızı,acı
Janbir: Sizi kesen,ağrı kesen ilaç
Jandar: Sızı veren,acı veren
Jan kişandin: Acı çekmek
Jankêş: Acı çeken
Jankêşî: Acı çekme,acı çekmek

Kar: İş,meslek
Kar: Kazanç,çıkar,menfaat
Kar û bar: faaliyet,görev
Kalan: Kılıç,hançer veya bıçak kılıfı
Kelîn: Kaynamak
Kel: Kaynama

Kelandin: Kaynatmak
 Kelekel: Kaynama, hararet, sıcaklık
 Kef: Köpük
 Kefdan: Köpük vermek
 Kef pē ketin: Köpük vermek
 Kef bün: köpükleşmek
 Kevneşop: Gelenekçi, geleneklere bağlı
 Kevneşopî: Geleneksel, ananevi
 Kevneşopitî: Gelenekçilik
 Lawaz: Zayıf, güçsüz, kudretsiz
 Lawazi: Zayıflık, güçsüzlük, kudretsizlik
 Lawaz bün: Zayıf olmak, güçsüz olmak, kudretsiz olmak
 Lawaz kirin: Zayıflatmak, güçsüzleştirmek, kudretsizleştirmek
 Lerz: Sarsıntı, sarsma, titreme, titreşim, titreşim
 Lerizin: Sarsılmak, titremek, titreşime uğramak
 Lerizandin: Sarsmak, titretmek, titreşime uğratmak
 Lebat: Kol, baçak vb. gibi organlar
 Libûdi: Keçeci
 Lev: Sabır
 Lop: Çok kalın yün iplerden yapılan bir çeşit halı
 Mil: Kol
 Mildar: Destekleyici, destekleyen, dayanışma yapan
 Mildarî: Destekleme, dayanışma
 Mildarî kirin: Dayanışmak
 Mişul: Meşgul
 Mişulî: Meşguliyet, iş güç, boş vakitlerde uğraşılacak şey, vakit geçirten
 Mişulgeh: Yazıhane, büro
 Mişul kirin: Meşgul etmek, oyalamak, uğraştırmak, vaktini almak
 Mişulîn: Konuşmak, sohbet etmek, dertleşmek, meşgul olmak
 dan mişulîn: Meşgul etmek, konuşturmak, dertini döktürmek
 Mitel: Döşeme eşyası, mobilya
 Nas: Tanıdık, dost, ahbap
 Nasin: Tanınmak, bilip ayırmak, varlığını kabul etmek, boyun eğmek
 Nasdan: Tanıtmak
 Nas kirin: Tanınmak, bilip ayırmak, varlığını kabul etmek, boyun eğmek
 Navin: Orta, ortanci
 bi navinci: Ortalama
 Qenc: İyi
 Qenci: İyilik
 Qenci kirin: İyilik etmek
 Qerwaş: Hizmetçi
 Pal: Sirt, bel
 Pal dan: Yaslanmak, yatmak
 Pal vedan: Sirtüstü uzanmak
 Pêre: Binek hayvanlar
 Pêha: Duygun, duyar, duygulu, içli, duygulandırıcı
 Pêhayî: Duygunluk, duygululuk, içlilik, duyarlık
 Pêgeh: Rahatım, peron
 Pirani: Çoğunluk
 Pilux: Köz, ateş közü
 Razan: Uyumak, yatmak
 Raketin: Uyumak, yatmak
 Rakirin: Kaldırmak
 Rêdik: Gözyaşı
 Rêbir: Eşkıya, yolkesen
 Rêbiri: Eşkıyalık, yolkesicilik
 Rêbir bün: Eşkıya olmak
 Rêbirî kirin: Eşkıyalık etmek
 Rastbin: Gerçekçi, realist

Rastek: Kural, kaide
Raxer: Tahta döşeme, tahta taban
Rûniştek: İskemle, sandalye, koltuk vb. gibi oturacak

Saman: Mülk
Sarincok: Buz dolabı
Sarînc: Su bulunmayan yerlerde su biriktirmek için yapılmış özel yer
Serêş: Başağrısı
Serêşî: Dert, sorun, problem
Serêşîn: Baş ağrımak
bi serêşî bun: Baş ağrısına müzdarip olmak
Serêşî bûn: Dert olmak, sorun olmak
Serêşî kirin: Dert etmek, sorun etmek, birisinin başını ağrıtmak
Seranser: Baştan başa
Seko: Üzerine oturuşu sıra

Şandin: Göndermek, yollamak
Şewat: Yakacak, yangın, yakıt
Şewitandin: Yakmak
Şewitîn: Yanmak
Şandiyar: Gönderen
Şunwar: Statü
Şembelotî: Kahverengi

Tewîn: Bükmek, eymek, büküm, eyim
Tewandin: Bükmek, eymek, bükürtmek, eydirmek
Teqîn: Patlamak, patlama
Teqandin: Patlamak, patlatmak
Tika: Rica
Tika kirin: Rica etmek
Tibab: Miktar
Tok(toq): Çember

Veçêkirin: Onarmak, tamir etmek, restore etmek
Vîn: İrade
Vindar: İradeli, enerjik, davranışlarında kararlarını kesinlikle uygula-
layan.
Verêkirin: Yola salmak, yolcu etmek, göndermek

Winda: Kayıp
Winda bûn: Kayıp olmak
Winda kirin: Kayıp etmek, yitirmek

Zar: Çocuk, dil, zar
Zarok: Çocuk
Zar û zeç: Çoluk-çocuk
Zûre: Palavracı, yalancı
Zûretî: Palavracılık, yalancılık
Zûretî kirin: Palavra atmak, yalan söylemek
Zûre bûn: Palavracı olmak, yalancı olmak

Xeml: Süs
Xemilîn: Süslemek
Xemilandin: Süsletmek
Xewn: Rüya
Xewneroj(Xewnerojk): Hayal, gündüz rüyası
Xebat: Çalışma, iş, mücadele, savaşım
Xebitîn: Çalışmak
Xebitandin: Çalıştırmak
Xinîz: Hain
Xinîzî: Hainlik
Xinîzî kirin: Hainlik etmek
Xwestek: Arzu, istek, talep, dilek
Xwedî: Şahip, sahibi
Xwedî bûn: Sahip olmak

WEŞANÊN PALE

Dîwana CEGERXWÎN

Dîwana helbestvanê bi nav û deng, Cegerxwîn ya didwan SEWRA AZADÎ hat weşandin. 224 rûpel, biha 10.- DM

Dêmenên KURDISTANÊ

8 lib dêmenên Kurdistanê, bi reş û spî û cûrbecûr hatin weşandin. Liba wan bi 1.- DM e.

STRANÊN REWANÊ

Stran û meqamên govendê yên Kurdên Sovyetistanê. 3 cûre, liba kasêtan bi 7,5 DM an e.

XWEŞXWAN û STRANÊN SOREŞÎN

Stran û xweşxwanên kurdi yên soreşîn ji hevalê hunermend DILGEŞ, kasê, biha 7,5 DM

XWEŞXWAN û STRANÊN SOREŞÎN

Stran û xweşxwanên kurdi yên soreşîn ji hevalê hunermend DILGEŞ, kasêta didwan, biha 10:DM

XWEŞXWAN û STRANÊN SOREŞÎN

Stran û xweşxwanên kurdi yên soreşîn ji hevalê hunermend BIRÎNDAR, kasêta yekan, biha 10:DM

PALE YAYINLARI

CEGERXWÎN'IN ŞİİRLERİ

Ünlü Kürt şairi Cegerxwîn'in şiirlerini içeren SEWRA AZADÎ (Özgürlük Devrimi) adlı divanını yayımlandı. 224 sayfa, fiyatı 10.- DM

KURDISTAN'DAN MANZARALAR

Siyah-beyaz olarak basılan 8 çeşit kartpostal, tanesi 1.- DM

KÜRTÇE TÜRKÜLERİ

Sovyetler Birliği'nde yaşayan Kürtlerin müziği, 3 kaset, tanesi 7,5 DM

DEVİRİMCİ MARŞLAR VE KÜRT HALK TÜRKÜLERİ

Kürt ozanı DILGEŞ'ten devrimci marşlar ve Kürt halk türküleri, kaset, fiyatı 7,5 DM

DEVİRİMCİ MARŞLAR VE KÜRT HALK TÜRKÜLERİ

Kürt ozanı DILGEŞ'ten devrimci marşlar ve Kürt halk türküleri, ikinci kaset, fiyatı 10:-DM

DEVİRİMCİ MARŞLAR VE KÜRT HALK TÜRKÜLERİ

Kürt ozanı BİRİNDAR'dan devrimci marşlar ve Kürt halk türküleri, birinci kaset, fiyatı 10:- DM.

XEBAT

Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi(KUK) yayın organı. Sayı 1,2,3,4,5,6. Özel Ek Sayı 1,2,3-Fiatı 3:- DM

STIMME KURDISTANS

Organ der Demokratischen Partei Kurdistan - Türkei (K.U.K)
Nr. 1, Preis: 3.- DM

PALE, li benda alîkariya te ya bi her rengî ye. Piştê xebat û têkoşîna wê bigre û xwe jê dîr mexe!

postgirokonto . 431 60 94.4

PALE'nin mücadelesini destekle ve çalışmalarına yardımcı ol. PALE'ye her türlü yardımını esirgeme!

KOVARA KULÎLK

Di dîroka Kurdan de yekemîn car e, ku kovareke kurdî bi destên zarokên Kurd yê şagirt ji bo zarokên Kurdan têtê weşandin. Kovareke bi qasî 40 rûpelan û xwerû bi kurdî. Ew hem ji bo zarokan û hem jî ji bo kesên ku nû hînî xwendin û nivîsandina kurdî dibin, hatiye afirandin. Kovar ji her alî de têrnaverok e û bi nivîsar, mamik, mijûlî, wêne, xaçepirs û têderxistinok û hp... yê helez ve hatiye xemilandin.

Zarokên Kurd yê şagirt di pêşgotina kovara KULÎLK de banî zarok û xwendevanên xwe dikin, ku destên xwe yê hevalbendiyê bidin kovarê. Jê re bi-nivîsînin, wê bixwînin û bidin xwendin.

Hevalên KOMELA ÇANDA KARKERÊN KURDISTANÊ barê çap û belavkirina kovarê dane ser milên xwe. Yê ku bixwazin dikarin li ser vê nav û navnîşanê bi kovara KULÎLK re bidin û bistînin.

KOÇ - KAK

Box 7031

163 07 SPÅNGA - STOCKHOLM

SWEDEN

KULÎLK sorgula zarokên Kurdan e. Lê bigerin û lê bipirsin !...

www.arsivakurdi.org